

ISSN 1300-280

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
BEDEN EĞİTİMİ ve SPOR YÜKSEKOKULU

Cilt: II

Sayı: 4

Ekim 1997

BEDEN EĞİTİMİ
ve
SPOR BİLİMLERİ
DERGİSİ

JOURNAL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SCIENCES

Volume: II

Issue: 4

October 1997

BEDEN EĞİTİMİ ve SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ
Journal of Physical Education and Sports Sciences

Sahibi
Owner

Prof. Dr. Kemal TAMER
Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor
Yüksek Okulu adına

Yazı İşleri Sorumlusu
Editör

Doç. Dr. İbrahim YILDIRAN

Yayın Kurulu
Editorial Board

Prof. Dr. Kemal TAMER
Doç. Dr. A. Faik İMAMOĞLU
Doç. Dr. Yaşar SEVİM
Doç. Dr. A. Azmi YETİM
Doç. Dr. İbrahim YILDIRAN
Doç. Dr. Suat KARAKÜÇÜK
Doç. Dr. Özbay GÜVEN
Yard. Doç. Dr. Ömer ŞENEL
Öğr. Gör. Hasan Basri ÖNGEL

Bilimsel Danışma Kurulu
Scientific Advisory Board

Prof. Dr. Eyüp İSPİR
Prof. Dr. Bilge GÖNÜL
Prof. Dr. Cihat ÖZÖNDER
Prof. Dr. Erdal IŞIK
Prof. Dr. Rana VAROL
Prof. Dr. Emin ERGEN
Doç. Dr. Caner AÇIKADA
Doç. Dr. Fehmi TUNCEL

Yayın ve Dağıtım Koordinatörlüğü
Coordinators

Öğr. Gör. Oktay ÇİMEN
Arş. Gör. Fatih YENEL

Yazışma Adresi
Correspondence address

Gazi Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu
06500 Teknikokullar / ANKARA
Tel: (312) 222 50 57
Fax: (312)212 22 74

Baskı

ÖZEN MATBAACILIK
Tel: 341 12 08

Dizgi

Mualla ATIL

Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi yılda dört kez yayınlanır.
J.P.E.S.S. is published quarterly
ISSN 1300 - 2805

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ
Cilt II **Sayı 4** **Ekim 1997**

İÇİNDEKİLER

HAREKET ve ANTRENMAN BİLİMLERİ

1. Frantisek TABORSKI
Yaşar SEVİM
Mehmet GÜNAY	Hentboi Maçlarının Yarışma Düzeyinde
AVAC - CIS - H. Metodu ile Gözlemlenmesi	1-6
2. Oktay ÇİMEN
İbrahim CİCİOĞLU
Mehmet GÜNAY.....	Erkek ve Bayan Türk Genç Milli Masa Tenis-
çilerinin Fiziksel ve Fizyolojik Profilleri	7-12

SPOR SAĞLIK BİLİMLERİ

3. Recep YÜNCEVİZ
Orhan KARSAN
Şenol DANE
Süleyman CAN | Serbest ve Greko-Romen Güreşçilerinde Spor
Sakatlıklarının Vücut Bölgelerine Göre Dağı-
lımı..... | 13-17 |
|---|---|-------|

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETİMİ

4. Mehmet İNAN
Cafer VELİOĞLU
Saime ÇAĞLAK | Sınıf öğretmeni Adaylarının Beden Eğitimi
Dersine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi | 18-28 |
|--|---|-------|

SPORDA PSİKO - SOSYAL ALANLAR

5. Erdal ZORBA
Ali TEKİN
Selçuk ÖZDAĞ
Fahri AKÇAKOYUN | Egzersiz Programlı Kamp Yaşantısı ve
Özsaygı İlişkisi..... | 29-34 |
|--|---|-------|

SPOR YÖNETİM BİLİMLERİ

6. Güner EKENCİ	İnsan ve Çevre İlişkilerinin Spor Kulübü
Yönetimine Etkileri.....	35-43
7. Hakan SUNAY	Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün
Uyguladığı Antrenör Eğitimi Programlarının
Değerlendirilmesi.....	44-60

Kongreler Takvimi

Gazi Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Yayınıdır.

CONTENTS

MOVEMENT and TRAINING SCIENCES

1. Frantisek TABORSKY
Yaşar SEVİM
Mehmet GÜNAY
Analysis of Handball Competition with the
AVAC-CIS-H. Method16
2. Oktay ÇİMEN
İbrahim CİCİOĞLU
Mehmet GÜNAY
The Physical and Physiological Profiles
of Male and Female Young National Table
Tennis Players.....7-12

SPORTS and HEALTH SCIENCES

3. Recep YÜNCEVİZ
Orhan KARSAN
Şenol DANE
Süleyman CAN
Injury Variation Around Body in Free
and Greco-Roman Wrestlers13-17

TEACHING IN PHYSICAL EDUCATION and SPORTS

4. Mehmet İNAN
Cafer VELİOĞLU
Saim ÇAĞLAK
The Perceptions of Student Teachers About
Physical Education Lessons.....18-28

PSYCHO - SOCIAL AREAS IN SPORT

5. Erdal ZORBA
Ali TEKİN
Selçuk ÖZDAĞ
Fahri AKÇAKOYUN
Camping Live with Exercise Program and
It's Relation with Self-Esteem 29-34

SPORTS MANAGEMENT SCIENCES

6. Güner EKENCİ
The Effects of Human and Environment
Relations on Sports Club Management 35-43
7. Hakan SUNAY
The Evaluation of Trainer Training
Programs Carried Out By General Direkto-
rate of Youth and Sport 44-60

HENTBOL MAÇLARININ YARIŞMA DÜZEYİNDE AVAC-CIS-H. METODU İLE GÖZLEMLENMESİ

Frantisek TABORSKY(*)
Yaşar SEVİM (**)
Mehmet GÜNAY (**)

ÖZET

Bu araştırmanın birinci bölümünde üst düzeydeki hentbol maçlarının gözlenmesi ile ilgili olarak geliştirilen metodlar koronoljik olarak incelenmiş, ikinci bölümde ise AVAC-CIS-H metodu ile ilgili tanımlayıcı bilgiler verilmiştir. AVAC-CIS-H (the Audiovisual and Computer Control and Information System) Sistemi Hentboldü maç performansının gözlenmesi ve analizi için oluşturulmuş yeni bir sistemdir. Bu sistem Çekoslovak uzmanlarla, Uluslararası Hentbol Federasyonunun (IHF) işbirliği ile hazırlanmış olup 1990 yılında Çekoslovak'yada yapılan 12. Hentbol dünya şampiyonasında (erkekler kategorisi) kullanılmış ve analiz metodunun geçerliliği test edilmiştir.

***Anahtar Kelimeler:** Takım-Hentbolu, gözlem, metodolojik gelişim, oyun performansı, maç aktiviteleri.*

ANALYSIS OF HANDBALL COMPETITION WITH THE AVAC-CIS-H. METHOD

ABSTRACT

First articles' part scan the development of methodology of the observation of the playing performance in top handball competitions. Second part give a description about the method AVAC-CIS-H. The Audiovisual and Computer Control and. Information System in Handball is a new system of the observation of the playing performance in team-handball. In cooperation with the Czechlovak experts and the I. H. F. a new type of software come into existence. It has been already successfily tested during the XII. the world championship in handball (category of men) in Czechoslovakia in the year 1990.

***Key Words:** Team-Handball, observation, development of methodology, playing performance, game activity.*

GİRİŞ

Dünya şampiyonaları, olimpiyatlar ve uluslararası turnuvalar hentbolün gelişimi ve üst düzeyde analizi için en elverişli ortamlardır. Her maçın kendine özgü, özel ve her zaman aynı düzeyde tekrar ettirilemeyen performansa ait parametreleri var olsa da; bazı temel teknikler, maç uygulamaları ve bazı performansa ait krterler belirli şekillerde gerçekleşmektedir. Bu nedenle araştırmalarda, fonksiyonel anlamda hentbol aktivitelerinin gelişimi amaçlanırken, diğer taraftan da yapılan çalışmalarda oyun performansının analizi ve istatiksel

* Charles Universtiy, Faculty of Physical Education and Sport, Department of Sporting Games / PRAG

** Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu /ANKARA

olarak incelenmesi ön planda tutulmaktadır. Bu değerlendirmeler antrenör ve araştırmacılar için oldukça önemlidir. Her iki açıdan da teknik parametrelerin gözlemlenmesi ve analiz yoluyla değerlendirilmesinde yeni teknolojik yardımlar kullanılmakta ve sonuçlar daha verimli bir şekilde elde edilmektedir. Elit hentboldaki oyun aktivitelerinin gözlem ve analizi ile birlikte, teorik bilgilerin pratik uygulamalar ile ilişkilendirilmesine ait yaklaşımlarla yapılan çalışmalar, son yıllarda sistematik bir gelişim göstermektedir.

İlk defa hentbolda oyun aktivitelerinin değerlendirilmesine 1954 yılında Çekoslovakya'da yapılan erkekler dünya şampiyonasında başlanılmıştır. Metodolojik olarak oyun performansının analizi 4 aşama ile günümüze kadar ulaşmıştır.

Tablo 1. Hentbol Maçlarının Metodolojik Anlamda Gözlem ve Analizinin Kronolojisi

1954 - Küçük farklılıklann Tanımlanması	- Gözlem Metodu Tanımlanamadı	- Gözlem Düzeyi düşük ve sadece Antrenörün gözlemi söz konusu idi.
1964 - Tanımlayıcı Gözlem ve analiz	- Metodolojik Tanımlama olmaksızın görevsel gözlemler yapıldı.	- Gözlem yazma ve kayıt etme metoduna bağlı idi.
1970 - Gözlemlenen olguların birbiri ile ilişkileri analiz ve sentezi yapılmaya başlandı.	- Gözlem Metodu formüle edildi.	- Gözlemler yazmaya dayalı olsada, sonuçlar bilgisayarda analiz edildi.
1990 - Global anlamda Metodolojik araştırmalar yapılmakta	- Gözlem Metodu tamamıyla tanımlandı, standartlaştırıldı.	- Gözlemler video ile kayıt edilirken, kayıtlar bilgisayarda program ile analiz edilmektedir.

1990 yılında Çekoslovak ve IHF uzmanlarının işbirliği ile geliştirilen bilgisayar destekli gözlemsel analizlerde, her sporcuya küçük bir grafik ve tablo sütunu ayrılmak suretiyle, özellikle APAS (Ariel Performance Analysis system) sistemi ile oyunsal değişkenlerin gözlemlenmesi ve video kayıtlarından oyunculara ait hareket, hız, top kapma - kaybetme, gol ve kaleci aktivitelerinin analizi standart hale getirilerek daha güvenilir gözlemler yapılmaya başlandı.

AVAC - CIS - H. METODU

Audiovisual and Computer Control and Information Systems adı verilen bu yeni bilgisayar programına dayalı gözlem-analiz metodu Prag'taki Charles Üniversitesinin Beden Eğitimi ve Spor Fakültelerinde Dr. Suzanka, Dr. Maraz ve Dr. Taborsky ve aynı fakültenin hentbol ve biomekanik bölümleriyle birlikte CONEX firması tarafından geliştirildi. Meto-

dun gelişiminde ayrıca Bratislava Comenius üniversitesinin spor film ve fiziksel antrenman bölümü ile Çek Cumhuriyeti spor araştırmaları Enstitüsünün de katkıları sağlandı. Metodun geliştirilmesi için kullanılan araç ve gereçler Avusturya'daki UNIT computer firmasından sağlandı. Metodun gelişimi için 3 değişik grup faaliyet gösterdi.

1. Dr. Taborsky'nin başkanlığındaki grup maçların direkt olarak gözlemini ve video kayıtlarının analizini gerçekleştirdi.

2. Mr. Formanek başkanlığındaki grup aynı anda 3 kamera ile önceden belirlenmiş olan maçların kayıtlarını aldı.

3. Dr. Jordik başkanlığındaki grup ise maç ve antrenmanlarda sadece oyuncuların şartlarını iki kamera yardımıyla kayıt ederek, biomekanik analizlerini gerçekleştirdi.

Direkt Gözlemler:

12. Dünya hentbol şampiyonasındaki tüm maçlar direkt olarak gözlemlendi. Şekil 1 ve 2'de belirtilen formlara göre gözlemlenen objeler bilgisayarın hafızasına kaydedildi ve bir tablo oluşturuldu. Oyuncuların her biri için gözlemlenen, atak türü, oyun duraklaması, faul sayısı, top kaydı, şut, şutun türü, şutun atıldığı yer ve şut sonuçları ile ilgili verilen bilgisayara kaydedildi.

GÖZLENEN MÜSABAKA AKSİYONLARI

1. HÜCUM ÇEŞİTLERİ

- Organizeli rakip savunmaya karşı hücum
- Organizesiz rakip savunmaya karşı hızlı hücum
- Kalecinin hızlı hücumu başlatması
- Kaleci ile birlikte bir oyuncunun hızlı hücumu
- Yapılan hızlı hücum

2. 7 M. ATIŞI

3. FAULLER

- Savunmada yapılan fauller
- Hücumda yapılan fauller
- 7 m. atışına neden olan fauller

4. TOP KAYBI

- Hücumda
- Hücumda başlarken

5. TOP KAZANMA

6. TEKNİK HATALAR

- Dripling hatası
- Çizgiye basma
- 3 sn. kuralı

7. ATIŞ AKSİYONLARI

- Temel atış
- Sıçrayarak atış
- Düşerek atış

8. KALECİ AKSİYONLARI

- Top Tutma
- Top çıkartma, kurtarma

9. BLOK

10. GOL SONUÇLARI

- Gol
- Aut
- Kaleci kurtarışı
- Şutun savunmadan dönüşü

11. ASSİSTLER

12. KALE ATIŞLARI

- 7 m.'den
- 9 m.'den

13. ATIŞIN ATILDIĞI YER

- 9 m. içinden
- 7 m. içinden

SONUÇLAR

Değerlendirmeler bireysel, takım, galipler ve mağluplar için ayrı yapılsa dahi aynı yöntemle yapıp, aynı kriterlere göre sonuçlar alınmalıdır. Dünya şampiyonasının yazımı (210 sayfa), görsel (3 saatlik video kaseti) ve işitsel (2 teyp kaseti) materyaller İngilizce yazıldı ve kullanıma sunuldu. Oyunculara ait verilerin ve direkt gözlemlerin temelindeki çıkışlar işlendi ve analiz edildi.

- Boy uzunluğu, vücut ağırlığı, yaş, uluslararası maç sayısı ve oyuncuların fonksiyonel bilgileri.

- Sportif sonuçların özeti

- En iyi şütörler tablosu, 7 m. atışları, en iyi kaleciler tablosu, en iyi takım şütörleri, en iyi oyuncu.

- Oyuncuların oyun aktiviteleri ve kale atışı oranları.

- Atışların hedef yeri ve sonuçları

- Hücum yönüne göre atış yeri ve sonuçları

- Atış yönü analiz edilebildi.

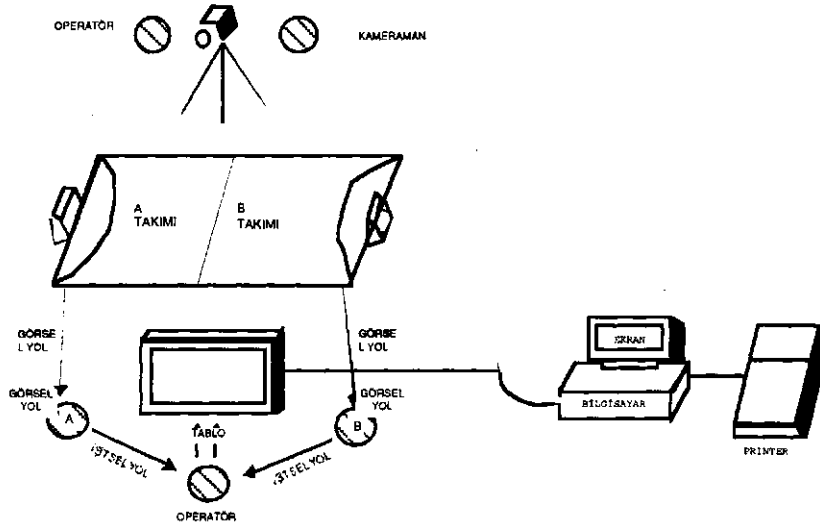
Şutlara ait biyomekanik analizler ise Dr. Jordak tarafından cinemography metodu ile yapıldı. Bu değerlendirmelerde şutu atan oyuncunun hareket grafiği, topun rotası (yönü), vücudun ağırlık merkezi, sıçrama yüksekliği, şut kolunun maksimum uzanışı, topun maksimum sürati gibi değişkenler gözlemlendi.

Sonuç olarak AVAC - CIS - H metodunun hentbolda maç performansının değerlendirilmesinde uygun bir metod olduğu belirlendi.

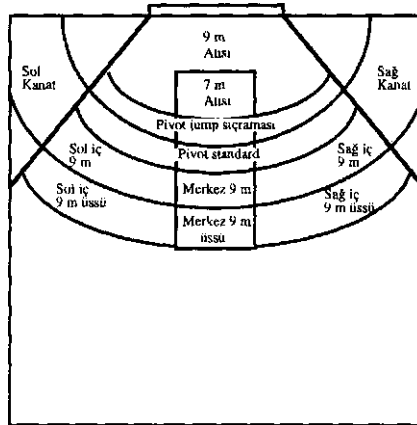
KAYNAKLAR

SUSANKA. P. et al: (1990 The 12 th men's Handbal World Championship 1990 Prague, CONEX.

TABORSKY, F. (1989). Method of Quantitative Evaluation of Game Activity, Metodical letter, VSH. Liv CSTV, Prague.

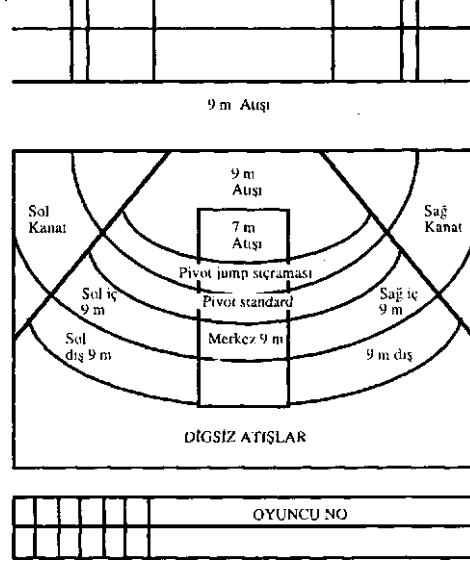

Şekil 1: Gözlemcilerin ve Teknik personelin pozisyonları

Şekil 2: Şut Bölgeleri

Şekiller

Şekil 2: Kayıtta kullanılan öğeler

ERKEK VE BAYAN TÜRK GENÇ MİLLİ MASA TENİŞÇİLERİNİN FİZİKSEL VE FİZYOLOJİK PROFİLLERİ

Oktay ÇİMEN (*)
İbrahim CICIOĞLU (*)
Mehmet GÜNAY(*)

GİRİŞ

Yaşları 16-19 arasında değişen 10 erkek, 10 bayan genç milli masa teniştirler fiziksel ve fizyolojik değerlendirmeler için araştırmaya tabi tutuldu. Erkek deneklerin yaş ortalamaları 16.4, boy ortalamaları 172.7 cm. ve vücut ağırlığı ortalamaları 66.4 kg., bayan deneklerin ise yaş 16.9, boy 162.0 cm vücut ağırlığı ise 52.7 kg. olarak belirlendi.

Yapılan ölçümler sonucunda somatotip bakımından erkekler mezomorfi bayanlar ise ektomezomorfi olarak belirlendi. Denekler akciğer fonksiyonları bakımından incelendiğinde erkek deneklerin VC, FVC, FEV1 ve MW değerleri literatürde belirtilen değerlerin üzerinde çıkmıştır. Bayan deneklerin Max V02, anaerobik güç, istirahat kalp atım sayısı, esneklik değerleri literatürdeki değerlerin çok altında, vücut yağ % değeri olarak diğer branştaki sporculardan daha düşük çıkarken, pençe kuvveti ve bacak kuvveti değerleri diğer çalışmalardaki değerlerin üzerinde tesbit edildi. Erkek deneklerin diğer değerleri ise genelde literatürle paralellik göstermektedir. Özellikle anaerobik güç ve akciğer fonksiyonları literatürdeki aynı yaş grubundaki farklı branş sporcularına oranla daha yüksek çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Masa tenisi, Somatotip, Fiziksel profil, Aerobik güç, Akciğer fonksiyonları. Anaerobik güç.

THE PHYSICAL and PHYSIOLOGICAL PROFILES OF MALE and FEMALE YOUNG NATIONAL TABLE TENNIS PLAYERS

ABSTRACT

Physical and Physiological Profiles of Turkish Male and Female National Table Tennis Players

10 male and 10 female national young tennis players, aged between 16 and 19 were investigated to determine their physical and physiological profiles. Average age, weight and body weight of males were determined as 16.4 years, 172.7 cm and 66.4 kg, for females, 16.9 years, 162.0 cm and 52.7kg.

At the end of the measurements, Mesomorphy for males and ecto-mesomorphy for female were observed as dominant somatotype component. Lung functions (VC, FVC, FEV1 and MVV) of male player were higher than the other branches, reported in some studies. On the other hand, max V02, anaerobic power, resting heart rate and flexibility scores of female players lower than the other reported studies. Also fat percentage of female players lower and handgrip and leg strength scores were higher than the other branches.

The results of male players generally showed similarities with other studies Especially anaerobic power and lung functions of male players were higher than scores of other branches.

Key words: Table tennis, somatotype, physical profiles, Aerobic power, lung function. Anaerobic power.

GİRİŞ

Sporda basan, diğer bir deyişle performans, anaerobik ve aerobik enerji tüketimine, sürat ve teknik gibi nöromusküler fonksiyonlara, taktik ve psişik faktörlere bağlıdır. (Astrand, 1986). Bireyin performansı koordineli bir efor ve birçok değişik fonksiyonların birleşimi sonucu ortaya çıkmaktadır.

Spor antropometrisinin amacı, sporcunun vücut yapısı ile ilgili olarak sportif uygunluk düzeyi ve amaca uygun olarak yapılan düzenli sportif antrenmanın neden olduğu, fiziksel gelişim değişmelerinin genel ve özel koşullarının araştırılmasıdır (Tittle, 1978). Şampiyonların doğduklarında mı, yoksa sonradan antrenmanlarla mı farklı özelliklere sahip oldukları sorusunun kesin cevabı henüz yoktur. Dinamometrik olarak ölçülen maksimum kas kuvveti, genetik bir eğilim taşır ve fenotipi özelliğindedir. Bunun antrenmanlarla değiştirilebilmesi de mümkündür. Genetik yolla geçen yada antrenmanla kazanılan özellikler bilimsel araştırmalarla saptanmış ve sınıflandırılmıştır (Comparetti, 1978).

Günümüzde masa tenisi sporu gelişmiş bir koordinasyon ve fiziksel uygunluk gereksinimi gösteren spor dallarının arasına girmiş bulunmaktadır. Ne varki, ülkemizde bu konu ile çok fazla araştırmaya rastlanmamaktadır. Bu yönden yıllardır düzenli masa tenisi oynayan ve milli takım seviyesine kadar yükselen genç masa tenisçilen, fiziksel uygunluk, fizyolojik fonksiyonel kapasitelerini belirlemek için bu çalışma yapılmıştır.

Masa tenisine benzer spor çeşitleri, daha basit olarak çok eski zamanlarda bile Asya, İngiltere ve Amerika'da hatta eski Amerika yerlileri "Kızıldereli"lerde bile oynandığı söylenmektedir (Erdil, 1984). Geçen yüzyılda İngiltere'de Bedmington, minyatür salon tennis oyununu adı altında tanıtılmıştır. Celluloid topun, patentinin İngiliz mühenisi James Gibson tarafından 1890 yılında alınması, bu sporun gelişmesinde önemli bir nokta olmuştur. O zamandan beri dünyanın her tarafına yayılmış olan bu sporun, kişinin fiziksel uygunluğuna ne oranda bir yararı olduğu üzerine yayın bulmakta da zorluk çekilmektedir.

MATERYAL VE METOD

Çalışmada, 15-19 yaş genç milli masa tenisi takımının 10 erkek, 10 bayan sporcusu denek olarak kullanılmıştır. Erkek deneklerin yaş ortalamış 16.4 yıl, boy ortalaması 172.7 cm ve vücut ağırlık ortalamaları 66.4 kg olarak belirlenirken bayan deneklerin yaş ortalaması 16.9 yıl, boy ortalamaları 162.0 cm ve vücut ağırlık ortalamaları 52.7 kg olarak tespit edilmiştir.

Deneklerin fizyolojik kapasite ve antropometrik ölçümleri Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu fiziksel performans laboratuvarında aynı mevsim ve şartlarda yapıldı. Egzersiz testlerinde önce kişilere testlerin amacına yönelik bir ısınma yaptırıldı ve testler hakkında aydınlatıcı bilgi verildi. Deneklerin boyları ve ağırlıkları hassas bir bas külde ayakkabısız ve spor şortu ile ölçülmüştür.

Deneklerin esneklik değerleri esneklik sehpaı kullanılarak otur-uzan testi ile, anaerobik güç değerleri dikey sıçrama değerinden yararlanılarak $P = 4.9 \times \text{Vücut Ağırlığı} \times D$ formülü ile, aerobik güç değerleri, mekik koşusu testi ile, akciğer fonksiyonları, Vitalograf spirometre ile, kuvvet ölçümleri, elpence ve bacaksırt dinamometreleri ile, vücut yağ yüzdeleri kısıkaç tipi kalibre ile alınan deri kıvrım değerlerinin Sloan ve Weir formülünün kullanılması ile, somatotip ölçümleri ise Heat-Carter formülü ile tespit edildi (Tamer, 1995, Fox 1988).

BULGULAR

Ölçümler sonucunda elde edilen değerler, bayan ve erkek denekler için belirtilmiştir (Tablo 1-2-3-4).

TABLO 1: Deneklerin Fiziksel ve Antropometrik Ölçümleri

DENEKLER	YAŞ (Yıl)	BOY (cm)	V.Ağırlığı (kg)	İst.K.A.S. (Atm/dk)	Sistolik Kan Bas. (mmHg)	Diastolik Kan.Bas. (mmHg)	Vücut Yağ (%)
Erkek (n=10)	16.4 1.07	172.7 3.12	66.4 4.11	75.5 4.08	13.0 2.10	7.7 1.04	10.4 1.93
Bayan (n=10)	16.9 1.67	162.0 1.67	52.7 3.14	84.4 5.14	11.1 2.21	7.3 1.37	16.8 3.81

TABLO 2: Deneklerin Fiziksel Performans Ölçümleri

DENEKLER	20 mt. Sürat (Sn)	Esneklik (cm)	Dikey Sıçrama (cm)	Anaerobik Güç (Kg.m/Sn)	Aerobik Güç (Ml.Kg/Dk)	Bacak Kuv. (Kg)	Sırt Kuv. (Kg)	Pençe Kuvveti	
								Sağ el (Kg)	Sol el (Kg)
Erkek (n=10)	3.33 ± 0.66	26.0 ± 6.41	52.1 ± 9.61	106.1 ± 20.27	46.3 ± 8.44	112.0 ± 24.11	91.4 ± 12.40	41.7 ± 5.38	37.4 ± 1.93
Bayan (n=10)	3.62 ± 0.84	30.3 ± 7.14	37.5 ± 6.27	71.1 ± 12.33	39.2 ± 4.21	77.7 ± 13.17	60.2 ± 10.51	26.3 ± 3.91	24.2 ± 3.57

TABLO 3: Deneklerin Akciğer fonksiyonları

DENEKLER	VC(lt)	FVC (lt)(lt)	FEV ₁ (lt)(lt)	MVV (lt)
ERKEK (n=10)	4.69 1.07	4.68 0.97	4.10 1.21	15.43 24.17
BAYAN (n=10)	3.56 0.93	3.54 0.87	3.27 0.65	11.85 19.21

TABLO 4: Deneklerin Somatotip Değerleri

DENEKLER	Endomorfi	Mezomorfi	Ektomorfi
ERKEK (n=10)	2.86 0.51	5.1 0.93	2.91 0.21
BAYAN (n=10)	2.97 0.34	3.75 0.51	3.21 0.76

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada masa tenisi genç milli takımında yer alan 10 erkek 10 bayan sporcunun fiziksel ve fizyolojik profillerinin belirlenerek literatürdeki diğer çalışmalar ve branşlarla karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Yapılan ölçümler sonucunda bayan deneklerin istirahat kalp atım sayıları ortalaması 84.4 vuruş/dk olarak belirlenmiştir. Bu değerler literatürle karşılaştırıldığında normal insanlarda istirahat kalp atım sayısı 70-80 vuruş/dk olarak belirtilirken bu değerlerin bazı kişilerde 90 veya üzerine çıkmasının anormal olmayacağı belirtilmiştir. Ayrıca bayanların erkeklerle oranla ortalama 10 atım daha fazla olduğu bildirilmiştir (Fox 1988). Yaş ortalaması 19.5 olan bayan hentbolcularda istirahat kalp atım sayısı (I.K.A.S.) 66.7 vuruş/dk (Scott 1982), Erkek basketbolcularda (15 yaş) 77.50 vuruş/dk (Cicioğlu 1995), Liseli erkek öğrencilerde 66.0 vuruş/dk. (Şenel 1991) olarak belirtilmiştir. Literatürde belirtilen bu değerler çalışmaya katılan deneklerin değerlerinden daha düşüktür.

Deneklerin vücut yağ yüzdeleri, bayan deneklerde 16.8 iken, erkeklerde 10.4 olarak belirlenmiştir. Kuyola 15.6 yaş ortalamasındaki bayan basketbolcular üzerinde yaptığı çalışmada yağ yüzdesini 18.0 olarak belirtmiştir (Kuyola 1994). Bayan cimmastikçilerde (11.7 yaş) yağ %'si 17.3 (Özer 1992), bayan hentbolcularda (19.5 yaş) 6.7, sprinterlerde 8.2, cimmastikçilerde 8.4 (Terry 1884), 15-17 yaş arası liseli güreşçilerde 11.44 (Housh 1988), 15.5 yaş ortalamasındaki Slalom kayakçıları ise vücut yağ yüzdesi 13.5 (Takashi 1992) olarak belirlenmiştir. Literatürdeki bu değerler çalışmasındaki erkekler ve bayan masa tenisi sporcularının değerleri civarındadır.

Çalışmaya katılan genç milli masa tenisi bayanların max VO₂ değerleri literatürde 58.46 ml/kg/dk civarında belirtilirken (Erdil, 1983, Reilly 1990, Jousselin 1984) bayan masa tenisçilerde ise max VO₂ değeri 43 ml/kg/dk (Reilly 1990) ve 53 ml/kg/dk (Jousselin 1984) olarak belirlenmiştir. Yaş ortalaması 18-19 olan bayan basketbolcularda max VO₂ değeri 40.9 ml/kg/dk (Kuter 1992), buz patencilerde 48.9 ml/kg/dk (Niinima 1979), hentbolcularda 39.9 ml/kg/dk (Ateşoğlu 1995) olarak belirlenmiştir. Lundin yaptığı çalışmada, 3 kez dünya şampiyonu olmuş erkek İsveç masa tenisi takımının max VO₂ değerini 65.0 ml/kg/dk olarak tespit etmiştir. (Astrand 1989) max VO₂ değerleri erkek buz patencilerde 58.5 ml/kg/dk (Niinima 1979), Beden eğitimi bölümüne okuyan öğrencilerinde 58.5 ml/kg/dk (Taner 1995) Yıldız basketbolcularda 47.11 ml/kg/dk (Cicioğlu 1995), 16-18 yaş arasındaki erkek ve bayanlarda 35-60 ml/kg/dk arasında (Bar-Or 1987) olduğunu belirtmişlerdir. Literatürde belirtilen değerler genç masa tenisçilerin değerlerinden daha iyi olarak tespit edilmiştir.

Deneklerin aneorobik güç değerleri bayanlarda 71.1 kg.m./sn. erkeklerde 106.1 kg.m./sn olarak belirlenmiştir. Yaş ortalaması 18.4 olan bayan basketbolcuların anaerobik güç değerleri 121.9 kg.m./sn (Kuter 1992), 17 ve daha aşağı yaşlardaki bayan basketbolcularda ise 97.2 kg.m./sn. (Bale 1991), Genç hentbolcu kızlarda 80 kg.m./sn olarak tespit edilmiştir. (Ateşoğlu 1995), Tamer, beden eğitimi bölümünde okuyan bayanların anaerobik güç değerlerini 81.3 kg.m./sn. olarak tespit etmiştir. (Tamer 1991). Genç erkek atletlerin anaerobik güç değerleri 66.9 kg.m./sn (Obsurve 1992), yıldız erkek basketbolcularda 137.11 kgm/s (Kuter 1992), genç basketbolcuların anaerobik güç değerini Cicioğlu 85.19 kgm/sn (Cicioğlu 1995) olarak tespit etmiştir. Liseli basketbolcularda 60.4 kg.m./sn (Brown 1986). Liseli öğrencilerde (16 yaş) anaerobik güç değerini Şenel 71.98 kg.m./sn olarak tespit etmiştir. (Şenel 1991), 16-18 yaş grubu erkek basketbolcularda 118.9 kg.m./sn (Erol 1994), Beden eğitimi erkek öğrencilerinde 120.6 kg.m./sn (Tamer 1995) olarak tespit etmiştir. Çalışmaya katılan erkek deneklerin anaerobik güç değerleri literatürde belirtilen (Brown 1985, Cicioğlu 1995, Şenel 1991) değerlerin çok üstünde tespit edildi.

Kuvvet ölçümleri bayan deneklerde bacak 77.7 kg, sırt 60.2 kg, sağ pençe 26.3 kg sol pençe 24.2 kg. erkeklerde bacak 112.0 kg, sırt 91.4 kg, sağ pençe 41.7 sol pençe 37.4 kg olarak belirlendi. Hentbolcu bayanlarda (19.5 yaş) bacak kuvveti 66.32 kg, sağ pençe 30.04 kg, sol pençe 26.98 kg (Ateşoğlu 1995), 16.43 yaş ortalamasındaki elit bayan sporcularda sağ pençe 26.4 kg, sol pençe 25.5 kg (Ergun 1992), Yıldız basketbolcu kızlarda, bacak 88.7, sağ pençe 21 kg, sol pençe 17.9 kg (Savaş 1992) olarak belirtirken 16.9 yaş ortalamalı er-

kek basketbolcularda sağ pençe 30 kg sol pençe 35.8 kg (Erol 1993), Genç erkek masa teniştirilerde sağ pençe 41.37 kg, sol pençe 38.5 (Çimen 1994) olarak belirtirken, Literatürde belirtilen bu değerler çalışmaya katılan deneklerin değerlerinden özellikle pençe kuvveti olarak daha düşük çıkmıştır.

Deneklerin akciğer fonksiyonları incelendiğinde bayan deneklerin VC değeri 3.56 İt, FVC 3.54 İt, FEVİ 3.27 İt, MVV 118.4 lt, erkek deneklerin VC 4.69 lt, FVC 4.68 İt, FEVİ 4.10 İt ve MVV 154.3 İt olarak belirlendi. Elit erkek masa teniştirilerin VC değerleri 4.55 İt, FVC 4.47 lt ve MVV değerleri 117.6 olarak tespit edilmiştir (Erdil 1983).

20 yaş üstü sedanterlerin VC 4.46 İt, FVC 4.46 İt ve MVV 83.45 lt olarak bildirilmiştir (Erdil 1983). Orta mesafeci atletlerin VC değerleri 4.46 lt, FEVİ 4.11 lt, MVV 146.1 İt, uzun mesafecilerde VC 4.49 lt, FEVİ 3.63 lt, MVV 129.8 İt, sprinterlerde ise VC 5.2 İt, FEVİ 4.48 İt ve MVV 140.7 lt olarak tespit edilmiştir (Çolakoğlu 1984).

Deneklerin Somatotip değerleri incelendiğinde bayan denekler Ekto-mezomorfi (2.97-3.75-3.21), erkekler ise mezomorfi (2.80-5.01-2.91) olarak tespit edildi. Elit masa teniştirileri üzerinde yapılan bir çalışmada Somatotip değerleri (2.62-3.85-2.65) şeklinde çıkmıştır (Emlek 1990). W. Bell ve Rhods (1975) İngiliz 1. ligindeki futbolcularda yaptıkları çalışmalarda somatotip değerleri 3-5-2 olarak bulmuşlardır. D. N. Mathur ve arkadaşları (1985) elit Nijeryalı futbolcularda 2.2-5.4-2.9 Somatotip değerlerini tespit etmişlerdir. Bu değerler çalışmadaki erkek sporcuların değerlerine çok yakındır. Elit cimnastikçiler somatotip bakımından (2-6-2) lik değerlerle (Lindsay 1971) genç masa teniştirilerinin değerleri ile paralellik göstermektedir. Bu benzerlik özellikle ektomorfi ve endomorfi değerlerinde daha açıktır.

Deneklerin esneklik değerleri bayanlarda 30 cm, erkeklerde ise 26 cm olarak belirlenmiştir. Bayan hentbolcularda yapılan çalışmada esneklik değerleri 31.09 cm (Ateşoğlu 1995). bayan B.E.S. öğrencilerinde ise 33.7 cm olarak belirlenmiştir (Tamer 1995). Erkek B.E.S. öğrencilerinde ise 30.6 cm olarak belirtilmiştir (Tamer 1995).

Sonuç olarak genç masa teniştiriler genel yapısal özellikler ve fizyolojik özellik ve kapasite yönünden diğer spor branşlarına oranla daha düşük değerlere sahip olmalarına rağmen birçok literatürdeki çalışmalarda elde edilen sonuçlarla da paralellik kaydedilmiştir

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Astrand, P. O., Kaare R. (1986). *Textbook of Work Physiology: Physiological Bases of Exercise*. Mc Graw-Hill Book Company, New York.
- Ateşoğlu, U. (1995). *Elit Bayan Hentbolcunun Fiziksel ve Fizyolojik Profillerinin Değerlendirilmesi*, Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Bale, P. (1991). *Antropometric Body Composition and Performance Variables of Young Elite Female Basketball Players*. *The Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*, Vol: 31. No:2, 173-177.
- Bar-Or, O. (1987). *A Commentary to Children and Fitness: A Public Health Perspective*. *Research Quarterly for Exercise and Sports* 58: 304-307.
- Bell Rhodes., W., (1975). *The Morphological Characteristics of the Association Football Players*. *British J. Sports Med.* Vol. 9, No: 4; pp. 196-200.
- Brown M. A., Mathew, J. L. Boleach, M. A., (1986). *Effect of Plyometric Training on Vertical Jump Performance in High School Basketball Players*. *J. Sports Med. Phys. Fitness*, 26: 1 -4.
- Cicioğlu, İ. (1995) *Pliometrik Atrenmanın 14-15 Yaş Grubu Basketbolcuların Dikey Sıçraması ile Bazı Fiziksel ve Fizyolojik Parametreleri Üzerine Etkisi*. Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Comparetti, M. (1978). *Genetics and Sports, Basic Book of Sports Medicine I*, syf. 137-144.
- Çimen, O. (1994). *Çabuk Kuvvet Çalışmalarının 16-18 Yaş Grubu Erkek Masa Teniştirilerin Bazı Motorik Özelliklerine Etkisi*. Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

- Çolakoğlu, H., Yalaz, G., İşleğen, Ç., Akgün, N., (1984). Elit Türk Aletlerinin (Koşucuların) Fiziksel ve Fizyolojik Profili S.H.D., Cilt: 19, Sayı: 3, Syf. 119-130.
- Erdil, G., Elit Masa Tenisçiler ve Sedanterlerde Fizyolojik Kapasite ve Koordinasyon Testleri Ölçümlerinin Karşılaştırılması. E. Ü. Tıp Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Spor Hekimliği Bilim Dalı, Y. Lisans Tezi, İzmir.
- Erdil, G., Durusoy, F., İşleğen, Ç., Yalaz, G., (1984). Elit Masa Tenisçilerinin Fizyolojik Kapasite Ölçümleri S.H.D. Cilt: 19, Sayı: 25, Syf: 15-22.
- Erdil, G., Acar, M., Emlek, Y. (1990). Elit Masa Tenisçileri ve Sedanterlerin Somatotip Olarak Karşılaştırılmaları. S.H.D., Cilt: 25, Sayı:4, Syf: 169-174.
- Ergün N., Baltacı, G., (1992). Elit Sporcularda Yaş ve Cins Göre Statik Kuvvet Ölçümlerinin Fiziksel Özellikleri ile İlişkisi. Spor Bilimleri Dergisi (3), 3, S. 3-10.
- Erol, E., Sevim, Y. (1993). Çabuk Kuvvet Çalışmalarının 16-18 Yaş Grubu Basketbolcularının Motorsal Özellikleri Üzerine Etkisinin İncelenmesi, Spor Bilimleri Dergisi, (4) 3, Syf:40-47.
- Fox, E. L., Bowers, R. W., Foss, M. L. (1988), The Physiological Basis of Physical Education and Athletics. Saunders College Publishing Company, Philadelphia.
- Housh, T. J., Johns, G. O, Hughes, R. A. (1988). Yearly Changes in Body Composition and Muscular Strength of Highschool Wrestlers Research Quarterly For Exercise and Sport, 59: (3): 240-243.
- Jousselin, E., Handschuh, R., Barrault, D., Rieu, M. (1984) Maximal Aerobic Power of French Top Level Competitors, Journal of Sports Medicine and Physical Fitness, 24,175-182.
- Kuter, M., Öztürk (1992). Türkiye Şampiyonu Küçük Yıldız Basketbol Takımının Fiziksel Profili. Spor Bilimleri II. Ulusal Kongre Bildirileri, H. Ü. Spor Bilimleri Teknolojisi Y. O. Yayımı, Ankara, s. 251.
- Kuyala, U. M., Taimela, S., Salminen, J. J., Oksanen, A. (1994) Baseline Anthropometry, Flexibility and Strength Characteristics and Futura Low-Back Pain in Adolescent Athletes and Non-Athletes. Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports, 4: 200-205.
- Lidsay J. E., David A., Sweet, M. A., Gary N., Martin, N. A. (1971). Somatotypes of Male Gymnasts. J. Sports Med. Vol. 11. No:1 pp. 162-171.
- Mathur, D. M., Toridae, A. L., Igboxwe, N. M. (1985). Somatotypes of Nigerian Athletes of Several Sports. . Sport Med. Vol: 19 No: 14 ss. 219-272.
- Niinimaa, V., Voch, Z., Shephard, R. (1979) Intensity of Physical Effort During a Free Figure Skating Program. Science in Skiing, Skating and Hockey, California pp. 75-81.
- Obsome, G., Wolfe, L. A., Burggraf, G. W., Norman, R. (1992), Genç Erkeklerde Kardiyak Boyutlar, Antropometrik Karakterler ve Maksimal Aerobik Güç Arasındaki İlişki. International J. Sports Med. 13,219-224.
- Özer, K., Pınar, S. Tavacıoğlu, L. (1992). Elit Genç Erkek Cimnastikçilerin Antropometrik Özellikleri, Spor Bilimleri II. Ulusal Kongresi Bildirileri, H. Ü. Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksek Okulu Yayını, Ankara, s. 243.
- Reilly, T., Secher, N., Shell, P. William, C. (1990). Physiology of sports E and FN Spon, London.
- Savaş, S., Sevim, Y. (1992). 14-16 Yaş Grubu Kız Basketbolcularda Daiesel Antrenman Metodunun Genel Kuvvet Gelişimine Etkileri, Spor Bilimleri Dergisi (3), 4. Ankara, s. 40-47.
- Scott, K. P., Walker, R. (1982) Physiological and Anatomical Characteristics of Outstanding Female JuniorTennis Players, Research Quarterly For Exercise and Sports. Vol: 53, No: 2, 172-175.
- Şenel, Ö. (1991). Effects of Continous and Interval Running Programmes on Aerobic Capacities of High School Boys Aged 14-16 Years. A Master Thesis. ODTU, Faculty of Education, Ankara.
- Takashi A., Yasuo K., Shigeki, I., Hirdaki, K., Tetsud, F. (1992). isometric and isokinetic Knee Joint Performance in Japanese Alpine Ski Racers. The J. Sports Med. and Phy. Fitness Vol:32. No: 4, 353-357.
- Tamer, K. (1995) Fizik sel Performansın Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi Türkerler Kitabevi, Ankara.
- Terry, J. (1984). Body Build and Composition Variables As Discrimination of Sports Participation of Elite. Adolescent Male Athletes. J. Sports Med, 24: 169-173.
- Titel, K. (1978). Sport Anthropometry. Basic Book Sports Med. İ.O.C.S. 137-144.

SERBEST VE GREKOROMEN GÜREŞÇİLERİNDE SPOR SAKATLIKLARININ VÜCUT BÖLGELERİNE GÖRE DAĞILIMI

Recep YÜNCEVİZ (*)
Orhan KARSAN (**)
.Şenol DANE (***)
Süleyman CAN (*)

ÖZET

Bu çalışmada 1988-1994 yılları arasında Avrupa, Dünya ve Olimpiyat şampiyonalarında ilk üç dereceyi paylaşmış Türk güreşçilerinde oluşan spor sakatlıklarının tutulan vücut bölgelerine göre dağılımı incelenmiştir. Buna göre tüm sporcularda en fazla etkilenen vücut bölgesinin diz, en az etkilenen vücut bölgesinin de baş ve boyun bölgesi olduğu görülmüştür.

Sakatlanma riski açısından göğüs bölgesi sakatlıklarının büyüklerde, gençlerden daha fazla olduğu, stiller arasında ise dirsek, önkol ve göğüs bölgesi sakatlıklarının Greko-Romen güreşte, serbest güreşten anlamlı bir şekilde daha fazla görüldüğü belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Spor yaralanmaları, serbest stil, Greko-Romen stil, Güreş

INJURY VARIATION AROUND BODY IN FREE AND GRECO-ROMAN WRESTLERS

SUMMARY

In this study, the variation of injuries around body which have occurred in Turkish wrestlers who have shared the first three in the European, World and Olympic championship between 1988-1994 has been researched. In the light of this research, it is observed that the most effected part of the body among all wrestlers was knee and the least effected part was head and neck region.

In respect of the risk of injury, it has been seen that chest injuries were much more in adults than in young wrestlers and in respect of style, the injuries of chest, forearm and elbow were significantly more in Greco-Roman than in free style.

Key words: Sports Injuries, Wrestling, Free, Greco-Roman

GİRİŞ

Güreş iki kişinin F.I.L.A. kuralları dahilinde herhangi bir araç kullanmaksızın belirli boyutlardaki minder üzerinde teknik beceri, psikolojik güç ve zekalarını kullanarak birbirini yenme sanatı olup, bütün vücut bölgelerinin ortak çalışmasını gerektiren, cesaret, refleks, beceri, dayanıklılık ve kuvvet isteyen bir faaliyet olması nedeniyle hazırlığına erken yaşlarda başlanması gereken bir yakın mücadele sporudur (1,2).

* Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu /ERZURUM

** Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Ortopedi ve Travmatoloji Ana Bilim Dalı/ERZURUM

*** Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Fizyoloji Ana Bilim Dalı/ERZURUM

Tüm spor branşlarında olduğu gibi güreş sporunda da gerek kişisel gerek çevresel faktörlerin etkisiyle sakatlanma riski oldukça yüksektir. Spor sakatlıkları yönünden güreş sporu birinci grup sporlar arasında yer almaktadır. Yapılan araştırmalara göre güreşte sakatlanma oranı tüm spor dalları içinde % 36 oranında oluşmakta, futbol ve hentbolden sonra üçüncü sırada yer almaktadır (3,4,5).

Spor sakatlığı; tedavi edilebilir veya kalıcı olan tüm bozuklukları içeren bir durum olup, sportif aktiviteler arasında meydana gelen her türlü hasarın kolektif ismidir. Ayrıca spor sakatlığı bir spor yaralanması olarak ta sporcunun en az bir maç veya antrenmanı kaçırmaya yol açan olaylar olarak tanımlanabilmektedir (6,7).

Tüm spor dallarında olduğu gibi güreş sporunda da sakatlıkların önlenmesi ve oluşan sakatlıkların uygun bir şekilde tedavi edilmesi başarının elde edilmesinde çok önemli bir yer tutar. Bunun için de ilgili spor dalında oluşabilecek yaralanmaların ve sakatlıkların neler olabileceğinin önceden bilinmesi, alınacak tedbirler açısından çok önemlidir.

Bu açıdan çalışmamızda güreş sporunda meydana gelen sakatlıkların neler olduğunu, vücut bölgelerine göre bunun ne şekilde dağıldığını belirlemeyi ve serbest stil ile Greko-Romen stil arasında sakatlanma açısından bir farkın olup olmadığını araştırmayı amaçladık.

MATERYAL VE METOD

1988-1994 yılları arasında Avrupa, Dünya ve Olimpiyat şampiyonalarında ilk üç dereceye giren, gençler (17-18 yaş) ve büyükler (19 yaş ve üzeri) kategorilerinde olmak üzere serbest stilde ve Greko-Romende toplam 64 Türk güreşçisi çalışmamızın materyalini oluşturmuştur. Hepsini erkek olan deneklerin 44'ü (% 68.75) serbest stilde olup bunların 32'si gençler, 12'si ise büyükler kategorisinde, geri kalan 20'si (% 31.25) Greko-Romen stilde olup bunların da 14'ü gençler 6'sı büyükler kategorisinde güreşmekteydiler.

Sakatlık ile ilgili bilgiler deneklere uyguladığımız anamnez türündeki anket formumuzdan ve sakatlık sırasındaki muayene bilgilerinden elde edilmiştir. Bu güreşçilerimize değişik yıllarda ve değişik milli takım kamplarında olmak üzere, Vehbi Emre Güreş Turnuvası öncesi Mersinli Ahmet kamp tesislerinde, İstanbul Demirspor kulübünde Ankara'da yapılan Türkiye Büyükler Serbest Güreş Şampiyonası'nda ve Adapazarı'nda yapılan Uluslararası Yaşar Doğu Güreş Turnuvası öncesi kamp çalışmalarında ulaşılmıştır.

İstatistiki değerlendirmeler; oranlar arası fark testi (Z) testi ve K hi-kare testleri kullanılarak yapılmış, anlamlılık katsayısı (p-değeri) 0.005'den düşük olanlar anlamlı olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Her iki stilde gençler ve büyükler kategorisinde toplam 64 güreşçinin 41'i (% 64.1) gençlerde ve 16'sı (% 25) büyüklerde olmak üzere toplam 57'sinde çeşitli sakatlıklar meydana gelmiştir. 41 genç güreşçide çeşitli vücut bölgelerini içeren 68 sakatlık, 16 büyük güreşçide ise toplam 37 sakatlık meydana gelmiştir (Tablo 1).

Tablo 1: Tüm Güreşçilerde Oluşan Sakatlıkların Vücut Bölgelerine Göre Dağılımı.

Sakatlanan bölge	Büyükler Sakatlık		Gençler Sakatlık		Z	P
	Sayı	%	Sayı	%		
Baş ve boyun	2	5.4	2	2.9	1.03	0.15
Omuz	8	21.6	13	19.1	1.29	0.09
El ve el bileği	2	5.4	3	4.4	0.67	0.25
Dirsek ve önkol	4	10.8	14	20.6	0.99	0.16
Bel bölgesi	3	10.8	7	10.3	0.16	0.44
Göğüs	4	10.8	3	4.4	1.88	0.03
Diz	9	24.4	18	26.5	0.83	0.2
Ayak ve ayak bil.	5	13.5	8	11.8	0.91	0.18
Toplam	37	100.0	68	100.0		
	n = 16 güreşçi		n = 41 güreşçi			

Tablo 1'den görüleceği üzere güreşçilerde en fazla sakatlanan vücut bölgeleri birinci sırada % 26 oranında diz, ikinci sırada % 20 oranında omuz bölgeleridir. En az sakatlanma ise % 4 oranında baş ve boyun bölgesinde olduğu görülmektedir.

Sakatlık riski açısından bakıldığında büyüklerin gençlerden, göğüs sakatlıklarında istatistiksel olarak anlamlı ($Z = 1.88$, $p = 0.03$), omuz sakatlıklarında ise ($Z = 1.29$, $p = 0.09$) sınırdan anlamlı bir şekilde daha fazla sakatlandıkları bulunmuştur.

Serbest ve Greko-Romen stil güreşçilerde oluşan sakatlıkların vücut bölgeleri itibariyle dağılımı tablo 2'de verilmiştir. Buna göre sakatlık gelişen 57 güreşçinin serbest stilde güreşen 40'ında toplam 67 sakatlık meydana gelmiş, sakatlık sayısı üzerinden en fazla sakatlık diz (% 31.3), Greko-Romen'de güreşen 17'sinde ise toplam 38 sakatlık meydana gelmiş bunlarda da sakatlık sayısı üzerinden en fazla omuz (% 18.5) bölgesi yaralanmıştır.

Tablo 2: Serbest ve Greko-romen Güreşçilerinde Oluşan Sakatlıkların Vücut Bölgelerine Göre Dağılımı.

Sakatlanan bölge	Serbest		Greko-Romen		Z	P
	Sakatlık Say.	%	Sakatlık Sayısı	%		
Baş ve boyun	3	4.7	1	2.6	0.26	0.39
Omuz	14	20.8	7	18.5	0.44	0.33
El ve el bileği	3	4.7	2	5.2	0.48	0.32
Dirsek ve önkol	9	13.3	9	23.7	2.22	0.01
Bel bölgesi	7	10.3	3	7.9	0.09	0.46
Göğüs	3	4.7	4	10.5	1.68	0.04
Diz	21	31.3	6	15.8	1.25	0.1
Ayak ve ayak bil.	7	10.3	6	15.8	1.39	0.08
Toplam	67	100.0	38	100.0		
	n = 40 güreşçi		n = 17 güreşçi			

Serbest ve Greko-Romen stiller sakatlık riski açısından değerlendirildiğinde de Greko-Romen stil güreşçilerinin serbest stilden disk-önkol ve göğüs sakatlıklarında istatistiksel olarak anlamlı (sırasıyla $Z = 2.22$, $p = 0.01$; $Z = 1.68$, $p = 0.04$), ayak ve ayak bileği sakatlıklarında ise sınırdan anlamlı ($Z = 1.39$, $p = 0.08$) bi şekilde daha fazla yaralandıkları saptanmıştır.

TARTIŞMA

Günümüzde spor olgusuna giderek artan ilgi ve sağlıklı yaşam ilkesinin geniş kitlelerce benimsenmesi nedeniyle sportif aktivitelerin yaygınlaşması, sakatlanma oranlarını da arttırmıştır. Hemen tüm spor dallarında, kendine özgü sakatlanma riskleri vardır. Bu nedenle aynı tür sporla uğraşan kişilerde hemen hemen aynı tip bir yaralanma ve sakatlanma ile karşılaşmak mümkündür (8). Bu nedenle uğraşılan spor dalında gerek antrenman ve gerekse müsabakalar sırasında oluşabilecek sakatlıkların önceden bilinmesi, alınması gereken tedbirlerin neler olabileceği konusunda belirleyici olacaktır.

Strauss (1982), toplam 1908 güreşçi üzerinde yaptığı çalışmasında diz ve ayak bileği sakatlıklarının oldukça yaygın olduğunu gözlemlemiş (9), Wroble (1986), 51 güreşçide 64'ü diz olmak üzere 136 sakatlık tesbit etmiştir (10). Ancak Lorish ve arkadaşları (1992) ise 6-16 yaş arasındaki 1742 güreşçi üzerinde yaptıkları bir araştırmada yaralanmaların daha çok üst ekstremitelerde, boyun ve sırt bölgelerinde olduğunu belirtmişlerdir (11).

Ülkemizdeki elit güreşçilerimizi kapsayan araştırmamızdan elde ettiğimiz sonuçlara göre serbest stilde en fazla diz sakatlıkları, Greko-Romen'de ise en fazla omuz sakatlıkları gözlenmiştir.

Çalışmamızda elde ettiğimiz bir diğer sonuç büyüklerin gençlerden daha fazla yaralanmaya maruz kalmasıdır. Bu sonuç Sonne ve arkadaşlarının (1980), Doğan ve arkadaşlarının (1995) tesbitleri ile uyumludur. Onlar da spor yaralanmalarının daha çok büyükler yaş grubunda (20-24) olduğunu bildirmişlerdir (3, 12).

Güreş sporunu, sakatlanma sıklığı bakımından serbest stil ve Greko-Romen olarak ayırıp inceleyen bir çalışma bulamadık. Çalışmamıza göre Greko-Romen stilde özellikle dirsek, önkol ve göğüs bölgesi sakatlıklarının serbest stile oranla anlamlı bir şekilde daha fazla meydana geldiği tesbit edilmiştir.

Hemen hemen bütün sportif aktivitelerde, risk faktörleri ve spora katılım sayısı ile doğru orantılı olarak bir takım sakatlık riskleri vardır. İstenmeyen sonuca yol açacak fiziksel yapı (düzgün olmayan anatomik yapı), antrenman eksikliği, yaş, aşırı zorlanma, ısınma yetersizliği, yapılan egzersizin sıklığı, dinlenme süresi, zemin, iklim ve hava koşullarının uygun olmayışı gibi bir çok durum spor sakatlıklarının oluşumunda çok önemli risk faktörleridir (13).

Spor yaralanmalarının ve sakatlıklarının önlenmesi özellikle risk faktörlerinin en az seviyelere indirilmesi ile mümkün olacaktır. Antrenman koşullarının düzeltilmesi, yaralanması muhtemel olan ekstremitelere yönelik olarak güçlendirici egzersizlere ağırlık verilmesi ve bu ekstremitelerin özellikle antrenmanlar ırasında çeşitli bandajlarla korunması gerektiği kanaatindeyiz.

KAYNAKLAR

1. Arslan C. Güreşçinin Rehberi I. İstanbul: Uğur Ofset Matbaası, 1984.
2. Eren M. Erzurum Bölgesinin Son 50 Yıl içindeki Başarıları, Bu Başarıların Türk Güreşine Etkileri. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1994; 6.
3. Doğan A. A, Imamoğlu O. Amatör Sporcularda Sportif Yaralanma Sıklığı ve Yaralanmalara Etki Eden Faktörler. Karadeniz Tıp Dergisi 1995; 8 (3): 96-99.
4. Ergen E. Spor Hekimliği, Sporda Sağlık Sorunları ve Sakatlıklar. Ankara: Milli Eğitim Yayınevi, 1986.
5. Başaran M. Serbest Ve Greko-romen Güreş. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1989.
6. Haşçelik Z. Spor Sakatlıkları Nasıl Engellenebilir. Ankara: 1990.
7. Nielsen MD. Epidemiology and Traumatology of Injuries in Soccer. Am J Sp Med 1990; 18(6): 8032-807.
8. Frank B. Sport injuries in scholaged children. A J Sp Med 1987; 17(2): 234-237.
9. Strauss RH. Injuries among wrestlers in school and college tournaments. Jama 1982; 248(16): 2016.
10. Wroble RR. Neck and low back injuries in wrestling. Clin Sports Med 1986; 5(2): 295-325.
11. Lorish TR, Rizzo TD, Iltstrup DM. Injuries adolescent and préadolescent boys at two large wrestling tournaments Am J Spors Med 1992; 20(2): 199-202.
12. Sonne S, Sorenson CH. Risk factors with acute sports injuries. Br J Sp Med 1980; 4: 22-25.
13. Peterson L, Renstrom P. Sports injuries. London, 1990.

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ BEDEN EĞİTİMİ DERSİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Mehmet İNAN (*)
Cafer VELİOĞLU (*)
Saime ÇAĞLAK (*)

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim birinci kademeye öğretmen yetiştiren sınıf öğretmenliği bölümlerinde okutulmakta olan beden eğitimi ile ilgili derslere ve program içeriklerine karşı öğrenci görüşlerini belirlemektir. Araştırma, 1997 güz döneminde Trakya, Abant İzzet Baysal, ve Marmara Üniversiteleri Eğitimi Fakülteleri Sınıf Öğretmenliği Bölümleri son sınıflarıyla okuyan toplam 330 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Ders araç-gereç ve alanları ile özel öğretim yöntemlerine ilişkin sorulardan oluşan bir anket hazırlanmış ve uygulanmıştır. Araştırma bulguları incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır: Öğrencilerin % 32.4'ü beden eğitimi ve oyunla ilgili her bir dersin haftada 4 saat olması gerektiğini belirtmişlerdir. Sınıf öğretmenliği bölümlerinde beden eğitimi ile ilgili araç-gereç ve alanların yetersiz olduğuna ilişkin öğrencilerin % 64.2'si geniş açıklamışlardır. Beden eğitimi ve oyunla ilgili derslerin % 75.8 oranıyla hareket-oyun-spor eğitimi ağırlıklı olması gerektiği belirlenmiştir. Öğrencilerin % 58.8'i ilköğretim birinci kademede beden eğitimi derslerini rahatlıkla yürütebileceğine inanırken % 41.2'si yürütemeyeceklerini belirtmiştir. Öğrencilerin, beden eğitiminin özel öğretim yaklaşımlarını veren öğretim elemanlarının yöntem bilgisine sahip olduğuna % 49.4, araç-gereç kullandıklarına % 44.8, alanlarında uzman olduklarına % 34.8, ders materyallerinin nasıl kullanılacağıyla ilgili rehberlik yaptıklarına % 36.1, diğer derslerle vasil ilişkili-olacağı bilgisinin verildiğine % 39.1, öğrenme ortamı oluşturdıklarına % 37.0 orL.unda biraz katıldıkları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sınıf öğretmeni adayı, beden eğitimi dersi.

THE PERCEPTIONS OF STUDENT TEACHERS ABOUT PHYSICAL EDUCATION LESSONS

ABSTRACT

The purpose of this study is to find out the opinions of the students of elementary teacher training departments about the physical education lessons and their contents. The sample group of the population consists of total 330 students who are currently 4th year students in Trakya, Abant İzzet Baysal and Marmara Universities. A questionnaire that consists of 18 questions about lesson materials, teaching strategies and methods was applied to all students. After analyzing the data, results have shown that:

1. 32.4 % of the students believe that physical education lessons should be 4 hours in a week
2. 64.2 % of the students think that lesson materials and facilities are insufficient.
3. 75.8 % of all the students, agreed on physical education lessons' contents should include movement education-game education and sports education subject areas on an equal base.
4. While 58.8 % of the students believe that they can carry on the physical education lessons at elementary level, 41.2 % of them do not.
5. Students agreed partly that the teaching staff of physical education lesson:
 - a) Have proficiency about teaching methods of physical education (49.4 %).
 - b) Use materials while teaching (44.8 %).
 - c) Are experts in their majors (34.8 %).
 - d) Make necessary guidance on usage of material (36.1 %).
 - e) Teach how to relate the lesson to other subjects (39.1 %).
 - f) Establish a perfect learning environment (37 %).

Key Words: The Student Teacher of Elementary School, Physical Education Lesson.

* Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Kadıköy /İSTANBUL

GİRİŞ

Türkiye'de beden eğitimi öğretmeninin yetiştirilmesi Cumhuriyet döneminde (1926-1930) devlet tarafından bir yıl süreli açılan kurslarla başlamıştır. 1932 yılında "Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü" bünyesinde "beden terbiyesi" şubesi açılmış 1933 yılında eğitim-öğretime başlamıştır. Önceki kursları başarıyla bitiren kişiler ile yurtdışında eğitim yapmış kişiler bu bölümün ilk öğretmenleri olmuştur. Lise olgunluk sınavını verenlerle ilkokul öğretmenliği yapmış kişiler arasından seçilerek alman kişiler ise ilk öğrencileri olmuştur. 1946-1947 yılından itibaren ismi değiştirilerek "Gazi Eğitim Enstitüsü" adını almıştır. 1967-1968 yılında İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü, 1974-1975 yılında İzmir Buca Eğitim Enstitüsü, 1978 yılında da Diyarbakır Eğitim Enstitüsü bünyelerinde Beden Eğitimi Bölümleri açılmıştır. Bu dört enstitünün beden eğitimi bölümleri Türkiye'de sadece orta dereceli okullara beden eğitimi öğretmeni yetiştirilmiştir (Bilge, 1989, ss. 73-95; Karaküçük, 1989, ss. 46-50).

1974-1976 yılları arasında Ankara, İstanbul ve Manisa'da spor elemanı (monitör, antrenör, gençlik liderleri, yönetici) yetiştirmek üzere kurulan ve 1981 yılında öğretmen olabilme imkanı tanınan Gençlik ve Spor Akademileri açılmıştır (Karaküçük, 1989, s. 46-50). Eğitim enstitülerinin beden eğitimi bölümleri 1978-1979 yılından itibaren üç yıldan dört yıla çıkarılarak "Yüksek Öğretmen Okulu Beden Eğitimi Bölümü" adını almış, Ankara, İstanbul, İzmir ve Diyarbakır'da eğitim-öğretime geçilerek orta dereceli okullarda da öğretmeninin yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, 1977-1978 yılından itibaren beden eğitimi ve sporun her dalında eğitici, öğretici elemanlar yetiştirmek amacıyla Ege Üniversitesi bünyesinde "Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu" açılmıştır. Bunu; öğrenciler ve personel ailelerini bir spor dalına yönlendirmek, programları hazırlamak ve ortamı oluşturmak amacıyla 1979 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi bünyesinde "Beden Eğitimi Spor ve Rekreasyon Bölümü"nin kurulması izlemiştir (Bilge, 1989, s. 103, 122, 127).

Yüksek Öğretim Kanunu'nun 1981'de yayınlanmasıyla tüm yüksek öğretim kurumları yeniden teşkilatlanmaya tabi tutulmuştur. Beden eğitimi ve spor kurumlarından olan; Gençlik ve Spor Akademileri, Yüksek Öğretmen Okullarının Beden Eğitimi Bölümleri, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ile Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin Beden Eğitimi Spor Rekreasyon Bölümü kaldırılmış, bunların yerine Üniversitelerin Eğitim Fakülteleri bünyelerinde "Beden Eğitimi ve Spor Bölümleri" kurulmuştur. İlk, orta, lise ve üniversiteler için beden eğitimi ve spor öğretmeni ile her türlü kamu ve özel kuruluşlar için antrenör yetiştirmek, kurulan bu bölümün amacını oluşturmuştur (Bilge, 1989, ss. 137-139).

Üniversitelerin Eğitim Fakültelerine bağlı beden eğitimi ve spor bölümlerinin büyük bir çoğunluğu 1992 yılından itibaren Spor Yüksek Okulları'na dönüştürülmüştür (Güven, 1996, s. 80). Her geçen yıl sayıları artmakta olan Spor Yüksek Okulları ülkenin beden eğitimi ve spor elemanlarını yetiştiren yüksek öğretim kurumu olma özelliğini taşımaktadır.

Türkiye'de ilk, orta, lise ve üniversitelerde beden eğitimi derslerini yürütecek öğretmen sayısı, ihtiyacı karşılayamamaktadır. Yukarıda adı geçen yüksek öğretim kurumlarından mezun beden eğitimi öğretmenleri ancak orta öğretim kurumlarında istihdam edilebilmektedirler.

İlkokullara beden eğitimi öğretmeni yetiştirme çalışmaları ilk olarak Gençlik ve Spor Bakanlığı'nca 1971 yılında 21 günlük 1 ve 2 devre halinde düzenlenen kurslarla başlamış (Yalçın, 1991, s. 143), 1979 yılına kadar devam etmiştir. Açılan bu kurslar istenen amaçların tersi yönünde uygulamalar başlattığı gerekçesiyle kapatılmıştır. Bu kurslardan başka yine ilkokullara beden eğitimi öğretmeni yetiştirmek için aynı bakanlıkça 1974-1980 yılları arasında seminer niğinde hizmet içi kurslar, spor branşlarına yönelik olarak düzenlenmiştir. 1981 yılından itibaren yeni adıyla Milli Eğitim Bakanlığı'nca yine ilkokul öğretmenleri için

hizmet içi kurslar düzenlenmiştir (Bilge, 1989, ss. 162-165). 1986 yılında aynı bakanlıkça yeni bir proje başlatılmış, yaz aylarında düzenlenen hizmet içi eğitim programlarıyla ilkokullara beden eğitimi öğretmeni yetiştirilmeye çalışılarak devam ettirilmiştir (Karaküçük, 1989, s. 25). Bu kursların ilkokul formasyonuna yönelik "spor eğitimine" değil de "spor branşlarına" yönelik olarak düzenlenmiş olması dikkat çekicidir.

Okul öncesi ve ilköğretim birinci kademe, özel ihtisas gerektiren alanlardan biridir. Beden eğitimi öğretmeni yetiştiren yüksek öğretim kurumlarının programlarında okul öncesi ve ilköğretimde beden eğitim ile ilgili dersler ya hiç bulunmamakta ya da kredisi yeterli olmamaktadır. Programlarında okul öncesi ve ilköğretim birinci kademe için beden eğitimi bilgileri ve özel öğretim yaklaşımları ile ilgili sadece "okul öncesi ve ilköğretimde beden eğitimi" dersi bulunan üniversitelerin beden eğitimi bölümlerinde bu ders bir dönemde iki kredi ile okutulmaktadır.

İlköğretim birinci kademeye, Üniversitelerin Eğitim Fakültelerine bağlı Sınıf Öğretmenliği bölümleri öğretmen yetiştirmektedir. Sınıf Öğretmenliği, ilköğretim kurumlarının eğitim, öğretim ve yönetim görevlerini yerine getirmekle yükümlü özel bir ihtisas mesleğidir. Sınıf öğretmenleri, kendilerine verilen sınıf ve derslerin programlardaki esaslara göre eğitim-öğretimi sürdürmek, eğitsel çalışmalar ve yönetim işlerine etkin bir biçimde katılmak, bu konularda okul müdürünün vereceği görevler ile kanun ve yönetmeliklerle belirtilen görevleri yerine getirmekle yükümlüdürler. Sınıf öğretmenlerinin nitelikleri genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi olarak sınıflandırılmıştır (Sınıf Öğretmenliği Bölümleri için Eğitim Programları).

Alan bilgisi, ilköğretim kurumlarında okutulan derslerin öğretim ilke ve yöntemleri, öğretmenlik meslek bilgisi ise, genel öğretim ilke ve metodları bilgisini kapsamaktadır. Sınıf öğretmenliği bölümleri, öğrencilere bu alanlarda tanımlanan bilgi ve becerileri kazandırmaktadır.

İlköğretim birinci kademede beden eğitimi dersleri sınıf öğretmeni tarafından yürütülmektedir (Yalçın, 1991, s. 142). Bu öğretmenlerin yetiştiği sınıf öğretmenliği bölümlerinde beden eğitimi dersleri "Beden Eğitimi ve Oyun I", "Beden Eğitimi ve Oyun II", "Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi" adıyla 2 kredili tek devrelerde okutulmaktadır.

Beden Eğitimi ve Oyun I dersinin içeriği; beden eğitimi, spor branşları; İnsan gelişiminde oyunlar ve beden eğitiminin rolü, sağlıklı olma (physical fitness), insan fizyolojisi, sağlık ve ilk yardım, jimnastik malzemeleri ve bunların kullanımından oluşmaktadır.

Beden Eğitimi ve Oyun II dersinin içeriği; ilkokullarda beden eğitimi dersinin hedefleri, ilkeleri, içeriği, ders malzemeleri, motor becerilerin öğretimi, eğitimsel oyunlar, atletizm, jimnastik ve modern halk dansları ile ilgili öğretme-öğrenme işlemleri, çalışmaların planlanması ve değerlendirilmesinden oluşmaktadır (Sınıf Öğretmenliği Bölümleri için Eğitim Programları, s. 16,17).

Yukarıda adı geçen dersleri bütün öğrenciler ilk iki yılda zorunlu olarak alırlar. Üçüncü sınıfta ek branş seçerler (Eğitim Yüksek Okulları Programı, 1990, s. 1; Sınıf Öğretmenliği Bölümleri için Eğitim Programları, s. 3). Ek branş eğitiminin amacı; öğrenciye ilköğretim ikinci kademede "branş danışman öğretmeni" olabilecek düzeyde bilgi ve beceriyi kazandırmaktır. Bu ek branşlardan birisi de beden eğitimidir. Beden eğitimi ek branşını seçen öğrenciler toplam 18 kredilik dersler ile ilköğretim ikinci kademe stajını görerek hem sınıf öğretmeni hem de branş danışman öğretmeni sıfatıyla mezun olurlar.

Uygulamalı derslerde öğretmen adaylarının öğretme ile ilgili tekniklerin geliştirilmesi; kendilerine öğretilen becerileri, farklı yaşlara ve yetenek gruplarına öğreteceği esasına dayanır (Açıkada, 1992, s.4). Bu araştırmada; sınıf öğretmeni adaylarının öğrenim gördükleri zorunlu beden eğitimi dersine ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışma Marmara, Abant İzzet Baysal ve Trakya Üniversiteleri Eğitim Fakülteleri Sınıf Öğretmenliği Bölümleri son sınıflarında okuyan öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın evreni adı geçen kurumlardaki son sınıf öğrencileridir. Araştırmanın örneklem grubunu ise, anketin uygulandığı günlerde derslere katılan son sınıf öğrencileri oluşturmuştur (Tablo 1).

Öğrencilere, öğrenim gördükleri beden eğitimi derslerinin içeriğine, işlenişine, öğretilmesine, araç-gereç ve alanlarına ilişkin sorulardan oluşan bir anket verilmiş ve cevaplamaları istenmiştir. Elde edilen verilerle frekans, yüzde ve Kikare hesaplamaları yapılmış, bulgular ortaya konmuş, yorumlanmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Tablo 1: Örneklem Grubuna Alınan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Kurumlara Göre Dağılımı

Kurum	f	%
Trakya Üniversitesi	105	31.8
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	129	39.1
Marmara Üniversitesi	96	29.1
Toplam	330	100.0

Örneklem grubunun % 39.1'i Abant İzzet Baysal Üniversitesi, % 31.8'i Trakya Üniversitesi, % 29.1'i Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü son sınıf öğrencilerinden oluşmuştur.

BULGULAR VE YORUM

Örneklem grubunun anket sorularına verdiği cevaplar ile elde edilen sonuçlara ilişkin bulgular ve buna bağlı yorumlar aşağıdadır.

Tablo 2: Öğrencilerin Beden Eğitimi ve Oyun Derslerine İlişkin Kıyafet Tercihi Dağılımı

Kıyafet Türü	f	%
Günlük Kıyafetle	7	2.1
Eşofman Takımı ve Spor Ayakkabısıyla	146	44.2
Seçimi Bana Ait Spor Kıyafetiyle	166	50.3
Okulun Tercih Edeceği Kıyafetle	11	3.3
Toplam	330	100.0

Tabloda görüldüğü gibi, beden eğitimi ve oyun derslerine öğrencilerin % 50.3'ü seçimi kendilerine ait spor kıyafetiyle, %44.2'si eşofman takımı ve spor ayakkabısıyla, % 3.3'ü okulun tercih edeceği spor kıyafetiyle, % 2.1'i günlük kıyafetle katılmayı tercih etmektedirler.

Elde edilen verilere bakıldığında öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu "seçimi kendilerine ait spor kıyafetiyle" derslere katılmak istediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 3: Beden Eğitimi ve Oyun Derslerinin Haftada Kaç Saat Olmasına İlişkin Dağılım

Ders Saati	f	%
1 Ders saati	8	2.4
2 Ders saati	100	30.3
3 Ders saati	73	22.4
4 Ders saati	107	32.4
5 ve yukarısı	38	11.5
Hiç olmamalı	4	1.2
Toplam	330	100.0

Öğrencilerin % 32.4'ü 4, % 30.3'ü 2, % 22.4'ü 3, % 11.5'i 5, % 2.4'ü 1 ders saatinin haftada beden eğitimi dersi için yeterli olacağı görüşündedirler. Beden eğitim ve oyun dersleri programda hiç olmamalıdır görüşünde bulunan öğrencilerin oranı ise % 1.2'dir.

Sınıf öğretmenliği bölümlerinde uygulanmakta olan programlarda zorunlu beden eğitimi ve oyun dersleri 2'şer kredilik bir dilime sahiptir ve bir beden eğitimi dersi için öğrenciler haftada 2 ders saati eğitim görmektedirler, toplam 3 yarıyıl 6 kredi ile beden eğitimi derslerine ilişkin öğrenimlerini tamamlamaktadırlar (Bkz. Giriş bölümü). Bu dersleri almış olan öğretmen adaylarına haftada kaç saat beden eğitimi ve oyun dersi olmalıdır? sorusu sorulduğunda 4 ders saatinin tercih edildiği görülmektedir. Her ne kadar 2 ders saatinin tercih edilmiş olsa da, 3 ders saatinin tercih edenlerin sayısı da gözardı edilemez. Öğretmen adaylarının görüşlerine göre, mevcut programda haftada 2 saat olan beden eğitimi dersi yeterli değildir.

Tablo 4: Beden Eğitimi ve Oyun Derslerinde Kullanılan Araç-Gereç ve Alanların Yeterliliğine İlişkin Dağılımı

Seçenekler	f	%
Araç-Gereç ve Alanlar Yeterlidir	55	16.7
Araç-Gereç ve Alanlar Yetersizdir	212	64.2
Araç-Gereç Yeterli, Alanlar Yetersizdir	16	4.8
Alan Yeterli, Araç-Gereç Yetersizdir	47	14.2
Toplam	330	100.0

Beden Eğitimi ve oyun derslerinde kullanılan araç-gereç ve alanlarla ilgili olarak öğrencilerin %64.2'si yetersiz, % 16.7'si yeterli, % 14.2'si "alan yeterli, araç-gereç yetersiz", % 4.8'i de araç-gereç yeterli, alanlar yetersizdir" görüşüne sahiptirler.

Sınıf öğretmeni adayları, büyük bir çoğunlukla eğitim fakültelerinin araç-gereç ve alan açısından yeterli olmadığına inanmaktadırlar. Ders araç-gereçleri ile ilgili tanışıklığa ve becerilere sahip olmadan yetişen sınıf öğretmeni adayları, beden eğitimi derslerini yürütmekte zorluklarla karşılaşacaklardır.

Tablo 5: Beden Eğitimi ve Oyun Derslerinden Sonra Duş Alabilme ile İlgili Dağılım

Seçenekler	f	%
Duş alabilecek-yer yok	177	53.6
Yer var, fakat yeterli değil	76	23.0
Yer var, fakat sonraki derse yetişemiyorum	59	17.9
Yer var, fakat sağlıklı değil	18	5.5
Toplam	330	100.0

Beden eğitimi ve oyun derslerinden sonra duş alabilme ile ilgili olarak öğrencilerin % 53.6'sı duş alabilecek yer olmadığı, % 23.0'i duş alabilecek yerin olduğu ama yeterli olmadığı, % 17.9'u duş alabilecek yerin olduğu ancak bir sonraki derse yetişemediği, % 5.5'i duş alabilecek yer olduğu ama ortamı sağlıklı bulmadığı görüşündedirler.

Beden eğitimi ve oyun dersleri, sınıf öğretmeni adaylarını mesleğe hazırlama ve onların fiziksel deşarjını sağlamayı amaçlayan derslerden birisidir. Öğrencilerin bu dersleri gördükten sonra sağlıklı bir şekilde eğitim-öğretmelerini sürdürebilmeleri gerekmektedir. Bu çalışmanın yapıldığı kurumlarda öğretmen adaylarının çoğunlukla duş alabilecek yer bulamadığı belirlenmiştir. Ayrıca, duş alma imkanına sahip olan öğrencilerin bir kısmının da bir sonraki derse yetişemediği dikkat çekmektedir. Bunun için sınıf öğretmenliği bölümlerinde haftalık ders programı hazırlanırken, beden eğitimi dersleri ile ilgili bu özel durum gözönünde bulundurulmalıdır.

Tablo 6: Beden Eğitimi ve Oyun Ders İçeriğinin Çocukların Gelişim Basamakları Hakkında Bilgi Verici Olduğuna İlişkin Dağılım

Seçenekler	f	%
Tamamen katılıyorum	75	22.7
Çok katılıyorum	77	23.3
Biraz katılıyorum	108	32.7
Çok az katılıyorum	48	14.5
Hiç katılmıyorum	22	6.7
Toplam	330	100.0

Öğrencilerin % 32.7'si beden eğitimi ve oyun dersinin içeriği, çocukların fiziksel ve hareket gelişim basamakları hakkında bilgi verici nitelikte olduğuna biraz, % 23.3'ü çok, % 22.7'si tamamen, % 14.5'i çok az katıldığını ve % 6.7'si ise hiç katılmadığını belirtmişlerdir.

Elde edilen verilere göre öğretmen adayları, okul çağı çocuğunun fiziksel ve hareket gelişim basamakları hakkında tam bilgiye sahip değildir. Sınıf öğretmenliği bölümlerinde okutulmakta olan zorunlu beden eğitimi ve oyun derslerinin içeriği, ilköğretim birinci kademe çocuklarının fiziksel ve hareket gelişim basamaklarını da içine almalıdır.

Tablo 7: Beden Eğitimi ve Oyun Derslerinin İçeriklerine İlişkin Dağılım

Seçenekler	f	%
Hareket eğitimi	1	0.3
Oyun eğitimi	7	2.1
Spor eğitimi	7	2.1
Hareket eğitimi-Oyun eğitimi	23	7.0
Hareket eğitimi-Spor eğitimi	11	3.3
Oyun eğitimi-Spor eğitimi	31	9.4
Hareket-Oyun-Spor eğitimi	250	75.8
Toplam	330	100.0

Beden eğitimi ve oyun derslerinde öğrencilerin % 75.8'i hareket-oyun ve spor eğitimine, % 9.4'ü oyun-spor eğitimine, % 7.0'si ise hareket-oyun eğitimine ağırlık verilmesi gerektiği düşüncesindedirler.

Sınıf öğretmenliği bölümlerinin beden eğitimi ve oyun ders içeriklerinin, ağırlıklı olarak spor eğitimine yönelik hazırlandığı söylenebilir. Elde edilen veriler göstermektedir ki, öğretmen adayları öğrenim gördükleri beden eğitimi ve oyun derslerinin "Hareket-Oyun-Spor Eğitimi" ağırlıklı işlenmesini istemektedirler.

Tablo 8: Beden Eğitimi Dersinin Çocukların Gelişimini Destekleyecek Şekilde, Yürütülebileceğine İlişkin Dağılım

Seçenekler	f	%
Evet	194	58.8
Hayır	136	41.2
Toplam	330	100.0

Öğretmen adaylarından % 58.8'i çocukların gelişimini destekleyebilecek beden eğitimi derslerini yürütebileceğine inanırken, % 41.2'si inanmamaktadır.

Elde edilen verilere göre sınıf öğretmeni adaylarının yarıya yakın bir kısmı ilköğretim birinci kademede beden eğitimi derslerini yürütemeyeceklerine inanmaktadırlar. Çocukların psikomotor yeteneklerinin nasıl destekleneceğini öğretmesi gereken beden eğitimi ve oyun derslerinin içerikleri yeniden ele alınmalı ve zenginleştirilmelidir.

Tablo 9: Öğretim Elemanları ve Özel Öğretim Yöntemlerine İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımı

Öğretim Elemanları	Tamamen katılıyor		Çok katılıyor		Biraz katılıyor		Çok az katılıyor		Hiç katılmıyor	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Yöntem bilgisine sahiptir	48	14.5	62	18.8	163	49.4	44	13.3	13	3.9
Ar-Ger kullanıyorlar	39	11.8	29	8.8	148	44.8	75	22.7	39	11.8
Alanlarında uzmanlırlar	64	19.4	85	25.8	115	34.8	43	13.0	23	7.0
Rehberlik yapıyorlar	29	8.8	39	11.8	119	36.1	78	23.6	65	19.7
Diğer derslerle nasıl ilişki kurulacağı bilgisini veriyor	28	8.5	21	6.4	129	39.1	82	24.8	70	21.2
Öğrenme ortamı oluşturuyorlar	48	14.5	66	20.0	122	37.0	61	18.5	33	10.0

Sınıf öğretmenliği bölümleri programlarında yer alan beden eğitimi ve oyun derslerini veren öğretim elemanlarının yeterli yöntem bilgisine sahip olup olmadıklarına ilişkin veriler tablo 9'da verilmiştir. Buna göre % 49.4'ü "öğretim elemanlarının yeterli yöntem bilgisine sahip olduğu görüşüne" biraz, % 18.8'i çok, % 14.5'i tamamen katılmaktadır.

Tabloya göre öğrencilerden % 44.8'i "öğretim elemanlarının beden eğitimi ve oyun derslerinde gerekli olan araç gereçleri kullandıkları görüşüne" biraz, % 22.7'si çok az, % 11.8'i tamamen katıldıklarını belirtirken, % 11.8'i hiç katılmadıkları görüşündedirler.

Sınıf öğretmeni adaylarının beden eğitimi ve oyun derslerinde, ilköğretim birinci kademede kullanabilecekleri araç-gereçleri tanımaları gerekmektedir. Elde edilen verilere göre, öğretim elemanlarının beden eğitimi ve oyun derslerinde araç-gereç kullanımları, öğrenciler için yeterli bilgi ve beceriye sahip olabilmeleri noktasında yetersiz kalmaktadır. Öğretmen yetiştiren fakültelerin ilgili bölümlerinde öğretmen adaylarının beden eğitimi ve oyun dersleri ile ilgili bilgi ve beceriye sahip olarak yetiştirilebilmesi için gereken araç-gereç ve alanların bulundurulması gerekmektedir.

Sınıf öğretmenliği bölümlerinde beden eğitimi ve oyun derslerini veren öğretim elemanlarının uzman olup olmadıklarına ilişkin öğrencilerin görüşleri tablo 9'da verilmiştir. Buna göre, öğrencilerin % 34.8'i "öğretim elemanlarının alanlarında uzman oldukları" görüşüne biraz, % 25.8'i çok, % 19.4'ü de tamamen katılmaktadırlar.

Sınıf öğretmenliği özel ihtisas gerektiren mesleklerden birisidir. Bu daldaki öğretmenleri yetiştirecek olan öğretim elemanlarında da aynı özellik aranmalıdır. Beden eğitimi ve oyun derslerini sınıf öğretmenliği bölümlerinde verecek olan öğretim elemanlarının, bu kademelerin gerektirdiği ihtisaslaşmayı yapmış veya yapıyor olması gerekir.

Beden eğitimi ve oyun derslerinde; araç ve gereçlerin özellikleri, kolay ve ekonomik bir şekilde nasıl üretilebileceği ve farklı etkinliklerde nasıl kullanılabilirliği konusunda gerekli rehberliğin ne derece yapıldığı ile ilgili dağılım tablo 9'da verilmiştir. Buna göre, öğrencilerin % 36.1'i "gerekli rehberliğin yapıldığı" görüşüne biraz, % 23.6'sı çok az katılmakta, % 19.7'si ise hiç katılmamaktadırlar.

Sınıf öğretmenliği bölümlerinde okutulmakta olan derslerden birisi de beden eğitimi ve oyun öğretimidir. Bu dersle ilgili bilgi ve becerileri kazanmış olan öğretmen adaylarına, beden eğitimi ve oyun derslerinde diğer derslerle nasıl ilişkiler kurulabileceği bilgisinin kendilerine kazandırıldığına ilişkin verdikleri cevaplar tablo 9'da verilmiştir. Buna göre, diğer derslerle nasıl ilişki kurulabileceği bilgisinin kazandırıldığı görüşüne öğrencilerin % 39.1'i biraz, % 24.8'i çok az katılmakta, % 21.2'si ise, "hiç" katılmamaktadır.

Tabloya göre, "beden eğitimi ve oyun derslerinde aktif öğrenme ortamı yaratıldığı" görüşüne öğrencilerin % 37.0'si biraz, % 20.0'si çok, % 18.5'i çok az, %14.5'i tamamen katılırken, % 10.0'u hiç katılmamaktadır.

Beden eğitimi ve oyun öğretimi ders içerikleri yeniden gözden geçirilmeli ve özel öğretim yaklaşımlarının ilköğretim birinci kademedeki nasıl ele alınacağı, ilgili öğretim elemanları tarafından etkin bir şekilde işlenmelidir.

Tablo 10: "Beden Eğitimi Derslerini Yürütebileceğinize İnanıyorsunuz" ve "Üniversite" Değişkenleri Arasında Ki-Kare Analizi

Üniversite	Evet		Hayır		Ki-Kare	Sd	p
	f	%	f	%			
Trakya	51	48.6	54	51.2	14.1536	2	.001
İzzet Baysal	92	71.3	37	28.7			
Marmara	51	53.1	45	46.9			

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının, ilköğretim birinci kademedeki beden eğitimi derslerini yürütüp yürütemeyeceklerine ilişkin veriler tablo 10'da verilmiştir. Buna göre, öğrenim görülen kurum ile beden eğitimi derslerini yürütebilme değişkenleri arasındaki ilişki manidardır ($p < .001$).

Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü son sınıf öğrencilerinin % 48.6'sı, İzzet Baysal Üniversitesi'ndeki öğrencilerin % 71.3'ü, Marmara Üniversitesi'ndeki öğrencilerin % 53.1'i ilköğretim birinci kademedeki beden eğitimi derslerini rahatlıkla yürütebileceklerine inanmaktadır. Buna karşın Trakya Üniversitesi'ndeki öğrencilerin % 51.2'si, İzzet Baysal Üniversitesi'ndeki öğrencilerin % 28.7'si, Marmara Üniversitesi'ndeki öğrencilerin % 46.9'u beden eğitimi dersini yürütemeyeceği görüşündedirler.

İzzet Baysal ve Marmara Üniversitelerinde okuyan sınıf öğretmeni adaylarının büyük bir oranı ilköğretim birinci kademedeki beden eğitimi derslerini yürütebileceklerine inanırken, Trakya Üniversitesi'ndeki öğrencilerin çoğu bu dersi yürütemeyeceklerine inanmaktadır.

Tablo 11:"Okulunuzda Beden Eğitimi Dersi İçin Gereken Araç-Gereç ve Alanlar Yeterli midir" ve "Üniversite" Değişkenleri Arasında Ki-Kare Analizi

Üniversite	Araç-Gereç ve Alan Yeterli		Araç-Gereç ve Alan Yetersiz		Ar.-Ger. Yeterli Alan Yetersiz		Al. Yeterli Ar.-Ger. Yetersiz		Ki-Kare	Sd	p
	f	%	f	%	f	%	f	%			
Trakya	5	4.8	89	84.8	3	2.9	8	7.6	66.216	6	.001
İ. Baysal	42	32.6	50	38.8	8	6.2	29	22.5			
Marmara	8	8.3	73	76.0	5	5.2	10	10.4			

Üniversiteler ile beden eğitimi ve oyun derslerinde kullanılabilir araç-gereç ve alanların yeterli olup olmadığı değişkenleri arasında manidar bir ilişki vardır ($p<.001$). Tablodaki verilere göre, araştırmanın yapıldığı üç üniversitenin sınıf öğretmenliği bölümlerinde beden eğitimi ve oyun dersleri için gereken araç-gereç ve alanlar yetersizdir. Özellikle Trakya ve Marmara Üniversiteleri'nde sınıf öğretmeni adayları beden eğitimi ve oyun dersleri için araç-gereç ve alanların yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. İzzet Baysal Üniversitesi'nde ise daha çok, "araç-gerece" ihtiyaç duyulmaktadır.

Tablo 12: "Beden Eğitimi ve Oyun Derslerinden Sonra Duş Alabiliyor musunuz?" ve "Üniversite" Değişkenleri Arasında Ki-Kare Analizi

Üniversite	Duş Alacak yer yok		Yer var ama yeterli değil		Yer var ama zaman yok		Yer var ama sağlıklı değil		Ki-Kare	Sd	p
	f	%	f	%	f	%	f	%			
Trakya	82	78.1	19	18.1	2	1.9	2	1.9	201.738	6	.001
İ. Baysal	9	7.0	52	40.3	56	43.4	12	9.3			
Marmara	86	89.6	5	5.2	1	1.0	4	4.2			

Üniversiteler ile beden eğitimi ve oyun derslerinden sonra duş alabilme değişkenleri arasında manidar bir ilişki vardır ($p<.001$). Tabloya göre, üç üniversitenin sınıf öğretmenliği bölümlerinde öğrenciler beden eğitimi ve oyun derslerinden sonra duş alamamaktadırlar. Trakya ve Marmara Üniversiteleri sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin büyük bir kısmı duş alabilecek yer olmadığı nedenini öne sürerken, İzzet Baysal Üniversitesi'nde duş alabilecek yer olmasına karşın zaman bulamamayı neden olarak göstermektedirler.

ÖNERİLER

1. Eğitim fakültelerinin sınıf öğretmenliği bölümlerinde zorunlu beden eğitimi derslerinde eşofman giyme zorunluluğu yerine, öğrencilerin tercih edeceği spor kıyafeti dikkate alınmalıdır.

2. Sınıf öğretmenliği bölümlerinde okutulmakta olan "beden eğitimi ve oyun" derslerinin kredisi arttırılmalı, haftada en az 3 saat olmalıdır.

3. Beden eğitimi ve oyun derslerinin sınıf öğretmenlerince, ilköğretim birinci kademe amacına uygun bir şekilde işlenebilmesi, ancak öğrenim gördükleri kurumların araç-gereç ve alanlar bakımından uygun hale getirilmesi ile mümkün olabilecektir. Mevcut alanlar elden geçirilmeli, gerekli tadilat ve tamiratlarla çağdaş bir yapıya kavuşturulmalı, eksik olan araç-gereçler en kısa zamanda tamamlanmalıdır.

4. Öğrenciler beden eğitimi ve oyun derslerinden sonra dış alabilmelidirler. Bunun için yüksek öğretim kurumlarının ilgili bölümlerinde dış alabilecek yerlerin yeterli sayıda yapılması gerekmektedir. Ayrıca beden eğitimi ve oyun dersleri bölüm programlarındaki diğer dersleri etkilemeyecek şekilde düzenlenmelidir.

5. Sınıf öğretmenliği bölümlerinde okutulmakta olan beden eğitimi ve oyun derslerinin içeriği ilköğretim birinci kademe uygun olarak yeniden hazırlanmalıdır. Buna bağlı olarak ders içerikleri, çocuğa görelilik yaklaşımı gözönünde bulundurularak, oyun-hareket ve spor eğitimi ağırlıklı olmalıdır.

6. Sınıf öğretmenliği bölümlerinde beden eğitimi ile ilgili dersleri yürütecek olan öğretim elemanları, özel öğretim yaklaşımlarını etkili bir şekilde kullanabilmelidir. Yöntem bilgisini kazandırmakta öğretmenin rol modeli olarak önemli bir işleve sahip olduğu unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

Açıkada, Caner. "Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Yetiştirmede Müfredat Programı Sorunları", Spor Bilimleri Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 4, Ankara, 1992.

Bilge, Nalan. Türkiye'de Beden Eğitimi Öğretmeninin Yetiştirilmesi, Kültür Bakanlığı Yayınları: 1905, Ankara, 1989.

Eğitim Yüksek Okulları Öğretim Programı, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı, Ankara, 1990.

Güven, Özbay, "Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Yetiştiren Okulların Eğitimini Hazırlayıcı Çalışmalar", G. Ü. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 2, Ankara, 1996.

Karaküçük, Suat. Beden Eğitimi Öğretmeninin Eğitimi, G. Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Yayını, No: 9, Ankara, 1989.

Sınıf Öğretmenliği Bölümleri İçin Eğitim Programları, YÖK-MEGP, 1996.

Yalçın, H. Fehmi. "Çocuk, Beden Eğitimi ve İlkokullara Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme", G. Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 1, Ankara, 1991.

EGZERSİZ PROGRAMLI KAMP YAŞANTISI VE ÖZSAYGI İLİŞKİSİ

Erdal ZORBA (*)
Ali TEKİN (*)
Selçuk ÖZDAĞ (*)
Fahri AKÇAKOYUN (*)

ÖZET

Bu araştırma; yaşları 7-11 arasında 25 kişilik 3 gruptan oluşan toplam 75 erkek denek üzerinde yapılmıştır. Bu deneklerin 2 grubu (50 kişi) 3 hafta süren yaz kampına katılmış, diğer 25 kişilik (grup 1), kontrol grubu olarak kamp programına katılmamışlardır. Kampa katılan 2 gruptan birincisi kamp süresince her sabah ve akşamüstü egzersiz programına katılırken, ikinci grup kampa katılmış fakat egzersiz programı uygulanmamıştır. Tüm çocuklara kamp öncesinde ve sonrasında özsaygi puanlarını ölçmek için Güngör (1989) tarafından geliştirilen Özsaygi Envanteri uygulanmıştır. Araştırma sonucunda kampa ve egzersiz programına katılanların pre ve post test sonuçları arasında özsaygi puanları arasında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Egzersiz Programı, Özsaygi Envanteri.

CAMPING LIFE WITH EXERCISE PROGRAM AND ITS RELATION WITH SELF-ESTEEM

ABSTRACT

In this study there were 75 male children aged 7-11 (25 as control and first group didn't participate in camp). 50 subjects participated in camp but 25 of them (group 1) didn't take place in morning and afternoon exercise programme. Güngör's Self-Esteem Inventory was administered to all children both before and after camp. The results showed significant difference according to the pre and post test self-esteem scores of children.

Key Word: Exercise Programme, Self-Esteem.

GİRİŞ

Gençliğe hizmet veren bir çok kurum gibi, kamplar da, gençlerin yaşamlarına katkıda bulunmaya çalışmaktadır. Kampların gençlerin temel gelişimsel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için uygun programlar oluşturması ve uygulamaya koyabilmesi, kamp yöneticilerinin çocuk gelişimini iyi bilmesi ile olur (1).

Çocuk gelişimi uzmanları özsaygıyı genellikle sosyal ve duygusal alandaki gelişimler açısından ele alırlar. Bu alan duyguları, beklentileri, diğerleriyle ilişkileri, benlik kavramını, cinsiyeti ve ahlâki gelişimi içerir. Gençlerin sosyal, duygusal, fiziksel ve bilişsel gelişim seviyeleri çevreleriyle etkileşim içine girer ve özsaygıya şekil verir. Benlik kavramı genellikle

* Muğla Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu/MUĞLA

çocuğun temel "Ben" duygusunun yargılayıcı olmayan bilişsel bölümünü anlatır. Çocuklar olgunlaştıkça benlik-tanımlamaları da gelişir. Özsaygı ise çocuğun kendi özellikleri ile ilgili olan değerlendirici yargılarından oluşur. Bu yargılar kendilerine karşı olan tutumları ve kendilerine verdikleri değeri içerir. Coopersmith'e göre özsaygı bireyin hangi düzeyde kayda değer, başarılı, değerli ve kapasiteli olduğunu yansıtır (3).

Genel olarak çocuğun kendini değerlendirmek için gerekli duyduğu sosyal ve bilişsel gelişimi orta-çocukluk denen 8 yaş civarı başlar. Bu yaştaki çocuklar kendilerini yardımsever, atletik, konuşkan ve akademik alanda başarılı olarak tanımlar. Tanımlamaları okul öncesindeki çocuklarla karşılaştırıldığında daha soyuttur. Okula başlayan çocuk gerekli bilgi ve eleştirileri akranlarından ve yetişkinlerden alır ve kendilerini akranlarıyla kıyaslayacak sosyal ve bilişsel yeteneklere sahiptir. Bu dönemdeki çocuklar eleştiriye açık ve yeni şeyleri öğrenmek için müthiş bir kapasiteye sahip oldukları için gelişim uzmanlarına göre bu dönem çocuğun özsaygı gelişimi açısından çok önemlidir.

Benlik kavramının bir çok unsuru gibi özsaygıda yetişkinlik döneminde bir çok düzenlenme ve değişime uğrar. Gençler soyut olarak düşünmeye başladıklarından, kişisel özellikleri hakkında tam bir yargıda bulunabilirler. Bireyin özsaygısı kısa-süreli önemsenecek düzeyde değişime uğramaz ama ilişkiler çevre faktörleri özsaygıyı geliştirmek için mümkün olan en iyi ortamı oluşturmada yardımcı olabilirler.

Kampçılarının özsaygılarının geliştirilmesi ve desteklenmesi bir çok kampın amacıdır. Fakat bilindiği gibi özsaygı çocukluk döneminde yavaş bir şekilde gelişir. Tek bir kamp dönemi boyunca özsaygı yaratılamaz veya tamamen ortadan kaldırılamaz. Kamp yeterlik ve kabul hislerinin yaşanmasını, katılım yoluyla sağlayan eşsiz bir ortamdır. Kamplarda gerekli efor harcanacağından özsaygının oluşturulması, gerçekçi ve ulaşılabilir bir amaçtır (10.11).

Genç ve yetişkin etkileşimlerinde yer alan unsurlar (fiziksel ve zihinsel aktiviteler), gelişimsel olarak uygun kamp yaşantısını oluşturmak için amaç doğrultusunda fiziksel çevre ile bütünleştirilir. Bu yaşantıların üst seviyede olduğu bir ortam hazırlandığı için, genç bireyle rin yaşantısına müdahale edebilecek en etkili ortam kamplar olabilir.

8-12 yaş grubu çocuklarda sporda ve okulda başarılı olma oldukça önemlidir. Fiziksel görünüş ve sosyal kabul, bu yaş grubunun özsaygısını önemli ölçüde etkilemektedir. Ço- tukların bakımlarını üstlenen veya onlarla ilgili işler yapan bir çok yetişkin fiziksel görünümün özsaygı üzerinde bu denli bir etkiye sahip olduğunu fark etmeyebilir (9).

Kişinin olumlu bir benlik tasarımı geliştirilmesi ve kendini kabul edebilmesi için, onun başkaları tarafından kabul edilmesi ve bazı işlerde başarılı olması gerekmektedir. Fiziksel olarak kendini yeterli gören veya başkaları tarafından o şekilde algılanan bireyin kendi vücudunu beğenmesi ve fiziksel olarak kendi kendine yeterli olabileceğini düşünmesi olağandır. Aynı şekilde algılanan fiziksel yeterliğin üst seviyede olması sonucunda özsaygının da yüksek olması olağandır (5 , 8).

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; kamp yaşantısının ve kamp süresince uygulanan fiziksel egzersiz programının kampçılarının özsaygı puanlarına etkisini ve kampa katılmayan ve kampa katılıpta egzersize katılmayanların özsaygı açısından farklılıklarını ortaya çıkarmaktır.

MATERYAL VE METOD

Araştırmamız yaşları 7-11 arasında olan toplam 75 erkek denek üzerinde yapılmıştır. Bu deneklerin 50'si (grup 2 ve 3) 3 hafta süren yaz kampına katılmış, diğer 25 kişi (grup 1) kontrol grubu olarak kamp programına dahil edilmemiştir. Kampa katılan 50 kişiden 25'i (grup 3) kamp süresince her sabah ve akşamüstü öğrencilere uygulanan egzersiz programına katılırken, diğer 25 kişi (grup 2) egzersiz programında yer almamıştır. Egzersiz programı her sabah kahvaltı öncesinde 15 dakika çok yavaş tempoda yapılan koşu ve 10 dakika açma-germe (stretching) ile her akşamüstü yapılan branş çalışmasından oluşmuştur. Tüm öğrencilere kamp öncesinde ve sonrasında özsayı puanlarını ölçmek için Güngör (1989) tarafından geliştirilen Özsayı envanteri uygulanmıştır. Özsayı envanterinin puanlanması, cevaplanan maddelerin toplanmasını gerektirmektedir. Puanlama tek yönlü değil, çift yönlüdür. Yani, bazı sorularda "bana benziyor" cevaplarına, bazılarındaki ise "bana benzemiyor" cevaplarına puan verilmektedir. 50 puanın üstündeki puanlar bireyin özsayısının yüksek olduğunu, altındakiler ise özsayısının düşük olduğunu göstermektedir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan deneklerden 3 grup oluşturulmuş ve grupların özsayı puan ortalamaları Tablo-1'de verilmiştir. Kontrol grubu seksen teste katılan ve kampa katılmayan 1. Grup (25 kişi)'ün özsayı puan ortalaması 52.20, standart sapması (SS) 2.01'dir. Kampa katılan ama egzersiz programına katılmayan 2. Grup (25 kişi)'ün kamp öncesi özsayı puan ortalaması 50.32, SS 2.13; kamp sonrası (post ölçüm) özsayı puan ortalaması 54.12, SS 2.29'dur. Kampa katılan ve aynı zamanda egzersiz programında da yer alan 3. Grup (25 kişi)'ün kamp öncesi (pri ölçüm) özsayı puan ortalaması 50.72, SS 2.02; kamp sonrası (post ölçümü) özsayı puan ortalaması 60.80, SS 1.65'dir.

Tablo-1: Araştırmaya Katılan Grupların Pre ve Post-test Sonuçları Ve Standart Sapmaları

Grup	Pre-test		Post-test	
	X	SS	X	SS
1	52.20	2.01	-	-
2	50.32	2.13	54.12	2.29
3	50.72	2.02	60.80	1.65

Araştırmaya katılan deneklerin almış oldukları özsayı puanları arasında herhangi bir fark olup olmadığını ortaya çıkarmak için ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo-2'de verilmiştir.

Tablo-2: Bütün Grupların Pre-Post Varyans Analiz Tablosu (ANOVA)

Varyans kaynağı	Kareler toplamı	Serbestlik Derecesi	A.O. Kareleri	F-ratio	Anlamlılık Düzeyi
Gruplar arası	1827.952	4	456.98	4.404	0.0023*
Grup içi	12451.120	120	103.75		
Toplam	14279.072				

Varyans analizi tablosu sonucuna göre gruplar arasında fark olduğu ortaya çıkmıştır. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak için DUNCAN testi yapılmıştır. Bunun sonucunda grup 1 ve grup 2'lerin ilk ölçüm değerleri ile 3. grubun (kampa katılıp spor yapan grup) değerleri arasında anlamlı fark olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo-3: Grup 2'nin Pri-Post Değerlerinin Varyans Analiz Tablosu

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	A.O. Kareleri	F-ratio	Anlamlılık Düzeyi
Gruplar arası	180.50	1	180.5	1.467	0.2317
Grup içi	5904.08	48	123.0		
Toplam	6084.58				

Araştırmaya katılan deneklerden kamp programına katılan ama egzersiz programına katılmayan grup 2'nin kamp öncesi ve sonrası aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığı ANOVA ile araştırılmış ve herhangi bir fark bulunamamıştır.

Tablo-4: Kampa Katılıp Egzersiz Yapmayan Grubun Pri-post Varyans Analiz Tablosu

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	A.O. Kareleri	F-ratio	Anlamlılık Düzeyi
Gruplar arası	1270.08	1	1270.08	14.808	0.0004*
Grup içi	4117.04	48	85.77		
Toplam	5387.12				

TARTIŞMA

Bu çalışmada kamp yaşantıları katılımcıların fiziksel görünümünü çok fazla değiştirmese de ilişkilerini oldukça geliştirmiştir. Araştırmamızda kamp ve egzersiz programına katılan grubun pre ve post testleri arasındaki anlamlı fark egzersiz içeren kamp yaşantısının özsayı üzerindeki olumlu etkisini yansıtmaktadır. Çocuklara ait kamplar daha çok 7-11 yaşındakilere hizmet sunarlar. Kampçılarının yeterli duygusu özsaygının şekillenmesine yardımcı olan kritik bir boyuttur. Bu çocuklar zamanlarının çoğunu kültürlerine ait temel yetenekleri, kuralları ve değerleri öğrenerek geçirirler. Çocuk aileden daha geniş bir dünyaya açıldığı için tüm bu yaşamsal etkinlikler yeterli duygusunun gelişimi için temel oluşturur. Bu yaşta çocukların benlik değerlendirmeleri açısından kabul görmeleri, okul ya da spor gibi bazı alanlarda yeterli olmalarından daha önemlidir. Fiziksel görünüm ve sosyal kabul bu grubun özsaygısını önemli ölçüde etkiler.

12-15 yaş grubu futbolcularının antropometrik ve fiziksel uygunluk değerlerinin spor yapmayan grupla karşılaştırılması sonucunda bu iki grup arasında sistolik kan basıncı, dinlenme kalp atımı, esneklik, mekik, sırt ve bacak kuvveti, 50 m. sürat koşusu, durarak yukarı sıçrama ve vücut yağ yüzdesinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar elde edilmiştir (15).

Lise düzeyindeki sporcu ve sedanter gruplar üzerinde yapılan araştırmada spor deneyimine göre sporcuların "spor yeteneklerinden" hoşnut olma puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur (2).

Farklı çalışmalar terapatik kamp programlarının çocuk gelişiminde bir çok açıdan önemli olduğunu ortaya çıkarmıştır. Fitness eğilimli rekreatif etkinlikler hem genç hem de yaşlılar tarafından rağbet görmektedir. Bu etkinliklerin benlik kavramı, özsaygı, kas kuvveti ve sosyal bütünleşme üzerine olan olumlu etkileri bilinmektedir (2). Rawson, düşük özsaygı puanlarına sahip, 10-12 yaşlarında 33 erkek deneğin 10 günlük kamp programından sonra özsaygılarında meydana gelen kayda değer artıştan söz eder (10). Anshel, 6-9 yaş arası 15 erkek deneği 6 haftalık spor programının da yer aldığı yaz kampında özsaygı açısından incelemiştir. Kamp danışmanları da bu araştırma esnasında deneklere pozitif (feedback), grup dayanışması ve spor becerilerini empoze etmeye çalışmışlardır. Sonuçlar spor becerisindeki pozitif gelişimin özsaygı düzeyini olumlu olarak etkilediğini ortaya koymuştur (1). Mac Kenzie, 1 haftalık kış kampında kampa katılanların, katılmayan kontrol grubuna göre özsaygılarında anlamlı artışlar olduğunu belirtmektedir (8).

Katzenellenbogen (1990) 36 kişiden oluşan çok-kültürlü (beyaz Afrikalı, İngiliz, Malezyalı, Hintli) bir grubu sosyal ilişkinin özsaygıya etkisini belirlemek için 12 günlük rekreatif bir kamp boyunca incelemiştir. Sonuçlar kamp esnasında kurulan sosyal ilişkinin özsaygı üzerinde olumlu değişimler meydana getirdiği yönündedir (7).

Finli 560 bayan 819 erkek beybolcu üzerinde yapılan araştırmada, empatileri en yüksek olanlar empatileri daha düşük olanlara göre, yüksek özsaygı düşük narsizm puanları elde etmiştir. Benzer sonuçlar Rubistein, Evans, Johnson, Rawson, Martin tarafından da elde edilmiştir (6,4,7,9,11,12).

Harter çocuğun benlik değerlendirmesi içinde potansiyel olarak bulunan bir kaç yeterliği şöyle tanımlar. Akademik ve atletik yeterlik, arkadaş kabulü, fiziksel görünüm, davranış durumu. Okul yaşındaki çocuklar için tipik yeterlikler okuma-yazma, iyi not alma, zamanı ve parayı idare edebilme, yaşamı sürdürmeye hazırlık gibi bilinen yetenekleri içerir (6).

Gelişim uzmanları ve araştırmacılar farklı boyutların özsaygıyı oluşturduğuna inanırlar. Coopersmith başlıca 4 boyutu ortaya koyar: yeterlik, kontrol, kabullenme, ahlaki-benlik onayı. Etrafında yeterince kabul görmeyen bir çocuk diğer yaşantılarında da yeterlik hissini duymazsa özsaygısının olumlu değişimi söz konusu olamaz (3).

Kamplar arzu edilen yaşantıları oluşturarak, çocuğun büyüme gelişimini sağlayarak onu toplum yaşantısına hazırlamak için dinamik bir rol üstlenir. Gelişimsel olarak uygun kamp yaşantıları oluşturmak için kamp görevlilerinin alacağı bu görevlere "sorumluluklar" denir. Kamp görevlileri bu sorumlulukların bilincinde olmanın yanı sıra, kamp öncesi ve hizmet-içi personel eğitimi süresince elde ettikleri bilgileri bu sorumluluklarına entegre etmelidir. Kampların kampçılarının gelişimi üzerine olan etkileri, kampların okul, aile, toplum, gençlik örgütleri gibi çocuklarla ve gençlerle ilgilenen kurumlarla birlikte çalışması ile arttırılabilir (13,14).

Sonuç olarak araştırmada kamp ve egzersiz programına katılan grubun kamp öncesi özsaygı puanları, kamp sonrası özsaygı puanları arasında yapılan varyans analizi sonuçları, kamp sonrası özsaygı puanlarının anlamlı artış gösterdiğini, kampa katılıpta egzersiz yapmayan grubun ise özsaygı puanlarında önemli bir değişikliğin olmadığını ortaya koymaktadır.

KAYNAKLAR

1. Anshel. M. (1986), "Effect of a spors camp experience on the multidimensional self-concepts of boys. Perceptual and motor skills (Missoula, Mont); 63(2) 363-366.
2. Aşçı, F. H; Gökmen, H; Tiryaki, G; Aşçı, A; Zorba, E. (1993). "Sportif katılımın liseli erkek öğrencilerin beden bölgelerinden hoşnut olma düzeyleri üzerine etkisi". SBD, (4)3, 38-47.
3. Colston, L; Harper, S; Mitchener-Colston, W. (1995). "Voluntering the promote fitness and ca-rign: a motive for linking college students with mature students". Activities, adaptation, aging (Binghampton, N. Y.); 20 (1), 79-90.
4. Coopersmith. S. (1967). The antecedents of self-esteem. SanFransisco: W.H. Freeman.
5. Evans, P. K. (1993). "Self-esteem of young children in camp situation". Universty microfilms International, Ann Arbor, Mich.
6. Harter, S. (1985). Competence as a dimension of self-evaluation: Toward a comprehensive model of self-worth. In R. Leahy (Ed). The development of the self. Orlando, Fl: Academic Press.
7. Johnson, R. C. (1991). "The emotional benefits of camping." Camping magazine (Martinswille, Ind.); 63(7), 33-36.
8. Katzenellenbogen, E. H. (1990). "Physical education as non-formal schooling: an educational oppurtunity for interpesonal relationships." S. A journal for research in sport physical education and recreation (Pretoria); 13(2), 1990, 11-29.
9. MacKenzie A. L. (1987). "Enhancing self-concept through adventure pursuits". Universty of Toronto. School of Physical and healt education. 43(27).
10. Martin, C. A. (1992): "The magic of summer camp". Camping magazine (Martinswille, Ind.); 64(5) 1992,35-37.
11. Rawson, H. E. (1991a). "Does camping really lead to changes in self-esteem. Camping maga-zine-(Martinswille, -Ind.) 63(6), 18-21.
12. Rawson, H. E. (1991b). "The effects of therapeutic camping on the self-esteem of children with severe behavior problem." Therapeutic-recreation journal (Alexandria, Va.); 25(4) 41-49.
13. Rubinstein R.P. (1997). "Changes in self-esteem and anxiety in competitive and non-competitive camps." Journal of social psychology; 102(1), 55-57.
14. Tekin A. (1997). "Trabzon şehir merkezindeki ortaöğretim kurumlarında öğretimlerine devam eden sporcu ve sporcu olmayan öğrencilerin özsaygı düzeylerinin araştırılması." Yayınlanmamış yük-sek lisans tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
15. Zorba, E; Ziyagil, M. A; Çolak, H; Kalkavan, A; Kolukısa, Ş; Torun, K; Özdağ, S (1995). "12-15 yaş grubu futbolcuların antropometrik ve fiziksel uygunluk değerlerinin sedanter grupla karşı-laştırılması." Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, Yıl:2, Sayı: 3.

İNSAN VE ÇEVRE İLİŞKİLERİNİN SPOR KULÜBÜ YÖNETİMİNE ETKİLERİ

Güner EKENCİ (*)

ÖZET

Toplum hayatında giderek daha yaygın biçimde yer alan spor kulüpleri, onu oluşturan bireylerle kulübün ortak amaçlarını gerçekleştirmek üzere dış çevre faktörlerinin etkisiyle planlanmakta ve kurulmaktadır.

Kulübün iç çevresinde yer alan faktörlerden biri olan örgüt amacı doğrultusunda organizasyonun faaliyetleri yürütülürken, kulüp aynı zamanda dış çevresini de etkilemektedir. Böylece, kulübün iç çevresindeki yönetici ve iş görenlerin davranışları şekillenerek örgüt iklimini oluşturmaktadır.

Bu bakımdan kulüp yöneticileri iç ve dış çevre faktörlerini tahlil ederek, örgütsel davranışı anlamak ve ortak amaçlara hizmet verecek tarzda organizasyonun başarısı ve sürekliliği için yönlendirmek zorundadır.

Bu spor yöneticiliği konusunda bilgi, beceri ve birikim gerektiren bir uzmanlık konusudur.

O halde, günümüzdeki kulüp yönetiminde, genellikle, organizasyonun iç çevresinde yer alan kulüp başkanı ve yönetim kurulu üyelerinin esas meslekleri ile, kulüp amaçlarını gerçekleştirebilme arasında dengeyi sağlayamamaları durumunda; kar amacı güden örgütlerdeki gibi "yakın dış çevre" faktörleri arasında yer alan "müteşebbis" konumunu tercih ederek, sorumluluk alanını daraltmalı, yetkilerini kısmen ya da tamamen mesaisini kulüp başarısı için harcaabilecek profesyonel yöneticilere devredip, bu yöneticilerin dış çevreden getireceği bilgilerle uzun vadeli hedefleri gerçekleştirebilecek maddi desteği vermelidirler.

Anahtar Kelimeler: Spor, Kulüp Yönetimi, İnsan, Çevre.

THE EFFECTS OF HUMAN AND ENVIRONMENT RELATIONS ON SPORTS CLUB MANAGEMENT

ABSTRACT

Sport clubs, getting more and more common in society planned and established for realizing common purposes of the club and individuals are established with affects by external factors.

While organizational activities are performed on behalf of the organization purpose which is one of internal factors to club also affects its environment.

As a result, behaviors of managers and workers in the club from into the organization climate concerning this, club managers should analyze internal and external environmental factors, understand the organizational attitude and given directions to organization which will serve the organizational aim, success and future. This is a subject requiring information, skill and experience.

Therefore in the management of today sport clubs, if it is not possible to establish a good balance between the occupation of the president of the club an aim of the club then it would be good idea to restrict his responsibilities and instead hire a professional manager like most of commercial organization does but still help manager in foundation of financial support.

Key Words: Sports, Club Management, Human, Environment.

* Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu/ANKARA

GİRİŞ

İnsanın varoluşu gereği fizyolojik ihtiyaçları yanında çevre ile etkileşimi sonucu davranışlarını yönlendiren sosyal, psikolojik ihtiyaç ve istekleri de bulunmaktadır. İnsanlar arasındaki iş ve güç birliği sayesinde bu ortak ihtiyaç ve isteklerini daha kolay karşılayabilmektedirler. İnsanların birbirleriyle düzenli etkileşimleriyle de toplumsal kural ve kalıplar şekillenmekte; bunun neticesinde okul, hastane, şirket, sendika, dernek, siyasi parti ve kulüp gibi kuruluşlar yapılandırılarak, toplumdaki yerlerini almaktadır. Kültürel farklılaşma, sanayileşme, işbölümünün yaygınlaşması ve kentleşme gibi olgular, bu tip organizasyonların ortaya çıkış sürecini hızlandırırken, örgütlenme sosyal gelişmişliğin bir göstergesi olarak nitelendirilmekte ve "insanlar yaşamlarının önemli bir bölümünü değişik örgütlerde geçirmektedirler" (Ertekin, 1978, s. 16). Öyleyse, "insanlar hayatlarını sürdürebilmek üzere çalışmak, bunun içinde de örgütler içinde yer alarak, onun kurallarına uymak zorundadırlar" (Ozkalp, 1993, s. 2. İlker Akat ve diğerleri, 1994, s. 20.)

Bireyler, örgütlerin vazgeçilmez unsurlarıdır ve onların amaçlarının açıkça bilinmesiyle örgüt amaçları gerçekleştirilebilmektedir (Hicks, 1975, s. 54.). Çünkü örgüt, belli ortak amaçları gerçekleştirmek için eylemlerini birleştiren insanlar tarafından kurulmaktadır. Böylece bireyin başansı örgüte, örgütün başansı da bireylere katkı sağlamaktadır. İşte bu yüzden insan ve örgüt birbirinden ayrılmaz bir biçimde iç içe olup, karşılıklı etkileşim içindedirler. Diğer bir deyişle "fertlerin çabalarıyla, oluşturulan organizasyonlar, hem bireysel amaçların gerçekleştirilmesinin bir sonucu, hem de aracı konumundadırlar" (Larvwood, 1984, s. 52).

Bireysel beklentilerin çeşitli alanlara yayılması örgütlerdeki insan davranışlarını karmaşık ve çok yönlü kılmaktadır (Argyris, 1965, s. 20).

Örgütü meydana getiren unsurları net bir şekilde belirleyerek, örgütün anlaşılır ve basit bir tanımını yapmak oldukça zordur (Schein, 1976, s. 7). Genel hatlarıyla örgüt denildiğinde; "iki veya daha fazla insanın biçimsel kurallara göre ortak amaç ve çıkarlarını yerine getirmek üzere" (Applewhite 1965, s. 1), "önceden planlanmış davranış çerçevesinde" (Koçel, 1989, s. 3), "iş bölümü, rol, statü, denetim sistemi, bilgi aktarımı gibi ilişkiler zincirinin düzenlendiği yapı" (Organ ve Hammer, 1982, s. 430-432) akla gelmektedir. "Görevlerin formel ve sistematik bir tarzda belirlendiği" (Yüksel, 1990, s. 13) bu yapıda, bireyler tek başlarına gerçekleştiremeyecekleri amaçlarına ulaşmak için örgütteki diğer kişilerle karşılıklı davranışta bulunurlarken ortak bir amacı paylaşmaktadırlar (Hicks ve Gullett, 1981, s. 17).

Spor organizasyonları da fertlerin tek başlarına gerçekleştiremeyecekleri amaçları doğrultusunda iç ve dış çevre faktörlerinin etkisiyle kurulmakta ve faaliyetlerini sürdürmektedir. Öyleyse spor kulüpleri toplumsal çevreden bir takım girdileri alıp işleyerek, enerjiye dönüştüren ve sonuçta yine çevreye veren açık sistemlerdir. Toplumsal yaşantıda insanların sportif etkinlik ve hizmet beklentileri, önemli ölçüde, "spordaki temel örgütlenme birimleri olan spor kulüplerinde" (Fişek, 1985, s. 31) karşılanmaktadır.

Spor kulüplerinin yönetiminde ise insan faktörünün rolü büyüktür. Kulübü oluşturan bireylerin bilgi, beceri ve güçlerinin ahenkli bir şekilde yönlendirilmesiyle de ortak amaçlara hizmet edecek faaliyetler sürdürülebilmektedir. Bu bakımdan eldeki çalışmanın amacı tasvirî ve analitik yoldan kulüp-çevre ve insan ilişkilerini incelemek suretiyle kulüp yönetiminde yetkin kişilerin görev almalarını ve aldıktan görevleri kolaylıkla yerine getirmelerini temin edecek görüş ve fikirleri ortaya koymaktır.

KULÜP ÇEVRE İLİŞKİSİ

Bir örgütün varlığını sürdüreceği faaliyet sınırlarını belirlemesi çevresinden sağlayacağı kaynak ve fırsatlardan yararlanmasına bağlıdır (Naylor ve diğerleri, 1980, s. 26-27). Dolayısıyla, örgütler çevreleriyle ilişki kururlarken, faaliyetlerini sürdürecekleri çevrenin yapısı ve özelliklerinden etkilenmektedirler (Çulpan, 1976, s. 113). Ancak, örgütlerin uymak durumunda oldukları çevre unsurları farklı karmaşık olduğundan, bunların düzenli bir biçimde sınıflandırılmasında genellikle zorluklarla karşılaşmaktadır (Thomson 1976, s. 88). Mesela, kapalı örgütler için çevrenin etkisi azken, açık sistemler için çevre çok daha önemli olmakta, organizasyonun yapı ve işleyişine tesir etmektedir (Koçel, 1995, fis. 160-167). Bu yapı ve işleyişin örgütte, iletişim etkililiği, güdüleme ve önderlik şekilleri gibi "örgüt iklimini" ilgilendiren yönleri bulunmaktadır. Örgütün bu atmosferik yapısı diğer ifade ile psikolojik çevresi kapalı ve tehdit edici iklimden, açık ve demokratik iklime kadar farklı boyutlarda sıralanabilmektedir (Can ve diğerleri, 1995, s. 40).

Örgütlerdeki insan davranışlarının şekillenmesi kuramsal olarak birbirinden nispeten bağımsız, ancak birbiriyle etkileşen şu üç sistemden kaynaklanmaktadır (Özalp, 1995, s. 8-9):

Bunlar; yapısal, fonksiyonel ve toplumsal çevrelerdir.

Burada ifade edilen yapısal ortam, örgütü oluşturan insan kaynağının iş gördüğü formal çatıyı, diğer bir ifadeyle örgütsel yapı ve yönetim sistemlerini içermektedir.

Örgütün kuruluş amacının gerçekleştirileceği fonksiyonel çevre; örgüt görevlerinin yerine getirilmesinde kullanılan her türlü maddi mekan ve düzenlemelerle, çalışma koşullarında bulunan araç-gereçlerden oluşmaktadır.

Toplumsal ortam ise, örgütün amaçlarının belirlenmesi ve gerçekleştirilmesinde rol oynayan kişi ve gruplar arasındaki (irformaller de dahil) ilişkileri kapsamaktadır. Örgütün formal yapısı içindeki işgörenler, fonksiyonel ortamda görevlerini yerlerine getirirlerken, toplumsal çevrelerin etkileşimleriyle de örgütün iklimini oluşturan davranışlar ortaya çıkmaktadır.

Spor kulüplerindeki teknik ve idari personelden sporcu ve kulüp üyelerine kadar, herkes üstlerine düşen görevleri yerine getirirlerken, özellikle taraftarlar, rakipler ve medyanın oluşturduğu toplumsal ortamdan etkilenmekte ve örgütteki bireylerin davranışları şekillenmektedir.

Bu sistemin özelliği kulübün çevresinden etkilenmesi ve çevresini etkilemesi esasına dayanmaktadır. Çünkü, insanların varlığını sürdürdükleri ya da özdeşleştikleri kulüpler çevrelerinden girdiklerini alırken, faaliyet, hizmet ve fikirlerini aynı çevreye çıktıkları olarak geri verirler.

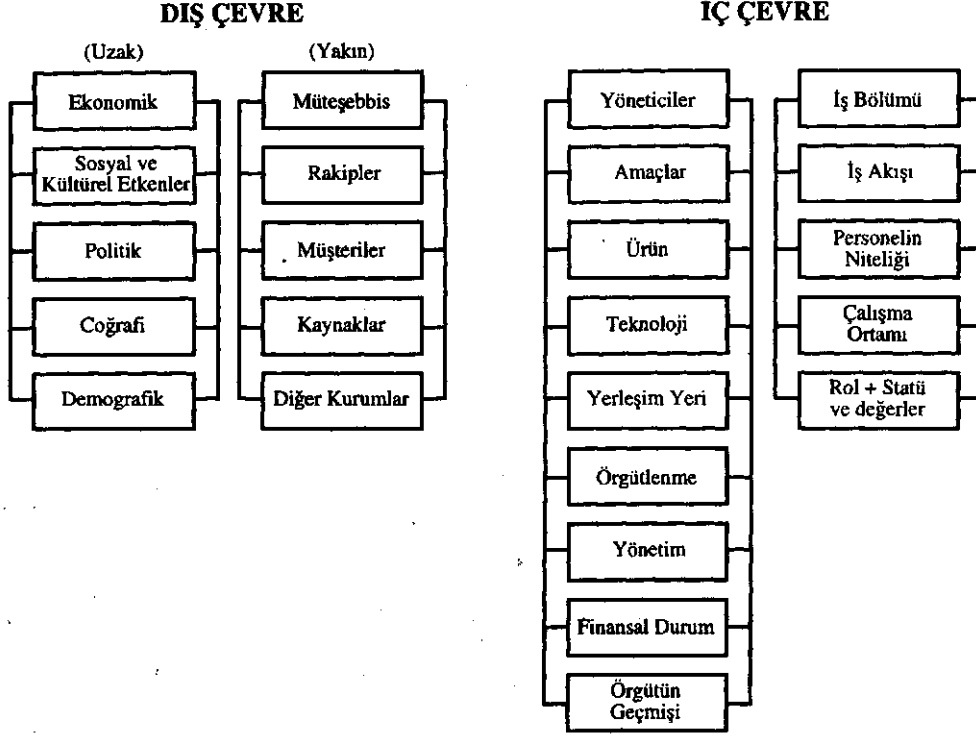
Öyle anlaşılmaktadır ki, kulüplerin işlevini sürdürüp, görevlerini yerine getirmesinde birbiriyle yakından bağlantılı bir çok çevre faktörü bulunmakla beraber, bunlar dış ve iç çevre adı altında iki alt grupta toplanabilmektedir.

Dış Çevre Faktörleri ve Kulüp Yönetimi

Örgütlerin çalışmalarını sınırları dışından etkileyen ekonomik, sosyal, politik, kültürel, coğrafi ve demografik faktörler "uzak" dış çevreyi, müteşebbis (*), rakipler,

(*) Ticari bir organizasyonun, yakın dış çevresini oluşturan müteşebbis, bir spor kulübü için yorumlandığında yönetim kurulu üyelerinin karşılığı olmaktadır. Ancak bu kişiler aynı zamanda spor kulübünün karar alan yöneticileri pozisyonunda bulduklarından iç çevreyi oluşturan yöneticilerden farklı düşünmemelidir.

müşteriler, üretim kaynakları ve diğer sosyal kurumlar "yakın" dış çevreyi meydana getirmektedir (Bkz. Şekil 1)

Şekil 1. Örgütün Dış ve İç Çevre Boyutları

Kaynak: Athos, G. A., Coffey, E. R., Behavior in Organizations: A Multidimensional View, Prentice Hall Inc., Englewood Cliffs, N. J. 1968, s. 37.

Örgütün amaçlarının belirlenmesi ve tamamlanmasında sınırlayıcı ya da düzenleyici etkiyi uzak dış çevre unsurları tayin etmekteyken, yakın dış çevreyi oluşturan faktörlerin tesiri altındaki ilişki sistemi ise, örgütün uyumu ve etkinliğinde önemli ve öncelikli rol oynamaktadır (Erdoğan, 1987, s. 343-344).

Öte yandan örgütü saran yakın ve uzak dış çevredeki durum ve baskılara bağlı olarak üyelerinin ilgi, ihtiyaç ve istekleri yönlenmekte, dolayısıyla daha önce şekillenmiş örgüt amaçları değişebilmektedir (Sağlam, 1979, s. 79).

Bu durumda örgütler dış çevresinin değişim hızına doğal olarak ya da zorlanarak ayak uydurmakta (Başaran 1992, s. 28), özellikle, politik dış çevre formları örgütün yapısı ve amaçlarının değişmesinde oldukça etkili olmaktadır (Carroll ve diğerleri, 1990, s. 67).

Ancak kulüpler "yeni ihtiyaçlar ya da yeni şartların ortaya çıkmasında veya artan görevlerini etkin bir şekilde yürütmeye gerekli örgütsel değişmeyi kendi bünyesinde kolaylıkla yapamamaktadır" (Yaman, 1995, s. 189).

Diğer bir çok örgütle benzer şekilde farklı büyüklük ve amaçlardaki spor kulüplerinde planlanırken, öncelikle uzak dış çevresinin, kurulurken ise yakın çevresinin tesiriyle yapılanmakta ve faaliyetleriyle de kendi çevresini etkilemektedir.

Bu etkileşimin gerçekleşebilmesi için karar mekanizması mevkinde kulüp yöneticilerine dış çevreden bilgi ve materyalin sağlıklı bir şekilde ulaşması gerekmektedir (Kepoğlu ve Serarslan, 1996, s. 4). Böylece spor organizasyonu çevresinden alacağı girdileri işleyerek yine çevresine çıktı olarak sunabilecektir. Çevrenin bu çıktıları olumlu bir biçimde kabullenmesi ise sürecin iyi işlediğinin ve verilen hizmetin kalitesinin göstergesi olacak, bu da spor organizasyonunun başarısı olarak nitelendirilecektir (Yetim, 1996, s. 61).

İç Çevre Faktörleri ve Kulüp Yönetimi

Örgütlerin iç çevresindeki unsurlar arasında "yöneticiler", "amaçlar" ve "ürünler" ilk sıralanmaktadır. Bir spor kulübünün başkanı ve yönetim kurulu üyeleri başta olmak üzere, tüm idareciler kulübün faaliyetlerini gerçekleştirecekleri, fiziki, finansal ve işgücü kaynaklarını bulup, hazırlayıp spor programları ve/veya hizmetleri üretmek için yönlendirirken, aynı zamanda, örgüt amaçlarına ulaşmak zorundadırlar.

Çünkü, "amaçlar örgütlerin ortaya çıkış nedenlerindedir" (Cemalcılar ve diğerleri, 1985, s. 5). Diğer örgütler gibi spor kulüpleri de çevresiyle uyumlu genel ve özel amaçlarını gerçekleştirerek, varlıklarını sürdürmektedirler (*). Bu arada "örgütün iç çevresini oluşturan çalışanların amaçları ile örgüt amaçları birbirine ters düşmemelidir." (Athos ve Coffey 1968, s. 5). Bu nedenle kurum personelinin örgütüne güvenmesi gerekmektedir. Öyleyse bütün mesele "fertle örgüt arasında bütünleşmeyi sağlamak üzere işgörenin organizasyonu kendine ait bir mal götü görmesinin temini ve taraflardan her birinin, yekdiğerinin menfaati olarak fedakarlığıdır" (Adalı, 1986, s. 60).

Spor kulüpleri öncelikle üyelerinin sporla ilgili ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda sosyal ve sportif faaliyetler düzenlemek amacıyla kurulmaktadır. Bu amacını gerçekleştirmek üzere yeterli sayı ve nitelikte antrenör ve teknik elemanları ve diğer yardımcı personeli, çıkarları kulüp amaçlarıyla çatışmayacak kişilerden istihdam etmeye veya görevlendirmeye mecburdurlar.

Öte yandan her spor kulübünün iç çevresini oluşturan teknoloji, yerleşim yeri, örgütlenme biçimleri, yönetim tarzı, finansal durumu ve geçmişinden gelen kültürü gibi boyutlar farklılıklar arzietmekte ve bir kulübün genel amaçlarını başarmada önemli fonksiyona sahip olan bu faktörler esasen, o kulübün ürününü yani faaliyet ve programlarını şekillendirmektedir.

Ayrıca, herhangi bir kulübün iç çevresinde yer alan işbölümü, iş akışı, insan kaynağı ve niteliği, çalışma ortamı ve çalışanların rol, statü ve değerleri gibi diğer unsurlar o kulübün daha etkin ve verimli çalışması bakımından önemlidir. Dolayısıyla bu gibi iç çevre faktörleri her spor kulübünde aynı olmayacağından insan davranışları da değişiklikler gösterecektir. Bu hem o kulübün örgüt yapısının doğasından hem de çalışanlarının ihtiyaç ve beklentilerindeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır.

Çünkü, insan davranışlarının şekillendirilip, yönlendirilmesinde onların kendine özgü özellikleri rol oynamakta, bu sebeple işgörenler şahsi amaçlarını gerçekleştirebilmek için aynı yolları seçebilmektedirler (Penfield, 1969, s. 38). Kuşkusuz örgüt üyeleri, çalışma

ortamındaki herkesin rollerini açıkça bilmek isteyecekler ve birbirlerinden bu rollere uygun davranışlar bekleyeceklerdir. Rollerin belirgin olması ise kişilerin işlerinde daha başarılı kılacaktır (Adalı, 1986, s. 84).

Ne var ki, insan davranışları sadece örgüt içinde gerçekleşmemektedir. Nitekim kişileri bir örgüte girmelerinde iş yaşantıları dışında, sosyal mevkileri, bilgi ve tecrübelerine dayanan ihtiyaç, istek ve beklentileri davranışlarına yön vermekte, örgüt yapısı içinde kendilerine uygun rol, statü elde etmeye çalışan bireylerin, yeterli tatminin sağlanması halinde işyerleriyle bütünleşip, işbirliğine yönelmeleri kolaylaşmaktadır (Ülgen, 1990, s. 101).

Bireysel davranışların sebep ve sonuçları daha derinlemesine incelendiğinde ise "davranışsal olguların önemli bir kısmının örgütsel ilişkilerle yakınlığı" (Özkalp, 1993, s. 3) ortaya çıkmaktadır.

KULÜP YAPISI VE İNSAN İLİŞKİLERİ

Örgüt yapısının şekli ve büyüklüğünün de çalışanlar üzerinde etkisi bulunmaktadır. Yönetim birimleriyle, hiyerarşik kademelerin azaldığı kulüplerde personel daha yakın ilişkiler kurabilmekte ve işbirliği sayesinde örgütle bütünleşme daha kolay sağlanabilmektedir.

Karşılıklı davranışların tamamen tanımlandığı ve işin gereğinden fazla parçalara bölündüğü örgütlerde ise, çalışanları nispeten kalıplaşmış ve basit görevleri yerine getirdiklerinden yapılan işin tamamı işgörence algılanmamakta ve iş doyumunu azalabilmektedir.

Öyleyse, insan unsuru örgütler için sadece bir üretim faktörü değildir. "Örgütün başında üyelerin kişilikleri, alışkanlıktan, algılama biçimleri ve problem çözme yetenekleri rol oynamakta (Kazancı, 1973, s. 85), "onların sosyal, duygusal ve moral yönlerinin doyurulmasıyla, örgüt amaçlarına daha emin ve etkin bir tarzda ulaşabilmektedir" (Aydın, 1977, s. 136).

O halde, spor kulüplerinin vereceği hizmetlerin yürütülmesinde çalışanların sadece verilen işleri yapmak yerine; onların düşünme ve yaratma yeteneğinden faydalanılırsa, iş tatmini artacak, böylece insan kaynağı bir işi tamamlamak ve bir sorunu çözmek için güdülenerek, işgörenler birbirlerinden farklı beceri, tutum ve bilgileriyle kulübün ulaşmak istediği amaca hizmet edeceklerdir. Sonuçta çalışanlar, örgüt atmosferi içinde, hem şahsi hem de organizasyon amaçları açısından önemli görevleri yerine getirebileceklerdir.

Yönetim kademelerinin çoğaldığı büyük ve karmaşık örgütlerde ise, işgörenlerin birbirleriyle ve/veya yöneticilerle iletişim kuramamaları halinde çalışanlar örgüte, hatta kendilerine yabancılaşabilmektedirler (Yüksel, 1990, s. 14). Bu da direnme eğilimlerinin artmasına ve iş veriminin düşmesine sebep olmaktadır.

Örgütün etkililiği ve bireysel doyum arasındaki bu bağlantı, iş başarıma konusunda çalışanları isteklendirme, karşılıklı güven ve saygıyı ihdas etme yanında eşgüdümü sağlayıp, sürdürmeyi gerekli kılmaktadır.

Zira, "örgütün etkililiği üyelerinin amaçlarına ulaşabilmelerinde örgütün onlara yardımcı olabilme derecesiyle ölçülmekte" (Hicks, 1975, s. 54), etkili bir sistem oluşturulabilmesinde çalışanların motivasyonu önem kazanmaktadır (Larwood, 1984, s. 49).

(*) Örgütlerin sürekliliğini sağlama bakımından kuruluş amaçları genel ve özel olmak üzere ikiye ayrılır. Ticari sektöre ait bir işletmenin genel amacı kar önceliğini taşıırken, toplumsal hizmet veren kamu sektörü ve kamu yararına çalışan örgütlerde kar motifi ön planda tutulmamaktadır. (Mescon ve diğerleri 1988, s. 68). Özel amaçlar ise örgütün genel amaçlarının başarılmasında yardımcı uygulamalardır (Newman, 1972, s. 22).

Bu nedenle spor kulübü yöneticileri de çalışanlarını teşkilatın genel amaçları doğrultusunda yönlendirmek ve örgütle çatışmaları önlemek üzere başanmış olanları ödüllendirmek; mevkilerini ve ücretlerini yükseltmek gibi usullerle onları tatmin etmek durumundadırlar.

Ancak bunu yaparken, işgörenleri nasıl etkileyeceği düşünülmeden sonuçları belli olmayan bir ödüllendirme sisteminin fayda yerine zarar verebileceği gözardı edilmemeli; çalışanların performansına uygun, örgütün insan kaynağı politikalarıyla dengeli, bireysel beklentileri karşılayabilecek bir ödüllendirme sistemi kurulmalıdır. (Goss, 1994, s. 99). Spor kulüpleri için de organizasyon büyüklüğü, aktivitelerindeki çeşitlilik, çalışanların değer ve tutundan, kulübün ekonomik yapısı gibi etmenler dikkate alınarak, sporcu dahil, işgörelere göre farklı ödüllendirme sistemlerinin uygulanması belki de daha tutarlı bir yol olacaktır. Çünkü bireylerin yeteneklerinin ve başarısının tanınması, kendisinin örgütçe kabullenilmesi, kendine güvenilmesi, işinde terfi edebilmesi, ücretinin yeterli olması gibi farklı ortamların biri veya birkaçının gerçekleşmesiyle onların güdülenmeleri sağlanmakta ve işletmeye bağlılıklar artmaktadır (Ataay, 1987, s. 86).

Ne var ki kulübün iç çevresiyle yani bünyesiyle ilgili bu unsurlar, kulüp sisteminin sınırları içinde örgütün dış çevresine ilişkin faktörlerden ayrılmaktadır. Bu sınır spor kulüplerinin bazı faaliyetlerinde kapalı sistem özelliği gösterebilmektedir. Mesela, kapalı sistemdeki spor kulüpleri yöneticilerinin teknik personelini görevlendirdikten sonra, onların yetki ve sorumluluk sahasına müdahale ettiklerine sıklıkla rastlanmaktadır. Öte yandan açık sistemlerde gerek idari personel, gerekse teknik elemanlar kulübün dış çevresinden ve özellikle de medyadan olumlu veya olumsuz yönde etkilenebilmektedirler.

O halde, spor kulüpleri genellikle açık sistem kurallarının işlemlerinden ötürü, ilgili çevresine duyarsız kalamayacak ve kulübün iç ve dış çevresi ile ahenkli formal ilişkiye geçmenin yollarını arayacak, bütün bu faktörler de örgüt yapısını ve çalışanlarının davranışlarına tesir edecektir.

Aksi takdirde örgütün formal yapı içindeki yönetim planında yer almayan yüz yüze ilişkilerle rol ve görevlerinin kısıtlanması" (Schein, 1976, s. 11), yeni ilgi ve ihtiyaçların karşılanamaması" (Gibson ve diğerleri, 1973, s. 114), "bireyler arasında saygınlığın kurulmaması" (Larvood, 1984, s. 298) gibi pek çok etmene bağlı olarak örgüt yapısı içinde informal gruplaşmalara rastlanabilmektedir.

Hatta, "formal yapı içinde kendilerini gerçekleştiremeyen, yani bireysel ihtiyaçları karşılanamayan işgörenlerin birbirleriyle etkileşimleri neticesinde, yaklaşma ve paylaşımların sıklaşması, mevcut formal örgütten bağımsız bir başka formal yapılaşmaya yol açabilmektedir" (Day, 1980, s. 274). Bu ve benzeri gelişmelere spor kulüplerinde de örgütün iç ve dış çevresindeki etkileşimlerden dolayı sıklıkla rastlamak mümkündür.

Bu nedenle kulüp yöneticileri, çalışanlar arasındaki farklı ilişkileri ve kulübün ilke ve değerleriyle, bireylerin ortak amaçları bütünleştirmek üzere, genellikle "gönüllü organizasyonlarda rastlanan dostluk ve dayanışmayı pekiştirecek kültür yapısını" (Aslan, 1997, s. 1), içinde buldukları ortama uygun tarzda oluşturarak kulüp bünyesinde çalışan insanları belli bir düzen ve plan dahilinde yönetebilmeli, kulübün amaçlarını gerçekleştirmede görev alan herkesin bir arada uyumlu çalışmasını sağlayacak şekilde yardımlaşma, karşılıklı saygı, hoşgörü ortamını kurmalıdırlar. Çalışanların mutluluk ve saygınlık arama gibi istekleri yönetici tarafından gözardı edilmemeli, yönetici, gerek görev dağıtımında, gerekse denetimindeki davranışlarında adil, tarafsız ve uzlaşmacı olmalıdır.

SONUÇ

Örgütlerin temel ögesini insan unsuru oluşturmaktadır, insan ve çevre ilişkileri de her örgütün yapısı ve amaçlarına göre farklılık göstermektedir.

Spor kulüplerinin toplumu meydana getiren bireylerle, daha yoğun ilişki içinde bulunmaları nedeniyle kulüplerdeki insan ve çevre ilişkileri daha fazla önem kazanmaktadır. Bu nedenle spor kulüplerinin yöneticileri faaliyet, hizmet ve programlarının niteliklerini ve kimlere ulaştırılacaklarını, kulübün dış çevresinin özelliklerini bilerek tasarlayabilmeli ve kulübün iç çevresini bu şartlara uydurabilmeli, bunun için örgütsel davranışa ait yaklaşımlardan yararlanabilmelidir.

Zira bir spor kulübünün yönetsel başarısı hizmeti verenler ve alanlar arasındaki memnuniyet derecesi kadar iyi olabilmektedir. Verilen sportif hizmetin niteliği Ölçüsünde hem hizmetten yararlananların gelişmesi, hem de hizmeti veren insan kaynağının yönetimi bağlamında işgörenlerin örgütsel davranış ve tavırların olgunlaşması yolundaki deneyimleri artmaktadır. Böylece o spor kulübünün hizmetlerinin kalitesi bizzat çahşanlarınca geliştirilmektedir.

Bu nedenle kulübün iç ve dış çevre faktörlerini çalışanlar arasında takım ruhunu sağlayacak tarzda insan ilişkileri üzerine yönlendirmek ve kontrol altına alabilmek önem kazanmaktadır. Öyleyse spor kulüplerinin kuruluş gayesi ve hedefleri ne kadar farklı olursa olsun, personelin uygun davranışlarının pekiştirilmesi için anlamlı kural ve sınırlıklara ihtiyaç vardır. Kuşkusuz, insanlar duygu, düşünce, mutluluk ve üzüntüleriyle her zaman aynı davranışları ve beklenen performansını seğileyemezler. Önemli olan davranışlardaki farklılıkların kabul edilebilir ölçülerde kalması ve tutarlılığıdır. Bunu sağlayıp sürdürmekte yöneticilerin mesailerinin önemli bir bölümünü harcamaları gereken görevleri arasındadır.

O halde, spor kulüplerindeki başkan ve diğer yönetim kurulu üyelerinin esas işleriyle kulübün yönetimi arasındaki dengeyi kuramamaları halinde, bu kişilerin kulüp yönetimine ve aktivitelerine maddi destek vermeleri ve yetkilerini mesaisinin tamamını kulüp işlerine ayırabilecek profesyonel yöneticilere devrederek, sadece müteşebbis konumunda yer almaları daha akılcı olacaktır.

KAYNAKLAR

- Adalı, Sacid; Katılnmalı Yönetim, Kutayay, Türk Dünyası Araştırma Vakfı Yay., İstanbul, 1986.
- Argyris, Chris; Personality and Organization, Harper and Row, Inc., New York, 1965.
- Akat, İlker, G. Budak, G. Budak, İşletme Yönetimi, Beta Yay., İstanbul 1994.
- Aslan, Özden; "Kuram Kültürünün Önemi", İnsan Kaynakları Eki, Hürriyet Gazetesi, Sayı 30, 25 Mayıs 1997.
- Aydın, Vahdet; Örgüt Gerçeği ve Personel Sorunları, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, No: 402, Ankara 1977.
- Applewhite, Philip, B., Organizational Behavior, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey 1965.
- Ataay, Durak, t., İşletmelerde İnsan Gücü Verimliliği Etkileyen Faktörler, Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası Yay., Ankara 1988.
- Athos, Anthony G., E. R. Coffey, Behavior in Organizations: A Multidimensional View, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey 1968.
- Başaran, İbrahim E., Yönetimde İnsan İlişkileri, G.Ü. Yayınevi, Ankara 1992.
- Can, Halil, A. Akgün, Ş. Kavuncubaşı; Personel Yönetimi, Siyasal Kitabevi, Ankara 1995.
- Can, Halil; Organizasyon ve Yönetim, Adım Yayıncılık, Ankara 1991.

- Caroll, Glenn, K., J., Delacroix, J. Goodstein, "The Political Enviroment of organizations: an Ecological View". The Evolution and Adaptation of Organization, Jai Press, Inc. London 1990, 67-100.
- Cemalcılar, İlhan, D., Bayar, I. C, Aşkı ve Ş. Özalp; İşletmecilik Bilgisi, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir, 1995.
- Çulpan, Refik; "Çevresel Etkenler ve Örgütsel Değişim", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 4, 1976,113-126.
- Day, Janis; A Working Approach to Human Relations in Organizations, Brooks/Cole Publishing Company, Monterey, California 1980.
- Erdoğan, İlhan; İşletmelerde Davranış, 1. Ü. İşletme Fakültesi Yayını, No: 185, İstanbul 1987.
- Ertekin, Yücel; "Örgüt İklimi", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 2,1978, s. 16-35.
- Fişek, Kurthan; 100 Soruda Türkiye Spor Tarihi, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1985.
- Gibson, James L., J. M., Wanchevich, H. J. Donnelly; Organizations: Structure, Processes, Behavior, Business Publications, Inc., Dallas, Texas, 1973.
- Goss, David; Principles of Human Resource Management, Routledge, London 1995.
- Hicks, Herbert G.; Örgütlerin Yönetimi (çev. Osman Tekok), San Matbaası, Ankara 1975.
- Hicks, Herbert G., R. C, Gullett; Organizasyonlar: Teori ve Davranış (çev. Besim Baykal), İ.T.İ.A. Yayını, No: 1, İstanbul1989.
- Kazancı, Metin; "Örgüt ve Birey Bütünleşmesi" (Kitap Eleştirisi), Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 4, 1973, 85-88.
- Koçel, Tamer; İşletme Yöneticiliği, I. Ü. İşletme Fakültesi Yayın, No: 205, İstanbul 1989.
- Larwood, Laurie; Organizational Behavior and Management, Kent Publishing Company, Boston, Massachusetts, 1984.
- Mescon, Michael, H. M. Albert, F. Khedouri, F.; Management, Harper and Row. Publishers, New York, 1988.
- Naylor, James C, D. R. Pritchard, D. R. Ilgen; A Theory of Behavior in Organizations, Academic Press, Inc., New York 1980.
- Newman, William H; Sevk ve İdare (çev. Kenan Sürgit) Sevinç Matbaası, Ankara 1972.
- Organ, Denis W., C. W. Hammer; Organizational Behavior, Business Publications, Inc., Plano, Teksas, 1982.
- Özkalp, Enver; Örgütlerde Davranış, Anadolu Üniversitesi Yayınlan, No: 116, Eskişehir 1993.
- Penfield, Robert V.; Örgütte Beşeri Münasebetler (çev. Resan Taşçıoğlu), Ajans-Türk Matbaası, Ankara 1969.
- Sağlam, Mehmet; Örgütsel Değişme, TODAİE Yayını, No: 185, Ankara 1979.
- Schein, H. Edgar; Örgütsel Psikoloji (çev. Aylin Sağıtür, Şan Özalp), Eskişehir I.T.İ.A. Yay., No: 167, Eskişehir 1976.
- Seraslan, Zahit, M., A. Kepoğlu; Spor Kulübü Yönetiminde Sistem Yaklaşımı". H. Ü. IV. Spor Bilimleri Kongresinde Sunulan Bildiri, 1-3 Kasım 1996.
- Thompson, James D.; Örgütler Çalışırken Yönetim Teorisinin Toplum Bilimsel Temeli, (çev. Ural Sözen, Tengiz Üçok), Kalite Matbaası, Ankara 1976.
- Ülgen, Hayri; İşletmelerde Organizasyon İlkeleri ve Uygulaması, I. Ü. İşletme Fakültesi Yayını, No: 241, İstanbul 1990.
- Yaman, Metin; Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Örgütünün Yönetimsel İklimi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, G.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 1995.
- Yetim, Azmi; "Spor Yönetiminde Sistem Yaklaşımı" Bed. Eğitim Spor Bil. Der., Cilt: 1, Sayı: 1, 58-63.
- Yüksel, Öznur; Personel Organizasyonu, G.Ü., I.I.B.F. Yay., Ankara 1990.

GENÇLİK VE SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NÜN UYGULADIĞI ANTRENÖR EĞİTİMİ PROGRAMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ*

Hakan SUNAY**

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü tarafından uygulanan antrenör eğitim programlarının etkinliğine yönelik değerlendirilmesini yapmaktır. Araştırmanın amacını gerçekleştirmek üzere elde edilen veriler, anket yoluyla elde edilmiştir. Araştırmada kullanılan anket formu önce benzer araştırma örneklerinden yararlanılarak araştırmacı tarafından taslak form haline getirilmiş, daha sonra uzman görüşleri alınarak anket formuna son şekli verilmiştir. Ankette birbirinden bağımsız beş ayrı boyut bulunmaktadır. Bu boyutların her biri için araştırmadan elde edilen verilere dayalı olarak a iç tutarlılık katsayısı saptanmıştır. Buna göre, "Antrenör eğitim programının hedeflere uygunluk dereceleri arasındaki a iç tutarlılık katsayısı, 96, "Programlarda yer alan derslerin amaçlara uygunluk dereceleri arasındaki a iç tutarlılık katsayısı 94, "Derslerin yararlılık dereceleri arasındaki a iç tutarlılık katsayısı, 92, "Derslerin işlenişindeki başarı düzeyleri arasındaki a iç tutarlılık katsayısı .92, "Antrenör adaylarının antrenör eğitim programlarının organizasyonuna ilişkin görüşleri arasındaki a iç tutarlılık katsayısı, .88, olarak belirlenmiştir. Araştırmaya, 1995-1996 yıllarında gerçekleşen yedi antrenör eğitim programından 182 antrenör adayı katılmıştır. Anketten elde edilen veriler frekans, yüzde ve grafiklerle açıklanmış ve yorumlanmıştır. Ayrıca araştırmada antrenörlerin, katıldıkları farku spor branşlarına, yaşlarına ve eğitim durumlarına göre görüşlerindeki farklılıkları tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmış, anlamlı olduğu durumlarda ise çoklu karşılaştırma tekniklerinden Fischer'in en küçük önemli farklar testi kullanılmıştır, istatistiksel anlamlılık için ise .01 ve .05 anlamlılık düzeyi seçilmiştir.

Araştırmanın sonunda, antrenör adayları, programda yer alan Sporda Gözlem Ölçme ve Değerlendirme, Sporda Beslenme ve Spor Psikolojisi derslerini antrenör için önemli bulurlarken, Özel Antrenman Bilgisi, Spor Dalı Oyun Kuralları ve Spor Dalı Teknik Taktik derslerinin ders hedeflerine daha uygun olduğunu, daha çok bilgi edindiklerini ve işlenişinde daha başarılı olduklarını belirtmişlerdir. Antrenör eğitim programının organizasyonu ile ilgili olarak ise, öğrencilerin, grupla çok iyi iletişim kurabildikleri, eğitim yöneticisinin sorunlarla ilgilendikleri ve yine öğrencilerin konuları işlerken sorunların çözüm yollarını çok iyi ortaya koydukları belirlenmiştir.

Öte yandan, incelenen beş boyuta ilişkin antrenör adaylarının görüşlerinde, branş, yaş ve eğitim durumlarına göre 01 ve 05 düzeyinde anlamlı farklılıklar saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Antrenör Eğitimi Programları, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü

THE EVALUATION OF TRAINER TRAINING PROGRAMS CARRIED OUT BY GENERAL DIRECTORATE OF YOUTH AND SPORT

SUMMARY

The purpose of this research is to evaluate effectiveness of trainer training programs carried out by directorate general of youth and sport. The data collected for the purpose of the research has been obtained by the tecmgue of questionnaire. The questionnaire form in the researcher was

* Bu araştırma, Marmara Üniversitesi'nin 8-9-10 Mayıs 1997 tarihleri arasında düzenlediği II. Spor Bilimleri Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

** Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Tandoğan /ANKARA

first prepared as a sample form by then it was turned into a real form with the dimensions that are entriely different from each other for each dimension there has been determined coefficent of signficance depend, on the data collected in the research. As for this, Alpha coefficent of signficance of; trainer training programme to the appropriateness aim of degree is .96; the usefulness degress of lessons is .92; the appropriateness degress of lessons of the program to our purpose is .94; It is determined that Coefficient number between usefulness degress of lessons is 92, and coefficient number among views related to trainer education program organizations of trainer candidates is .88; 182 trainer candidates from trainer training programs which was organized between the years of 1995-1996 have attended to the research. The data collected from the research has been reucaled and commented by the help of frequency, percent and graphics. Besides that, in the research to determine the defferences in opinions according to sport branches, ages and educational positions, the varinnance analyses (ANOVA) of the trainers has been made. When it's valid one of the abundant.

Comparing tecniques, Fischer's minimum important differances test has been used. And for the statistical meamngfulness, .01 and .05 meamngfulness level has been chosen. At the end of research, while the trainer candidates find the lessons of observation, Measurement and Evaluation in Sports, Nitruition in Sports and Physicology of Sports are important, they have signed that the lessons of Special Training Knowledge, Game Rules of Sport Branch and Tecnigue, Tactics of Sports Branch are more suitable for the purpose and they added that they had more information in those lessons. And as for the organisation of trainer training programs, there has been found out that, the instructors had a very good communisation with the group, The director of education with the problems and the instructors found the ways of soluny problems very well.

One the other hand, there has been seen important differences of the opinions of the tranier candidates to their branch, age and educational positions related to researched fine dimensions at the level of 01 and 05.

Key Words: Trainer Training Programs, Directorate General of Youth and Sport.

GİRİŞ

Spor, bireylerin fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişimlerini sağlayan; bilgi, beceri ve liderlik yeteneklerini geliştiren; boş zamanlarını değerlendiren ve bireyleri günlük sorunlardan uzaklaştırarak stres atmalarını sağlayan bir bilimdir (2, 5, 7, 10).

Bireylerin söz konusu özellikleri kazanabilmeleri büyük ölçüde spor eğitimcilerine bağlıdır. Spor eğitimcisi denince de akla ilk gelen antrenörler olmaktadır. Antrenörler ilk aşamada, bireyin karakteristik özelliklerini ortaya çıkarıp geliştirmeyi, doğal dinamizmini güçlendirmeyi ve dış çevreye karşı olumlu tepki göstermesinin sağlanmasını amaçlayan sürekli ve topluca etkinlikler biçiminde tanımlanan eğitimin bir uygulayıcısıdır. İkinci aşamada ise, grup bireyelerinin tek tek gerçekleştirme olanağını bulamayacakları işleri ve işlevleri ortaklaşa gerçekleştirebilmelerini kolaylaştıran ve yönetim yükümlülüğünü üstlenmiş olan bir kişi olarak tanımlanmıştır (3). Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise antrenör, bir spor dalında sporcuyu eğiten ve çalıştıran kişi olarak tanımlanmaktadır (11). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere antrenör; sporun temel taşı olmaktadır. O halde antrenör e ne kadar çok olanak sağlanır ve ne kadar iyi eğitilirse, yetiştireceği bireylerde o kadar performans göstereceklerdir. Bu da ancak, iyi hazırlanan ve uygulanan bir antrenör eğitimi programıyla gerçekleştirilebilecektir.

Türkiye'de antrenör eğitimi görev ve sorumluluğu, 3289 sayılı yasa ile Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne verilmiştir (1). Bu itibarla GSGM tarafından uygulanan mevcut antrenör eğitimi programının uygulamadaki etkinliği önem taşımaktadır.

Bu araştırmanın amacı, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü tarafından uygulanan antrenör eğitimi programının etkinliğine yönelik değerlendirilmesini yapmaktır. Bu değerlendirme çerçevesinde, araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. GSGM'nün sorumluluğunda gerçekleştirilen antrenör eğitim programının ulaşılmaması gereken hedeflere uygunluk düzeyi ile ilgili antrenör adaylarının görüşleri nedir? Adayların bu görüşleri, spor branşlarına, yaş ve eğitim durumlarına göre değişmekte midir?

2. Programda yer alan derslerin program hedefleri ile ilgili antrenör adaylarının görüşleri nedir? Bu görüşler, spor branşlarına yaş ve eğitim durumlarına göre değişmekte midir?

3. Programda yer alan derslerin yararlı olma derecelerine ilişkin antrenör adaylarının görüşleri nedir? Bu görüşler, spor branşlarına, yaş ve eğitim durumlarına göre değişmekte midir?

4. Programda yer alan derslerin işlenişindeki sağlanan başarı derecelerine ilişkin antrenör adaylarının görüşleri nedir? Bu görüşler, spor branşlarına, yaş ve eğitim durumlarına göre değişmekte midir?

5. Antrenör eğitim programının organizasyonu ile ilgili çeşitli konuların gerçekleştirilme derecelerine ilişkin antrenör adaylarının görüşleri nedir? Bu görüşler, spor branşlarına, yaş ve eğitim durumlarına göre değişmekte midir?

MATERYAL VE METOD

Materyal (Çalışma Grubu); Araştırmanın çalışma evreni, 1987 ve 1994'te değişen antrenör eğitim yönetmeliği çerçevesinde farklı tarih ve yerlerde GSGM (Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü) tarafından gerçekleştirilen antrenör eğitim programlarından mezun olan antrenörlerin tamamıdır. Ancak araştırmada bu evrenden bir örneklerin alma yoluna gidilmemiştir. Araştırmaya ilişkin veriler, GSGM Spor Eğitim Dairesi Başkanlığınca Türkiye'de farklı tarih ve yerlerde gerçekleştirilen programlara katılan antrenör adayları üzerinde toplanmıştır. Araştırmaya, 1995-1996 yıllarında Türkiye'nin farklı illerinde ve tarihlerinde gerçekleşen yedi* antrenör eğitim programından 182 antrenör adayı katılmıştır. Söz konusu antrenör eğitim programlarına ilişkin farklı spor dalları, üç kategoride toplanmıştır.*

Yöntem; Araştırmanın amacını gerçekleştirmek üzere elde edilen veriler, araştırmacının bizzat öğretim elemanı olarak katıldığı kurslarda anket yoluyla elde edilmiştir. Araştırmada kullanılan anket formu, önce benzer araştırma örneklerinden yararlanılarak taslak form haline getirilmiş, daha sonra uzman görüşleri alınarak anket formuna son şekli verilmiştir. Ankette birbirinden bağımsız beş ayrı boyut bulunmaktadır. Bu boyutların herbiri için araştırmadan elde edilen verilere dayalı olarak a iç tutarlılık katsayıları saptanmıştır. Buna göre, "Antrenör eğitimi programının hedeflere uygunluk dereceleri" arasındaki a iç tutarlılık katsayısı, .9559, "programda yer alan hedeflere uygunluk dereceleri" arasındaki a iç tutarlılık katsayısı .9294, "Antrenör adaylarının antrenör eğitimi programlarının organizasyonuna ilişkin görüşleri" arasındaki a iç tutarlılık katsayısı ise, .8815 olarak belirlenmiştir.

Anketten elde edilen veriler, frekans ve yüzdelerle açıklanmış ve yorumlanmıştır. Ayrıca araştırmada antrenör adaylarının katıldıkları farklı spor branşlarına, yaşlarına ve eğitim durumlarına göre görüşlerindeki farklılıkların tesbit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmış, anlamlı olduğu durumlarda ise çoklu karşılaştırma tekniklerinden Fisher'in en küçük önemli farklar testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık için ise .01 ve .05 anlamlılık düzeyi seçilmiştir.

(*) Voleybol (Eskişehir), Güreş (Çorum), Boks (Kaysen) Taekwondo (Bursa), Yelken (İzmit), Karate (Ankara), Sportif Ritmik Cimnastik (Ankara)

(**) 1. Bireysel Mücadele Sporları (Güreş, Boks, Karate, Taekwondo)

2. Takım Sporları (Voleybol),

3. Bireysel Sporlar (Yelken, Sportif Ritmik Cimnastik)

Araştırma, söz konusu spor branşlarının 1. kademe antrenör eğitim programlarına katılan antrenör adayları ile sınırlıdır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde önce söz konusu yedi antrenör eğitim programına katılan antrenör adaylarının kişisel bilgilerine yer verilmiştir. Daha sonra antrenör eğitim programına katılan antrenör adaylarının programın etkinliğine yönelik görüşleri belirlenmiştir. Görüşler beş boyutta incelenmiştir. Bunlar;

- 1- Antrenör eğitimi programının hedeflere uygunluk derecelerine ilişkin görüşler.
- 2- Programlarda yer alan derslerin hedeflere uygunluk derecelerine ilişkin görüşler.
- 3- Programda yer alan derslerin yararlı olma derecelerine ilişkin bulgular.
- 4- Derslerin işlenişindeki başarı derecelerine ilişkin görüşler.

Antrenör eğitimi programının organizasyonu ile ilgili çeşitli konuların gerçekleştirme derecelerine ilişkin görüşleridir.

Ayrıca söz konusu boyutlara ilişkin antrenör adaylarının görüşleri arasında, uğraşılan spor alanı, yaş ve öğrenci durumuna göre anlamlı farklılıklar olup olmadığı da belirlenmiştir.

1. Antrenörlerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular

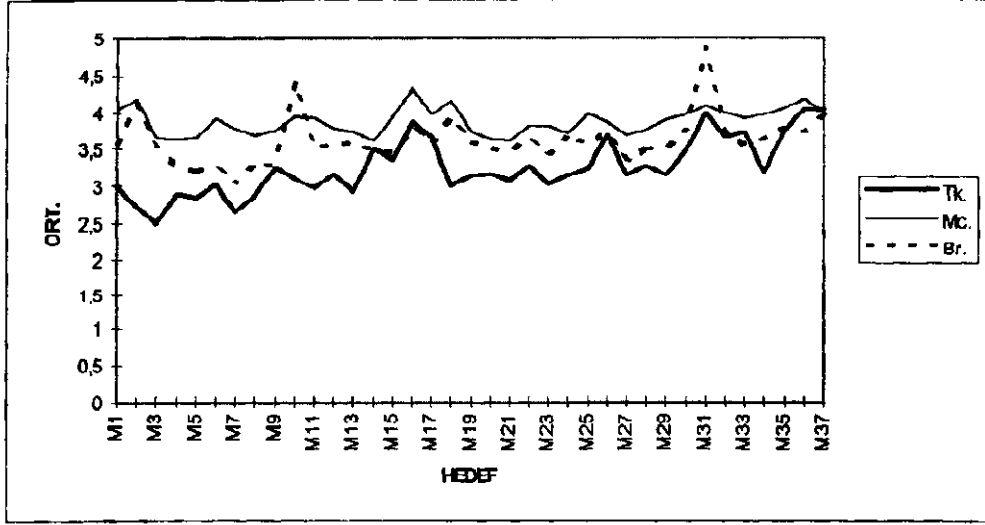
Programlara katılan antrenör adaylarının % 86.3'ü erkek, % 13.7'si ise bayandır. Programlara katılan antrenör adaylarının % 39'u 25-30, % 27.5'i ise 31-35 yaşları arasında. Bu verilere göre anketi cevaplayanların yansından fazlası 25-35 yaşları arasındadır. Yaşları 40'ın üzerinde olanların oranı ise düşüktür (% 18.1). Sunay ve İmamoğlu'nun (1996) antrenör eğitim programı üzerine yaptığı bir başka araştırmada da benzer sonuçlara rastlanmaktadır (8). Ayrıca bu bulgu ülkemizde antrenörlük mesleğine olan ilginin orta yaş kuşağı tarafından benimsenmiş olması açısından da olumlu olduğu değerlendirilebilir. Araştırmaya katılan antrenör adaylarının çoğunluğu (% 58.3) lise mezunudur. Bunu % 28.6 ile üniversite mezunları izlemektedir. İlköğretim kurumlarından mezun olan antrenör adaylarının oranı ise oldukça düşüktür (% 11.5). Bu bulgu 3289 sayılı Yasanın antrenör eğitime ilişkin yönetmeliğinde yer alan antrenör olabilme koşullarıyla çelişiyor gibi gözüküyorsa da ilköğretim kurumlarından mezun antrenör adaylarının aynı yönetmeliğin 6/a maddesinden yararlandığı anlaşılmaktadır. Ayrıca araştırmaya katılan antrenör adaylarının ilgilendikleri spor branşlarına göre kategorileştirilmesi yapılmıştır. Buna göre araştırmada ele alınan yedi spor branşı üç kategoride toplanmıştır. Araştırmaya katılan antrenör adaylarının çoğunluğunu (% 58.8) bireysel mücadele sporlarının (Güreş, Boks, Taekwando, Karete) antrenör adayları oluştururken, % 24.2'sini takım sporlarının (Voleybol), % 17'si ise bireysel sporlarının (Yelken, Sportif Ritmik Cimnastik) antrenör adayları teşkil etmiştir.

2. Antrenör Eğitimi Programının Hedeflere Uygunluk Düzeyi

GSGM'nin antrenör eğitim programında ulaşılmak istenen hedefler, programda yer alan derslere göre düzenlenmiş olup, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanları kapsayacak şekilde belirlenmiştir. Buna göre, antrenör eğitimi programlarının belirlenen hedeflere uygunluk düzeylerine ilişkin araştırmaya katılan antrenör adaylarının görüşleri, tablo 1 ve grafik 1'de görülmektedir.

TABLO 1- Antrenör Eğitim Programının Hedeflere Uygunluk Sıralaması

Mad. No.	Hedef	X	Önem Sırası
M1	Spor faaliyetlerini sportmenlik anlayışı içinde milli ve milletlerarası kural ve tekniklere uygun olarak yetiştirme	3.709	16
M2	Antrenörün görevini açıklayabilme	3.819	10.5
M3	Spor dalıyla ilgili gelişmeleri takip etme	3.368	37
M4	İnsanın gelişimiyle ilgili temel kavramların bilgisi	3.423	34
M5	İnsan gelişiminin temel özellikleri bilgisi	3.401	35
M6	Sporun insan gelişimi açısından önemini açıklayabilme	3.599	22
M7	İnsan anatomisi ile ilgili temel kavramlar bilgisi	3.396	36
M8	İnsan organizmasının fonksiyonlarıyla ilgili temel kavramlar bilgisi	3.434	33
M9	Sporun insan organizması üzerine olan etkilerini açıklayabilme	3.571	26
M10	Antrenman bilgisiyle ilgili temel kavramlar bilgisi	3.659	18
M11	İlgili spor dalı antrenman programı hazırlayabilirle	3.515	30
M12	Spor dalına ilişkin tekniklerin öğretimiyle ilgili yöntemleri uygulayabilme	3.621	20
M13	Sporun çocuk ve gençlere öğretimiyle ilgili yöntemleri spor branşına uygun olarak uygulayabilme	3.527	28
M14	Spor dalına ilişkin tekniklerin öğretimiyle ilgili yeni alıştırma şekilleri hazırlayabilme	3.582	24
M15	İlgili spor dalıyla ilgili ölçme ve değerlendirme tekniklerinden etkili biçimde yararlanabilme	3.720	15
M16	Sporda gözlem, ölçme ve değerlendirmenin antrenör için önemini takdir ediş	4.121	1
M17	Spor branşıyla ilgili teknikleri analiz ederek kriter tabloları hazırlayabilme	3.835	8
M18	Planlı çalışmayı kendisine iş ediniş	3.841	7
M19	Sporda sağlık eğitimiyle ilgili kavramların bilgisi	3.582	24
M20	Sporda sağlık eğitimiyle ilgili ilkelere uyanmanın önemini kavrayabilme	3.522	29
M21	Sporda sağlık eğitimiyle ilgili ilkelere antrenmanda uyabilme	3.472	32
M22	Sporda sağlık eğitimiyle ilgili ilkelere uyanmanın önemini takdir ediş	3.665	17
M23	Spor organizasyonu ve yönetimiyle ilgili kavramların bilgisi	3.560	27
M24	Sporla ilgili herhangi bir organizasyonu planlayabilirle	3.582	24
M25	Spor organizasyonu ve yönetiminin antrenör için önemini takdir ediş	3.731	13
M26	İlgili spor dalıyla ilgili hazırlanmış antrenman plan ve programını uygulayabilme	3.813	12
M27	Spor sosyolojisi ile ilgili temel kavramlar bilgisi	3.511	31
M28	Spor sosyolojisinin antrenör için önemini takdir ediş	3.615	21
M29	Spor psikolojisi ile ilgili temel kavramlar bilgisi	3.648	19
M30	Spor psikolojisinin sportif performans üzerindeki etkisini açıklayabilme	3.819	10.5
M31	Spor psikolojisinin antrenör için önemini takdir ediş	4.033	3
M32	Öğrenme ve öğretme ile ilgili temel kavramlar bilgisi	3.874	6
M33	Sporda öğretim ilke ve yöntemlerini etkili biçimde kullanabilme	3.830	9
M34	Beslenme ile ilgili temel kavramlar bilgisi	3.725	14.
M35	Sporda beslenmenin performans üzerindeki etkisini açıklayabilme	3.950	5
M36	Sporda beslenmenin antrenör için önemini takdir ediş	4.077	2
M37	Oyun kurallarıyla ilgili temel bilgileri etkili biçimde kullanabilme	4.016	4

Grafik 1. Antrenör Eğitimi Programının Hedeflere Uygunluk Düzeyi

Tablo 1 ve Grafik 1'de görüldüğü gibi, antrenör adayları, programın, önem sırasına göre, 1. 2. ve 3.'cü sıralarda duyuşsal hedeflere daha uygun olduğunu belirtirlerken, antrenör adayları, "spor dalıyla ilgili gelişmeleri takip etme", hedefine son önem sırasında yer vermişlerdir. Oysa bu hedefe ulaşmak bir antrenör için oldukça önemlidir. Öyle ki antrenör eğitimi programlarında yer alan ders ve konuların spor bilimi açısından ayrıntılı bir şekilde ele alınamayışı da bir olgudur. Spor alanı, gün geçtikçe gerek yeni spor kuralları, gerekse gelişen yeni teknikler açısından hızlı bir gelişme içerisinde. Spor branşlarındaki yeni yeni gelişmelerin ülkemizde de izlenmesi ve uygulanması zorunludur. Bu gelişmelerin ülkemiz spor çevrelerine aktarılmasında antrenör eğitimi programlarının büyük önemi ve rolü bulunmaktadır. Ancak Özkara (1990), Uysal (1991), Sunay ve İmamoğlu (1996) ve Pehlivan (1995)' in antrenör eğitimi programları üzerine yaptıkları araştırmalarda antrenör eğitimi programlarının oldukça az bir süre içinde gerçekleştiği ve bu sürenin yetersiz kaldığı önemle vurgulanmıştır (4, 6, 8, 12). O halde bu bulgu ile programlarda yer alan derslerin antrenör adaylarına bilgi ve beceriler kazandırmaktan çok, antrenörlük uğraşısı için taşıdığı önemi vurguladığı anlaşılmaktadır.

Öte yandan, programların antrenör adaylarına kazandırdığı bilgi ve beceriler doğrultusunda, Spor Anatomisi, Spor Fizyolojisi ve Sporcu Sağlığı'na yönelik hedeflere yine son önem sırasında ulaşıldığı görülmektedir. Bu bulgu, Sunay ve İmamoğlu (1996)'nın yaptığı araştırma bulgusuyla aynı paraleldedir (8). Antrenör Eğitimi Programlarının Etkinliği üzerine gerçekleştirilen araştırmada antrenörlerin söz konusu Spor Anatomisi, Spor Fizyolojisi gibi sporun sağlık yönünü ele alan derslerden pek yararlanamadıkları belirlenmiştir. Bu da, kısa süreli gerçekleştirilen bu programlarda sporun sağlık yönünün oldukça ihmal edilebildiğini göstermektedir.

Ayrıca, antrenör eğitimi programlarının hedeflere uygunluk düzeylerine ilişkin görüşlerin spor branşlarına göre Bireysel Mücadele Sporlarına ait adaylar lehindeki farkın önemli olduğu saptanmıştır.

2.1. Antrenör eğitimi programının hedeflere uygunluk düzeyine ilişkin değerlendirmelerin antrenör adaylarının yaşlarına göre karşılaştırılması yapılmıştır. Antrenör adaylarının 1. önem sırasında belirttikleri "Sporda Gözlem Ölçme ve Değerlendirme'nin antrenör için önemini takdir ediş" hedefinde yaş itibarıyla önemli bir farklılığa rastlanmamış, ancak, antrenör adaylarının 7. önem sırasında belirttikleri "planlı çalışmayı kendine iş ediniş", 11. önem sırasında belirttikleri "Spor Psikolojisinin sportif performans üzerindeki etkilerini açıklayabilme", 13. önem sırasında belirttikleri "Spor Organizasyonu ve Yönetiminin antrenör için önemini takdir ediş ", 14. önem sırasında belirttikleri "Beslenme ile ilgili temel kavramlar bilgisi", 12. önem sırasında belirttikleri "Antrenörün görevini açıklayabilme", 16. önem sırasında belirttikleri "Spor faaliyetlerini sportmenlik anlayışı içinde milli ve milletlerarası kural ve tekniklere uygun olarak yetiştirme", 18. önem sırasında belirttikleri "Antrenman Bilgisiyle ilgili temel kavramlar bilgisi ", 19. önem sırasında belirttikleri "Spor Psikolojisi ile ilgili temel kavramlar bilgisi", 22. önem sırasında belirttikleri "sporun insan gelişimi açısından önemini açıklayabilme" ve 37. önem sırasında belirttikleri "Spor dalıyla ilgili gelişmeleri takip etme" hedeflerinde 25-30 yaş lehinde fark önemli bulunmuştur.

2.3 Antrenör eğitimi programının hedeflere uygunluk düzeyine ilişkin değerlendirmelerin adayların eğitim durumlarına göre karşılaştırılması da yapılmıştır. "İlgili spor dalı antrenman programı hazırlayabilme", spor dalına ilişkin tekniklerin öğretimiyle ilgili yöntemleri uygulayabilme", sporun çocuk ve gençlere öğretimiyle ilgili yöntemleri spor branşına uygun olarak uygulayabilme", "Sporda sağlık eğitimiyle ilgili kavramların bilgisi", ve "Sporda sağlık eğitimiyle ilgili ilkelere antrenmanda uyabilme", gibi hedeflerinde yükseköğretim kurumlarından mezun adaylar lehinde önemli bulunmuştur. Bu bulgular, 25-30 yaş arası antrenör adaylarının antrenörlük uğraşısını daha fazla benimsediklerini gösterirken, yükseköğretim kurumu mezun adayların bazı hedeflerle ilgili görüşlerinin ortaöğretim ve ilköğretim kurumu mezunlarından önemli bulunuşu bu öğretim kademesindeki adayların antrenörlüğü bir meslek olarak yapmak istediklerinden ve eğitim seviyelerinin yüksek olmasından kaynaklanıyor olabilir.

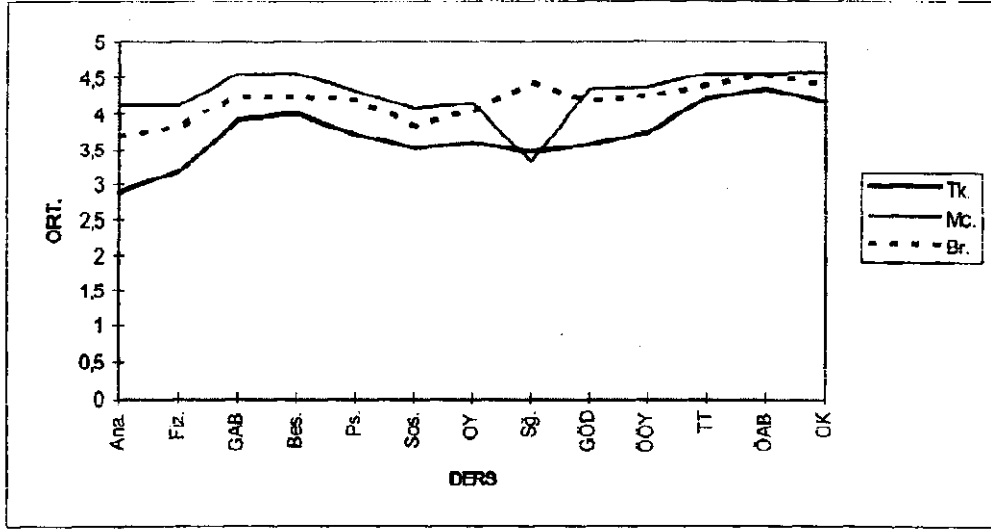
3. Programda Yer Alan Derslerin Hedeflere Uygunluk Derecelerine İlişkin Bulgular;

Programda yer alan ders ve konular, antrenör adayına belli bilgi ve beceriyi kazandırabilecektir. Ancak programda yer alacak ders ve konuların o alanla ilgili temel kavramlara, ana fikirlere, değişme ve gelişmeleri içeren konular ile bu konuları içeren derslere yer verilmelidir. Böylece mesleki bilgi ve beceri kazanmaya aday olan birey, bir alanın ilgili temel kavramları, görüşleri ve yeni gelişmeleri hakkında bilgi sahibi olabilecektir. Bu çerçevede, antrenör eğitimi programında yer alan derslerin hedeflere uygunluk dereceleri ve öncelik sıralarına ilişkin antrenör adaylarının görüşü Tablo 2 ve Grafik 2'de görülmektedir.

Tablo 2 ve grafik 2'de görüldüğü gibi antrenör eğitim programında seçilen derslerin, hedeflere uygunluk sıralamasına ilişkin olarak antrenör adayları Özel Antrenman Bilgisi dersini 1. Önem sırasında, Spor Dalı Oyun Kuralları dersini, 2. Önem sırasında, Spor Dalı Teknik ve Taktik dersini, 3. Önem sırasında belirtmişlerdir. Ancak, programda temel dersler olarak belirtilen; Spor Anatomisi, Spor Fizyolojisi ve Spor Sosyolojisi dersleri son önem sırasında yer almışlardır. Bu bulgu, Sunay ve İmamoğlu'nun "Türkiye'de Antrenör Eğitimi Programlarının Etkinliği "üzerine yaptığı araştırma bulgularıyla benzerdir (8).

TABLO 2: Antrenör Eğitim Programında Seçilen Derslerin Amaçlara Uygunluk Sıralaması

Mad No.	Ders	X	Önem Sırası
M1	Spor Anatomisi	3.758	13
M2	Spor Fizyolojisi	3.852	12
M3	Genel Antrenman Bilgisi	4.346	5
M4	Spor ve Beslenme	4.363	4
M5	Spor Psikolojisi	4.159	7
M6	Spor Sosyolojisi	3.896	11
M7	Sporda Organizasyon ve Yönetim	3.989	10
M8	Sporcu Sağlığı	4.137	8.5
M9	Sporda Gözlem, Ölçme ve Değerlendirme	4.137	8.5
M10	Öğrenme ve Öğretme Yöntemleri	4.209	6
M11	Spor Dalı Teknik ve Taktik	4.440	3
M12	Özel Antrenman Bilgisi	4.494	1
M13	Spor Dalı Oyun Kuralları	4.445	2

Grafik 2. Antrenör Eğitimi Programında Yer Alan Derslerin Amaçlara Uygunluk Düzeyi

3.1. Antrenör eğitim programında yer alan derslerin, hedeflere uygunluk düzeyine ilişkin antrenör adayları değerlendirmesinin branşlara göre farkı, Spor Anatomisi, Spor Fizyolojisi, Genel Antrenman Bilgisi, Spor ve Beslenme, Spor Psikolojisi, Spor Sosyolojisi, Spor Organizasyonu ve Yönetim, Spor Dalı Teknik ve Taktik, Özel Antrenman Bilgisi ve Spor Dalı Oyun Kuralları derslerinde bireysel mücadele sporları antrenör adayları lehinde önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Bu bulgu, bireysel mücadele sporları antrenör adaylarının ders hedeflerine daha çok ulaştıklarını göstermektedir.

3.2. Antrenör eğitim programında yer alan derslerin hedeflere uygunluk düzeyine ilişkin antrenör adayları değerlendirmesinin yaş değişkenine göre farkı, Spor Anatomisi, Spor Fizyolojisi, Genel Antrenman Bilgisi, Spor ve Beslenme, Spor Psikolojisi, Sporda Gözlem Ölçme ve Değerlendirme derslerinde 25-30 yaş grubundaki antrenör adayları lehinde önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Bu bulgu, derslerin, 25-30 yaş grubunda, hedeflere uygunluk düzeyleri olarak yüksek bulunması oldukça önemlidir.

3.3 Sporda Organizasyon ve Yönetim, Sporcu Sağlığı ve Sporda Gözlem Ölçme ve Değerlendirme gibi derslerin, hedeflere uygunluk düzeyine ilişkin antrenör adayları değerlendirmesi, eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir. Söz konusu derslerin, hedeflere uygunluk düzeyine ilişkin değerlendirme, yükseköğretim kurumlarından mezun antrenör adayları lehinde önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Diğer dersler arasındaki fark ise önemli bulunmamıştır. Bu bulgu, antrenör eğitim programlarına katılan orta öğretim kurumlarından mezun bireylere yeni bir meslek edinme fırsatı verebileceğinden programda yer alan derslerin hedeflere olan uygunluk düzeyini yükseltebilecektir.

4. Programda Yer Alan Derslerin Yararlı Olma Derecelerine İlişkin Bulgular

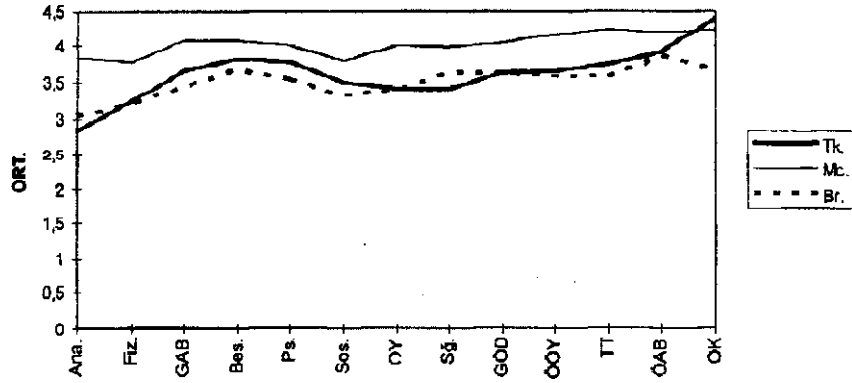
Programda yer alan dersler, antrenör eğitim yönetmeliğinin 9. Maddesine göre temel eğitim programı alanında uzman olan üniversite öğretim elemanları tarafından, özel eğitim programı ise konusunda uzman ve üst düzey (III. Kademe) antrenörlük belgesine sahip antrenörler tarafından verilmektedir. Bu derslerin varlığı kadar yararlı olmaları da önemlidir. Buna göre programda yer alan söz konusu derslerin, yararlı olma düzeylerine ilişkin programlara katılan antrenör adaylarının görüşleri alınmıştır. Antrenör adaylarının, antrenör eğitim programında yer alan derslerin yararlı olma düzeyleriyle ilgili görüşleri, tablo 3 ve grafik 3'de görülmektedir.

Tablo 3 ve grafik 3'de görüldüğü gibi, antrenör adayları, katıldıkları programlarda, Spor Dalı Oyun Kuralları dersini 1. derecede yararlı ders olarak, Özel Antrenman Bilgisi dersini 2. derecede, Spor Dalı Teknik ve Taktik dersini ise 3. derecede yararlı ders olarak değerlendirmişlerdir. Öte yandan antrenör adayları Spor Sosyolojisi, Spor Fizyolojisi ve Spor Anatomisi dersini ise yararlılık derecelendirmesinde son sıralarda yer vermişlerdir.

Derslerin yararlı olma düzeyleri bakımından değerlendirilmesinde antrenör adaylarınınca 1. 2. ve 3. derecede yararlı olarak belirtilen söz konusu derslerin, programda Özel Eğitim Programı çerçevesinde ele alınan derslerdir. Bir başka deyişle bu dersler uygulaması yaptırılabilen ve programlarda ki süresi uzun olan derslerdir. Bu durum, söz konusu derslerin yararlılık düzeyini arttırabilir.

TABLO 3: Antrenör Eğitim Programında Seçilen Derslerin Yararlı Olma Düzeylerine İlişkin Sıralama

Mad. No	Ders	X	Önem Sırası
M1	Spor Anatomisi	3.462	13
M2	Spor Fizyolojisi	3.560	12
M3	Genel Antrenman Bilgisi	3.868	8
M4	Spor ve Beslenme	3.940	5
M5	Spor Psikolojisi	3.874	7
M6	Spor Sosyolojisi	3.654	11
M7	Sporda Organizasyon ve Yönetim	3.758	10
M8	Sporcu Sağlığı	3.791	9
M9	Sporda Gözlem, Ölçme ve Değerlendirme	3.879	6
M10	Öğrenme ve Öğretme Yöntemleri	3.945	4
M11	Spor Dalı Teknik ve Taktik	4.027	3
M12	Özel Antrenman Bilgisi	4.077	2
M13	Spor Dalı Oyun Kuralları	4.192	1

Grafik 3. Antrenör Eğitimi Programında Yer Alan Derslerin Yararlı Olma Düzeyi

Sunay ve İmamoğlu'nun antrenörler üzerinde yaptığı araştırmada, spor branşı antrenörlerinin de Özel Eğitim Programı çerçevesinde ele alınan Spor Dalı Teknik ve Taktik, Özel Antrenman Bilgisi ve Spor Dalı Oyun Kuralları derslerinin yararlı olduğu ve bu derslerden antrenör olduktan sonrada yararlanabildiklerini belirtmişlerdir (8). Sonuçta, Özel Eğitim Programı olarak belirtilen söz konusu derslerin programdaki toplam saati 1. Kademe antrenörler için (73 saat) olduğu, ve Temel Eğitim Programı olarak belirtilen diğer 10 dersin programdaki toplam saati 83 saat olduğu dikkate alınır, bu sonucun normal olabileceği düşünülebilir.

4.1 Antrenör eğitim programında yer alan derslerin yararlı olma düzeylerine ilişkin adaylar tarafından yapılan değerlendirmenin aritmetik ortalamaları arasındaki spor branşlarına göre belirlenen farkı "Spor ve Beslenme" dersi dışında programda yer alan tüm derslerde Bireysel Mücadele Sporları lehinde önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Bu bulgu, Bireysel Mücadele Sporları antrenör adaylarındaki söz konusu derslerin, yararlılık düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

4.2 Antrenör eğitimi programında yer alan derslerin yararlı olma düzeylerine ilişkin antrenör adayları tarafından yapılan değerlendirmelerin aritmetik ortalamaları arasında "Yaş" ve "Eğitim Durumları"na göre anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

5. Programda Yer Alan Derslerin İşlenişinde Sağlanan Başarı Derecelerine İlişkin Bulgular;

Antrenör eğitim programında yer alan derslerin yararlı olabilmesi ancak antrenör adaylarının daha sonra bu derslerden yararlanabilmeleri ile söz konusu olabilmektedir. Derslerin yararlı olabilmesi de işlenişindeki ustalık ve basan ile ilintilidir (9). Bir başka deyişle, sınıf içinde dersin işlenişi ne kadar iyi ve başarılı ise öğretim ve öğrenme de o kadar kalıcı ve etkili olabilecektir. Dersin işlenişinde kalıcılığı ve etkililiği sağlayan bir çok faktör vardır. Ancak, öğretim elemanlarının dersi sunumu, hazırladıkları görsel düzen, konulan ele alışları, kullandıkları öğretim yöntemleri ve etkililiği, konuya hakimiyeti, öğrencileri derse katması gibi bir çok faktörü bir bütün olarak ele alacakları bir değerlendirme yaparak, görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Antrenör adaylarının eğitim antrenör programında yer alan derslerin işlenişindeki başarı düzeylerine ilişkin görüşleri Tablo 4 ve grafik 4'de görülmektedir.

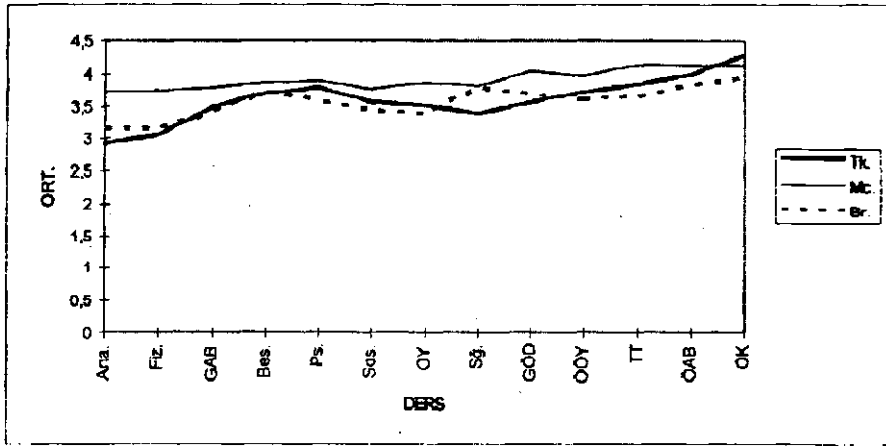
Tablo 4 ve grafik 4'de görüldüğü gibi antrenör adayları, katıldıkları programda yer alan derslerin işlenişine ilgili olarak, Spor Dalı Oyun Kuralları dersini 1. Derecede, Özel Antrenman Bilgisi dersini, 2. derecede, Spor Dalı Teknik ve Taktik dersini ise 3. derecede başarılı işlenen ders olarak değerlendirmişlerdir.

Öte yandan antrenör adayları, Spor Sosyolojisi, Spor Fizyolojisi ve Spor Anatomisi dersinin işlenişinin başarı derecelendirmesinde son sıralarda yer vermişlerdir. Bu bulgu, antrenör adaylarının söz konusu derslerin yararlı olma derecelerine ilişkin görüşleri ile aynı paraleldedir. Yani, programda yararlı olan dersler aynı zamanda iyi de işlenmektedir. Bu durum, Özel Eğitim Programı çerçevesinde yer alan derslerin, işleniş sürelerinin uzunluğu ve uygulamaya yer vermesinden kaynaklanıyor olabilir.

5.1 Antrenör eğitimi programında yer alan derslerin işlenişindeki başarı düzeylerine ilişkin yapılan değerlendirmenin ortalamaları arasında spor branşları değişkenine göre belirlenen farklılığı, Bireysel Mücadele sporlarına ait adaylar lehinde önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

TABLO 4- Antrenör Eğitim Programına Seçilen Derslerin İşlenişindeki Başarı Düzeylerinin Sıralaması

Mad. No	Ders	X	Önem Sırası
M 1	Spor Anatomisi	3.445	13
M 2	Spor Fizyolojisi	3.478	12
M 3	Genel Antrenman Bilgisi	3.670	10
M 4	Spor ve Beslenme	3.808	7
M 5	Spor Psikolojisi	3.824	6
M 6	Spor Sosyolojisi	3.659	11
M 7	Sporda Organizasyon ve Yönetim	3.709	9
M 8	Sporcu Sağlığı	3.720	8
M 9	Sporda Gözlem, Ölçme ve Değerlendirme	3.868	4
M 10	Öğrenme ve Öğretme Yöntemleri	3.857	5
M11	Spor Dalı Teknik ve Taktik	3.984	3
M 12	Özel Antrenman Bilgisi	4.060	2
M 13	Spor Dalı Oyun Kuralları	4.148	1

Grafik 4. Antrenör Eğitimi Programında Yer Alan Derslerin İşlenişindeki Basan Düzeyi

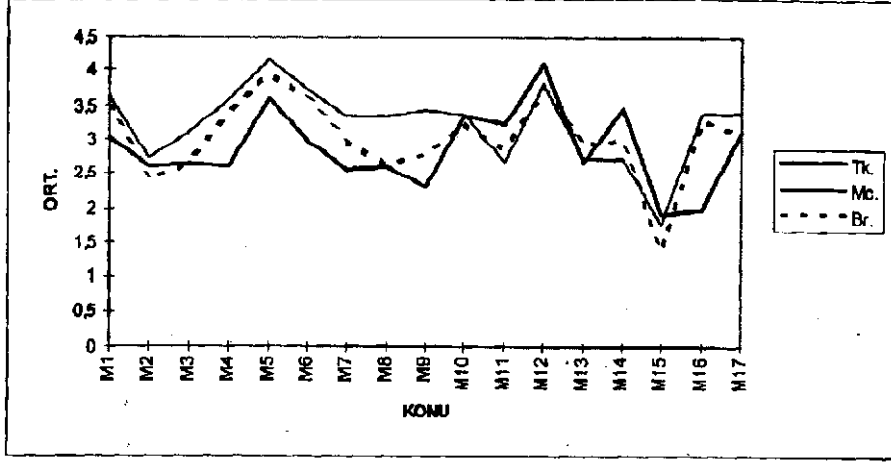
5.2 Antrenör eğitimi programında yer alan derslerin işlenişindeki basan düzeylerine ilişkin yapılan değerlendirmenin ortalamaları arasında yaş değişkenine göre, Spor Psikolojisi, Sporcu Sağlığı, Spor Dalı Teknik ve Taktik ile Özel Antrenman Bilgisi derslerinde 25-30 yaş grubu lehinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($P < 0.05$). Ancak, antrenör adaylarının eğitim durumlarına göre ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

6. Antrenör Eğitimi Programının Organizasyonu ile İlgili Çeşitli Konuların Gerçekleşme Derecelerine İlişkin Bulgular

Antrenör eğitimi programının başarılı ve etkili uygulanması, programın çeşitli konularıyla ilgili organizasyonunun gerçekleşmesine de bağlıdır. Buna göre, programa katılan antrenör adaylarının programın organizasyonuna ilişkin çeşitli konuların gerçekleşmesiyle ilgili görüşleri alınmıştır. Antrenör adaylarının programın organizasyonuna ilişkin çeşitli konuların gerçekleşmesiyle ilgili görüşleri Tablo 5 ve grafik 5'de görülmektedir.

TABLO 5- Antrenör Eğitim Programının Organizasyonu ile İlgili Çeşitli Konuların Gerçekleşme Derecelerine Göre Sıralaması

Mad. No	Ders	X	Önem Sırası
M 1	Programdaki konuların grubun düzeyine uygun olma derecesi	3.462	4
M 2	Konuların işlenmesi için ayrılan sürelerin yeterli olma derecesi	2.632	16
M 3	Programdaki konuların yeterince işlenebilme derecesi	2.923	13
M 4	Konuların işlenmesinde uygulanan öğretim metodlarının uygun olma derecesi	3.319	6
M 5	Öğreticilerin grupla iletişim sağlama ve ilişki kurma derecesi	3.984	1
M 6	Konular işlenirken saptanmış sorunların ele alınarak çözüm yollarının ortaya konma derecesi	3.522	3
M 7	Program uygulama hazırlıklarının yeterli olma derecesi	3.082	8
M 8	Eğitim programı uygulama zamanının seçilmesinde uygunluk derecesi	3.050	9.5
M 9	Günlük çalışma zamanının seçilmesinde uygunluk derecesi	3.050	9.5
M 10	Öğretim yerinin ve sağlanan ortamın uygunluk derecesi	3.341	5
M 11	Günlük ihtiyaçlarınızın karşılanma derecesi	2.841	14
M 12	Yönetici - koordinatörün sorunlarla ilgilenmesinin uygunluk derecesi	3.868	2
M 13	Programa katılanların konaklama durumunun yeterli olma derecesi	2.747	15
M 14	Programa katılanların yeme durumlarının yeterli olma derecesi	2.945	12
M 15	Programa süresince gerçekleştirilen sosyal etkinliklerin yeterli olma derecesi	1.753	17
M 16	Genel bir değerlendirme ile programın amacına ulaşma derecesi	3.044	11
M 17	I. kademe antrenörlük eğitim programına katılmadan önceki beklentilerin gerçekleşme düzeyi	3.280	7

Grafik 5. Antrenör Eğitimi programının Organizasyonuna İlişkin Değerlendirmeler

Tablo 5 ve grafik 5'de görüldüğü gibi, antrenör adayları katıldıkları programın organizasyonuna ilişkin çeşitli konuların, gerçekleşmesiyle ilgili olarak "Öğreticilerin grupla iletişim sağlama ve ilişki kurmasını" 1. derecede önemli bulurlarken, "Yönetici koordinatörün sorunlarla ilgilenmesinin yeterli olmasını" 2. Derecede, "Konuların işlenirken saptanmış sorunların ele alınarak çözüm yollarının ortaya konma derecesini" ise 3. derecede önemli bulmuşlardır. Ancak, "program süresince gerçekleştirilen sosyal etkinliklerin yeterliliği"* ise son önem derecesinde değerlendirmişlerdir.

Belirli bir süre devam eden eğitim programlarında gerek kursiyerler arasındaki kaynaşmayı sağlamak, gerek aralıksız devam eden derslerin stresinden uzaklaşmak ve gerekse mesleki konuların ele alınabileceği samimi ortamları oluşturmak, son derece önemlidir, bu da ancak programlar devam ederken ders dışı zamanlarda gerçekleştirilecek bazı sosyal etkinliklerle mümkündür.

6.1. Antrenör eğitim programının organizasyonu ile ilgili çeşitli konuların gerçekleşme dereceleriyle yapılan değerlendirmenin ortalamaları arasındaki farkı Bireysel Mücadele Sporlarına ait adaylar lehinde önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

6.2. Antrenör eğitim programının organizasyonu ile ilgili çeşitli konuların gerçekleşme dereceleriyle ilgili yapılan değerlendirmenin ortalamaları arasındaki yaş değişkenine göre "Programın hedefine ulaşma derecesi" ile ilgili konuda, 25-30 yaş grubu lehinde önemli bulunmuştur. Aynı konuya ilişkin aritmetik ortalamalar, antrenör adaylarının eğitim durumları değişkenine göre de farklılık göstermektedir. Fark ise yükseköğretim kurumlarından mezun adaylar lehinedir. Bu bulgu, programın genel olarak amacına ulaşma derecesi ile ilgilidir. Yaş değişkenine göre 25-30 yaş grubunun programların hedefine ulaşıyor görüşünü belirtmesi bu yaş grubunun genç ve spordan yeni kopmuş bir topluluk olmasından kaynaklanıyor olabilir. Öte yandan, antrenör adaylarının eğitim durumlarına göre belirlenen farkın yükseköğretim kurum mezunu adaylar lehinde yüksek olması, eğitim ve öğretim görmesinin öneminden kaynaklanmaktadır.

SONUÇ

Araştırmada ulaşılan temel sonuçlar, araştırmanın amaçlarına uygun olarak maddeler halinde belirtilmiştir.

1. Kişisel Bulgulara İlişkin Sonuçlar

Anket uygulanan antrenör adaylarının, % 86.3'ü erkek, % 13.7'si ise bayan olup, % 39.0'u 25-30, % 27.5'i de 31-35 yaşları arasındadır. Programa katılan antrenör adaylarının % 58.3'ü lise, % 28.6'sı üniversite mezundur. Adayların, % 58.8'i bireysel mücadele sporları programına, % 24.2'si takım sporları, % 17.0'si ise bireysel sporlar antrenör eğitim kursuna katılmışlardır.

2. Antrenör Eğitim Programının Hedeflere Uygunluğuna İlişkin Sonuçlar

Antrenör adayları, GSGM 'nün uyguladığı antrenör eğitim programı ile öncelikle duyuşsal hedeflere ulaşmaktadırlar. Bu önemli bir durumdur ve antrenör adaylarının programının duyuşsal hedeflerine ulaşması aynı zamanda bilişsel hedeflerin bilgi ve kavrama basamaklarına ulaştığını da gösterir. Öte yandan antrenör adayları, "spor dalıyla ilgili yeni gelişmeleri takip etme" gibi son derece önemli bir hedefe de son önem sırasında ulaşmaktadırlar. Oysa, bilim ve teknolojiadaki hızlı gelişme ve ilerlemeler, spor alanına da süratle yansımakta olup, bu alandaki gelişmelerin sürekli izlenmesi ve benimsenmesini gerekli kılmaktadır. Buna göre duyuşsal hedeflerin yanı sıra bilişsel ve psikomotor alanla ilgili hedeflere ulaştırılacak şekilde programda yer alan derslerin içerikleri gözden geçirilmeli ve ders programlarında birliktelik ve paralellik sağlanmalıdır.

Antrenör eğitim programının hedeflere ulaşabilirliği ve programdaki derslerin uygunluğu, bireysel mücadele sporlarıyla ilgili programa katılanlarda yüksek bulunmuştur.

Antrenör eğitim programının hedeflere ulaşabilirliği, 25-30 yaş grubu antrenör adaylarında daha fazla olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, antrenör eğitim programının hedeflere ulaşabilirliği ve derslerin hedeflere uygunluğu antrenör adaylarının eğitim durumlarıyla artmaktadır. Buna göre, antrenör eğitim programına kabulde eğitim seviyesinin yükseltilmesi, hedeflere ulaşabilirliği arttıracığı gibi kaliteyi de yükseltecektir.

3. Programda Yer Alan Derslerin Hedeflere Uygunluk Derecelerine İlişkin Sonuçlar

Antrenör adaylarının eğitim programlarında gördükleri ve hedeflere en uygun dersler, Özel Antrenman Bilgisi, Spor Dalı Oyun Kuralları ve Spor Dalı Teknik ve Taktik dersleridir. Antrenör eğitim programında yer alan derslerin, hedeflere uygunluğu, bireysel mücadele sporlarında daha yüksektir. Öte yandan programda yer alan Spor Anatomisi, Spor Fizyolojisi gibi dersler hedeflere uygunluk derecelerine göre son sıralarda ulaşmaktadırlar. Oysa, hareket öğretisi ile performansın kazandırılması ve devamını sağlamaya yönelik uğraşlar içinde olan antrenörlerin, söz konusu derslerle hedeflere ulaşmaları son derece önemlidir.

Antrenör eğitimi programında yer alan derslerin, hedeflere uygunluğu 25-30 yaş arasındaki antrenör adaylarında daha fazla olmaktadır. Bu durum, antrenör mesleğine, 25-30 yaşları arasında yararlı olunabileceğini göstermektedir.

Antrenör eğitimi programında yer alan derslerin hedeflere uygunluğu, orta ve yükseköğretim kurumlarından mezun antrenör adaylarca yüksek düzeydedir.

4. Antrenör Eğitim Programında Yer Alan Derslerin Yararlı Olma Derecelerine İlişkin Sonuçlar

Antrenör adaylarının kurslarda yararlı olma düzeyleri bakımından gördükleri dersler, Özel Antrenman Bilgisi, Spor Dalı Teknik ve Taktik dersleridir.

Antrenör eğitimi programında yer alan derslerin yararlı olma düzeyleri, Bireysel Mücadele Sporlarında daha yüksektir. Antrenör eğitim programında yer alan derslerin yararlı olma düzeyleri, antrenör adaylarının yaş ve eğitim durumlarına göre tespit edilen fark, önemli değildir.

5. Programda Yer Alan Derslerin İşlenişinde Sağlanan Başarı derecelerine İlişkin Sonuçlar

5.1 Antrenör eğitimi programında yer alan derslerin işlenişindeki başarı düzeyleri bakımından gördükleri dersler, Spor Dalı Oyun Kuralları, Özel Antrenman Bilgisi ve Spor Dalı Teknik ve Taktik dersleridir.

5.2 Antrenör eğitimi programında yer alan derslerin işlenişindeki başarı düzeyleri, Bireysel Mücadele Sporlarında daha yüksektir. Antrenör eğitimi programında yer alan derslerin işlenişindeki basan düzeyi 25-30 yaş arasındaki antrenör adaylarında daha fazla olmaktadır.

6. Antrenör Eğitim Programının Organizasyonu İlgili Çeşitli Konuların Gerçekleşme Derecelerine İlişkin Sonuçlar

Antrenör eğitimi programının organizasyonu ile ilgili konularının başında, öğrencilerin grupla iletişim sağlamaları, sonunda ise, program süresince gerçekleştirilmeyen sosyal etkinliklerin yeterliliği gelmektedir.

Antrenör eğitim programının organizasyonu ile ilgili konuların gerçekleşme dereceleri bireysel mücadele sporları lehinde yüksektir. Yaş değişkenine göre ise "programın amacına ulaşma derecesi" 25-30 yaş grubu arasındaki antrenör adaylarında yüksektir. Organizasyona ilişkin diğer konularda yaş değişkeni açısından bir fark bulunmamıştır. Bu bulgu, bireysel mücadele sporlarının özellikle de Karate ve Taekwondo gibi Uzak Doğu sporlarındaki temel prensiplere dayalı disiplin anlayışından kaynaklanıyor olabilir.

Antrenör adaylarının eğitim durumundan değişkenine göre kurs organizasyonu ile ilgili konuların gerçekleşme derecelerine ilişkin görüşleri farklıdır. Fark orta ve yükseköğretim kurum mezunu adaylar lehinde yüksektir.

ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak konuyla ilgili şu öneriler geliştirilmiştir.

1. Araştırma sonuçlarına göre, GSGM'nin uyguladığı antrenör eğitim programları ile duyuşsal hedeflere ulaşılmaktadır. Her ne kadar duyuşsal hedeflere ulaşmak bir bakıma bilişsel hedefleri ulaşmayı da gerektirse de programın bütünü gözden geçirilmeli ve çeşitli branşlarda uygulanan ders programlarında birliktelik sağlanmalıdır.

2. Antrenör adayları, özel eğitim programı kapsamında yer alan; Özel Antrenman Bilgisi, Spor Dalı Oyun Kuralları ve Spor Dalı Teknik ve Taktik derslerinin ders saatinin yükseltilmesi ve programda son önem sırasında değerlendirilen Spor Anatomisi, Spor fizyolojisi ve Spor Sosyolojisi gibi temel eğitim derslerinin programları üniversitelerle işbirliği içinde gözden geçirilmelidir.

3. Antrenör eğitim programına katılan adayların hedeflere ulaşmaları eğitim durumlarının yükselmesiyle artmaktadır. Buna göre, antrenör adaylarında yüksek okul mezunu olma şartı getirilmeli, milli olan adaylarda ise en az lise mezunu olma şartı aranmalıdır.

4. Antrenör eğitim programına katılan adaylar arasından 25-30 yaş grubu adayların program hedeflerine daha çok ulaştıkları belirlenmiştir. Buna göre, programlara katılacak adaylarda belli bir yaş sınırı getirilmeli, bu sınır 40 yaşını aşmamalıdır.

5. Antrenör eğitim programına katılan adayların gerek hedeflere ulaşamamaları gerekse programdaki bazı dersleri yararlı bulmamaları, birçok araştırma bulgusunun da ortaya koyduğu gibi sürenin kısıtlı olmasından kaynaklanabilir. Buna göre, antrenör eğitim programının hedeflere ulaşması ve programda yer alan derslerin hedeflere uygunluğunun sağlanması için kursların süreleri uzatılmalıdır.

6. Üniversiteler bilimsel araştırmalar yapan, bilgi üreten ve bilgi aktaran, danışmanlık hizmeti yapan kuruluşlardır. Bu bağlamda, üniversitelerin Beden Eğitimi ve Spor bölümlerinin bu alana büyük katkıları olabilecektir. Bu katkı, derslerin yararlı oluşu ile hedeflere üst düzeyde ulaşılabilmesi, mesleki gelişimin sağlanması için oldukça önemlidir. O halde, antrenör eğitim programının uygulamalarında üniversite öğretim elemanlarından yararlanılmalıdır.

7. Antrenör eğitim programı yoğun uygulanan programlardır. Bu da, yapılan eğitim programını sıkıcı hale getirebilir. Buna göre, programların devam ettiği günlerde sosyal etkinliklere yer verilmelidir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

1. Başbakanlık, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (GSGM), Antrenör Eğitim Yönetmeliği. Spor Eğitimi Dairesi Başkanlığı, Ankara 1995
2. Gökmen, Hülya, Gençlerin Gelişmelerinde Beden Eğitiminin Rolü (Fiziksel, Psikolojik ve Sosyal Gelişmede) Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Sorunları, TED Yayınları (59-68) Ankara 1988.
3. Koludur, S. Futbolda Antrenörlük ve Eğitim Öğretim İlkeleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, (17) Ankara, 1988.
4. Özmen, Öner, Çağdaş Sporda Eğitim Üçgeni, Yılmaz Matbaası, (5) İstanbul, 1976.
5. Pehlivan Zeki, "Bir Mesleki Teknik Halk Eğitimi Etkinliği Olarak Antrenör Eğitimi Kursları," A.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (39) Ankara, 1995.
6. Saluman, Kurt, Felsefe ve Toplum Bilim Açısından Spor, Çev: Adnan Orhun, Spor Bilimleri Bülteni, 13 (1990), 21
7. Sunay, Hakan, İmamoğlu, Faik, Türkiye'de Antrenör Eğitimi Programlarının Etkinliği, Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, I, 3 (1996), 77
8. Özkara, Asaf, Spor Bilimleri ve Antrenör Eğitimi, H.Ü. Spor Bilimleri I. Ulusal Sempozyum Bildirileri, Ankara, 1990.
9. Sönmez, Veysel; Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı, 7. Basım, Anı Yayıncılık, (83-84), Ankara 1994.
10. Tezcan, Mahmut, Spor Sosyolojisi Hakkında, Eğitim ve Bilim Dergisi, 8,44 (1993)
11. Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, (3) Ankara 1992.
12. Uysal Zekai, "Türkiye de Voleybol Antrenörlerinin Yetiştirilmesi", A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (52) Ankara, 1991.

**1997 YILI
KONGRELER TAKVİMİ**

VI. ULUSAL SPOR HEKİMLİĞİ KONGRESİ

Tarih : 19-21 Eylül 1997
Yer : Ege Üniversitesi A.K.M. / İZMİR
Düzenleyen : E.Ü. Tıp Fak. Spor Hekimliği Anabilim Dalı
Türkiye Spor Hekimleri Derneği

1. ULUSLARARASI SPOR PSİKOLOJİSİ SEMPOZYUMU

Tarih - : 10 - 12 Ekim 1997
Düzenleyen : Mersin Üniversitesi, Fen - Edebiyat Fakültesi
Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

**ANTALYA 2. ULUSLARARASI ENGELLİLERDE SPOR EĞİTİMİ
SEMPOZYUMU**

Tarih : 7-9 Kasım 1997
Düzenleyen : Akdeniz Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

2. ULUSAL YÜZME VE SUTOPU SEMPOZYUMU

Tarih : 29 - 30 Kasım 1997
Yer : Otel Ege Sağlık / İZMİR
Düzenleyen : Ege Üniversitesi Spor Kulübü, Yüzme Şubesi
Yüzme Atlama Sutopu Federasyonu

1. ULUSAL SPOR KONGRESİ

Tarih : 16-18 MART 1988
Yer : Erzurum
Düzenleyen : Atatürk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

YAYIN KURALLARI

- 1- Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi'nde Beden Eğitimi ve Spor Bilimlerinin teorik ve uygulamalı alanlarına ilişkin araştırmalar ile yayın kurulunun uygun göreceği veya isteği üzerine hazırlanmış derleme yazılar yayımlanabilir. Konular şunlardır: Beden Eğitimi, Spor Eğitimi, Antrenman ve Hareket Bilimleri. Spor Yönetimi, Organizasyonu ve İşletmesi, Spor Sosyolojisi, Spor Psikolojisi. Sporcu Sağlığı, Spor Kültürü ve Tarihi, Spor Felsefesi.
- 2- Dergiye gönderilen yazılar A4 daktilo kağıdına ve sahifelerin bir yüzüne iki satır aralıklı, sağda 2 cm, solda 3 cm boşluk bırakılarak elektrikli daktilo veya bilgisayar ile yazılmalıdır.
- 3- Makalelerde Türkçe ve İngilizce özetler ve anahtar kelimeler yer almalı, kaynakça dahil 8 daktilo sayfasını geçmemelidir. Yazılar iki kopya halinde ve yazarın açık adresi, telefonu varsa faks numarası eklenerek gönderilmelidir.
- 4- Gönderilen yazılarda sade bir Türkçe kullanılması gerekmektedir. Aşırı yeni veya aşırı eski kelimelere gerekmedikçe yer verilmemelidir. Türkçe ve yabancı dilde yerleşmiş spor terminolojisine özen gösterilmelidir.
- 5- Fotoğraflar siyah-beyaz olmalı, arkalarına numara verilerek ayrı bir zarfa konulmalıdır. Ayrıca, metin içerisinde fotoğrafların yerleşeceği yere not düşülmelidir.
- 6- Şekil, grafik ve tablolar ayrı bir kâğıda baskıya girecek şekilde çizilmiş veya yazılmış olarak gönderilmelidir.
- 7- Makalelerin her türlü sorumluluğu yazara aittir. Yazılar yayınlansın ya da yayınlanmasın geri gönderilmez. Yayınlanmasına, kısaltılmasına veya bölümler halinde yayınlanmasına yayın kurulu karar verir.
- 8- Yazar adı veya adları başlığın sağ altına gelecek şekilde birden çok yazar varsa alt alta yazılmalıdır. Yazarın veya yazarların adresi adının ve soyadının sonuna konulacak yıldızla birinci sahifenin alt kısmında gösterilmelidir.
- 9- Yazılar, yayın kurulunun belirleyeceği hakemler tarafından incelendikten sonra yayınlanacaktır.
- 10- Kaynakça yazar soyadlarına ve alfabetik sıraya göre yapılmalıdır. Kaynak gösterilirken kaynak numaraları metin içinde cümlenin bittiği yerde parantez içinde verilmelidir.